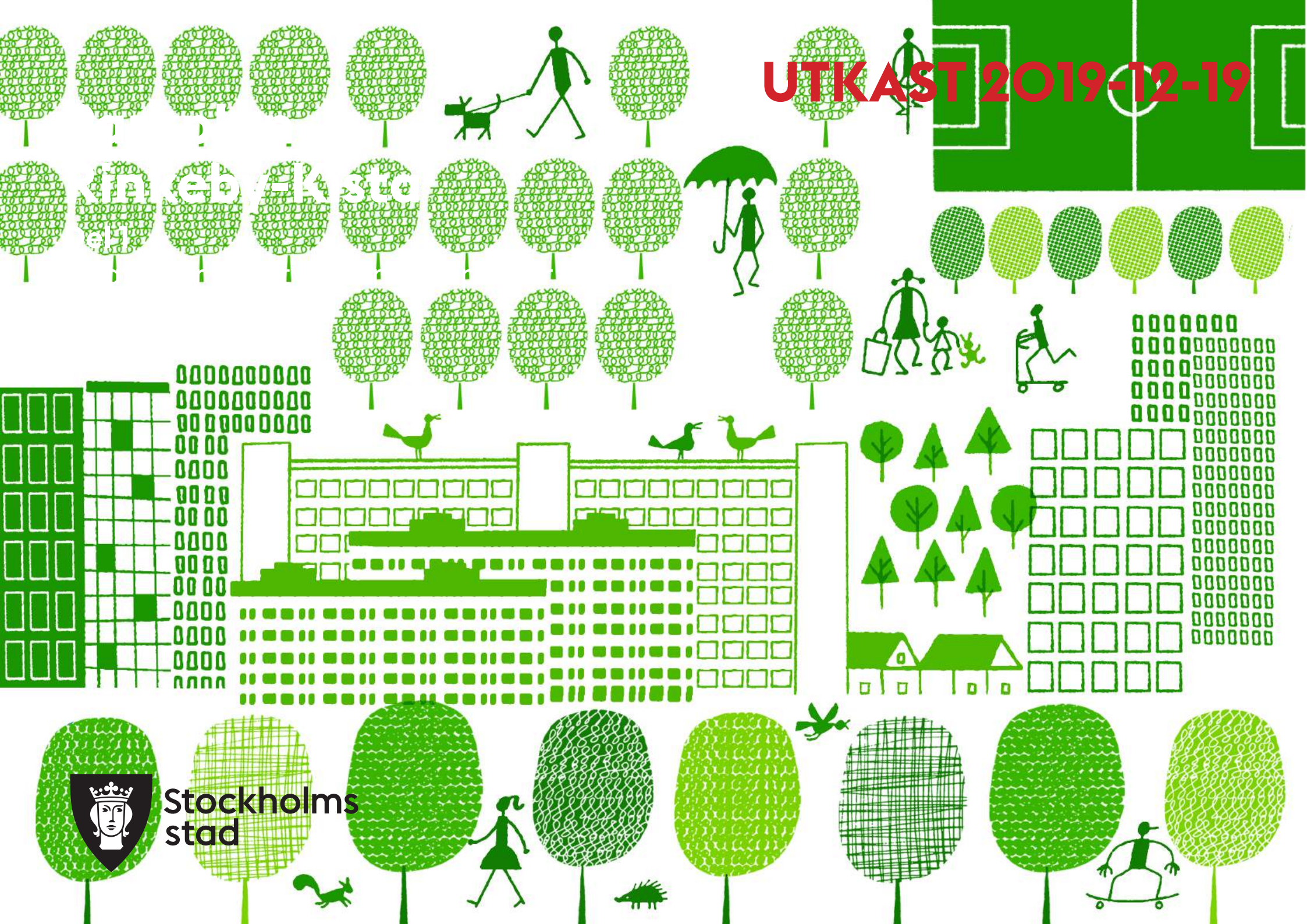

UTKAST 2019-12-19

Stockholms stad

Uppdrag

Denna rapport är framtagen av Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltning och Trafikkontoret vid Stockholms stad. Arbetet har genomförts från juni 2018 till april 2019.

Projektgrupp

Emma Sundström, landskapsarkitekt och projektledare, Trafikkontoret
Jolanda Lemberg, landskapsingenjör, Rinkeby-Kista Stadsdelsförvaltning
Katharina Holmqvist, landskapsarkitekt, Trafikkontoret
Emily Wade, landskapsarkitekt, Landskapslaget
Ylva Svärdström, landskapsarkitekt, Landskapslaget
Tove Dåderman, landskapsarkitekt, Landskapslaget
Ellen Sundin, landskapsarkitekt, Landskapslaget
Johanna Good, landskapsarkitekt, Landskapslaget

Referenspersoner

Roger Örneholm, parkkontrollant, Rinkeby-Kista Stadsdelsförvaltning
Mats Grönvik, landskapsingenjör, Rinkeby-Kista Stadsdelsförvaltning

Förvaltningar som deltagit i workshops och faktagranskning

Exploateringskontoret
Miljöförvaltningen
Stadsbyggnadskontoret
Trafikkontoret
Stadsmuséet
Idrottsförvaltningen
Fastighetskontoret
Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning

Parkplan Rinkeby-Kista antogs i stadsdelsnämnden i december 2019.

**Stockholms
stad**

**Rinkeby-Kista
stadsdelsförvaltning**

Läsanvisning

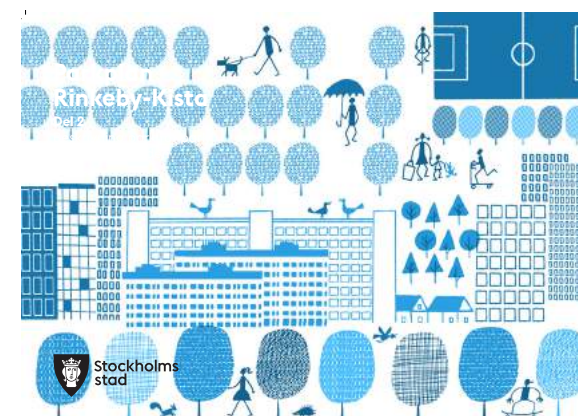
Parkplan- så fungerar den

Parkplan Rinkeby-Kista är ett vägledande dokument som beskriver hur grönstrukturen inom stadsdelsområdet ska vårdas och utvecklas för framtiden.

Parkplanen är uppdelad i två delar. Den första delen är en strategisk del, som övergripande beskriver stadsdelsområdets grönstruktur och strategier för utveckling. I den andra delen finns en beskrivning, analys, mål och strategier för respektive park- och naturområde.

Parkplanens första del.

Parkplanens andra del.

Förord

Parken i den växande staden

I takt med att staden växer och att fler människor bor allt tätare ökar användningen och betydelsen av stadens offentliga rum. Rinkeby-Kista är ett av stadens tätaste områden, sett till antal boenden. Bebyggelsen består till störst del av flerfamiljshus samt rad- och parhus. Området har tydliga stadsbyggnadselement främst från 60-talet då generalplaner för stadsdelarna togs fram. Trafikerade vägar utgör barriärer som separerar Rinkeby-Kista och dess stadsdelar från varandra och från omgivande stadsdelar.

För närvarande planeras ny bebyggelse som innebär att fler människor kommer att flytta till Rinkeby-Kista. År 2040 beräknas 67 125 personer att bo i Rinkeby-Kista. Det finns behov av stadsutveckling med ny bebyggelse inom stadsdelsområdet. Främst genom kompletteringar inom bebyggelseområdet och längs befintliga vägar. Det finns även behov att tillskapa nya lokala mötesplatser och idrottsanläggningar inom Rinkeby-Kista fram till 2040. Det är genom en samverkan mellan grönstruktur, ny bebyggelse och infrastruktur som Rinkeby-Kista kan fortsätta utvecklas till ett tryggt, hållbart och attraktivt stadsdelsområde på lång sikt.

De offentliga rummen består av torg, parker, naturområden och skogar av olika karaktär och storlek. Parkerna och naturen innehåller höga sociala och rekreativa värden eftersom de är invånarnas gröna vardagsrum där de tillbringar en stor del av sin fritid. För att Rinkeby-Kistas offentliga rum ska kunna användas av alla är det viktigt att det finns en mångfald av funktioner, upplevelser och sociala värden. I takt med att Rinkeby-Kista växer måste parker utvecklas genom att bli mer flexibla och fungera på flera olika sätt under olika tider på dygnet och året. Samtidigt behöver natur- och skogsområdenas lekfulla och vilda karaktär bejakas för att skapa en varierad och innehållsrik stad.

Stadens parker, natur och vatten bildar tillsammans värdefulla ekologiska samband som bidrar med livsviktiga ekosystemtjänster som att ge oss rent vatten, bullerdämpning och en reglerad temperatur. För att bidra med ekosystemtjänster och till en hållbar stadsutveckling bör de ekologiska sambanden värnas, kopplas ihop och utvecklas. Parkerna och naturen är även viktiga för att mildra klimatförändringar som ökad nederbörd och högre temperatur. Grönstrukturen kräver en fortsatt planering för att kunna hantera klimatförändringarna.

Parkerna och den övergripande grönstrukturen uppvisar även höga kulturhistoriska värden och berättar om tidigare stadsbyggnadsprinciper och ideal. Inom ytterstadens parker, exempelvis Järvafältet, finns även ofta en stor mängd förhistoriska lämningar som vittnar om att området varit bebott under mycket lång tid.

Den ökade användningen av park- och naturmarken ställer högre krav på drift och skötsel. När staden förtätas blir parkerna allt viktigare. Vi vill att Rinkeby-Kistas framtida invånare och besökare ska uppleva en varierande och sammanhängande stadsdel med stora urbana och gröna kvaliteter som är inbjudande och attraktiva att bo och leva i.

Innehållsförteckning

Uppdrag, läsanvisning och förord

Bakgrund

Strategiska dokument.....	8
Översiktskarta.....	9
Inledning.....	11
Sammanfattning av strategier.....	12

1. Rinkeby-Kistas grönstruktur

Stadsbild och identitet.....	15
Landskapets form.....	16
Första spåren av mänsklig verksamhet till idag.....	17
De första spåren av mänsklig verksamhet.....	19
Kulturhistoriskt värdefulla miljöer.....	21
Stadens utbyggnad.....	25
Utbyggnaden av Rinkeby-Kista.....	30
Regionala & lokala sociala funktioner.....	32
Rinkeby-Kistas utvecklingsmöjligheter.....	34
Konst i den offentliga miljön.....	36
Parkkaraktärer.....	37
Riktlinjer för Rinkeby-Kistas gröna karaktär.....	43
Strategier för Rinkeby-Kistas gröna karaktär.....	44

2. Rinkeby-Kistabornas parker och naturområden

Boende och besökare.....	47
Allmänhetens engagemang.....	48
Parker för alla.....	48
Park- och naturtillgång.....	52
Analys parktyper.....	52
Analys upplevelsevärden.....	59
Analys övriga element.....	84
Riktlinjer för Rinkeby-Kistas parker och naturområden.....	87
Strategier för Rinkeby-Kistas parker och naturområden.....	88

3. Rinkeby-Kistas ekologiska infrastruktur

Kärnområden & spridningszoner.....	91
Ekosystemtjänster.....	92
Ett varmare stadsklimat	92
Skyfall och översvämningar.....	92
Biotoper.....	94
Habitat.....	96
Träd i offentliga miljöer.....	101
Riktlinjer för Rinkeby-Kista ekologiska infrastruktur.....	103
Strategier för Rinkeby-Kista ekologiska infrastruktur.....	104

4. Förvaltning och utveckling

Skötsel.....	107
Drift.....	109
Underhåll.....	111
Hjälpmiddel i skötselarbetet.....	111
lanspråktagen mark.....	113
Olovlig trafik.....	113
Riktlinjer för förvaltning & utveckling.....	115
Strategier för förvaltning & utveckling.....	116
Referenser.....	118

Bakgrund

Parkplanerna omfattar den mark som Stockholms stad äger och förvaltar inom de olika stadsdelsområdena. Parkplanerna ska uppdateras med ett intervall på cirka 10 år. Den senaste parkplanen för Rinkeby-Kista togs fram år 2009. Syftet med parkplanerna är att:

- Vara underlag för stadens fysiska planering.
- Kartlägga behov av skötsel- och investeringsåtgärder för att bevara och utveckla park- och naturmarkens karaktärer och värden.
- Vara underlag för investering och skötsel i det årliga budgetarbetet.
- Vara underlag för drift och underhåll av park- och naturmark.

Strategiska dokument

Flera av stadens styrdokument och planeringsunderlag utgör viktiga underlag till parkplanerna. Detta gäller Vision Stockholm 2040, Stockholms Översiktsplan och andra strategiska dokument som Grönare Stockholm, Park Stockholm och Stockholms miljöprogram. Andra viktiga underlag är tidigare utförda parkplaner, sociotopkartan och biotopkartan. Den gemensamma målbilden i stadens olika styrdokument är att Stockholm ska bli både en tätare och grönare stad.

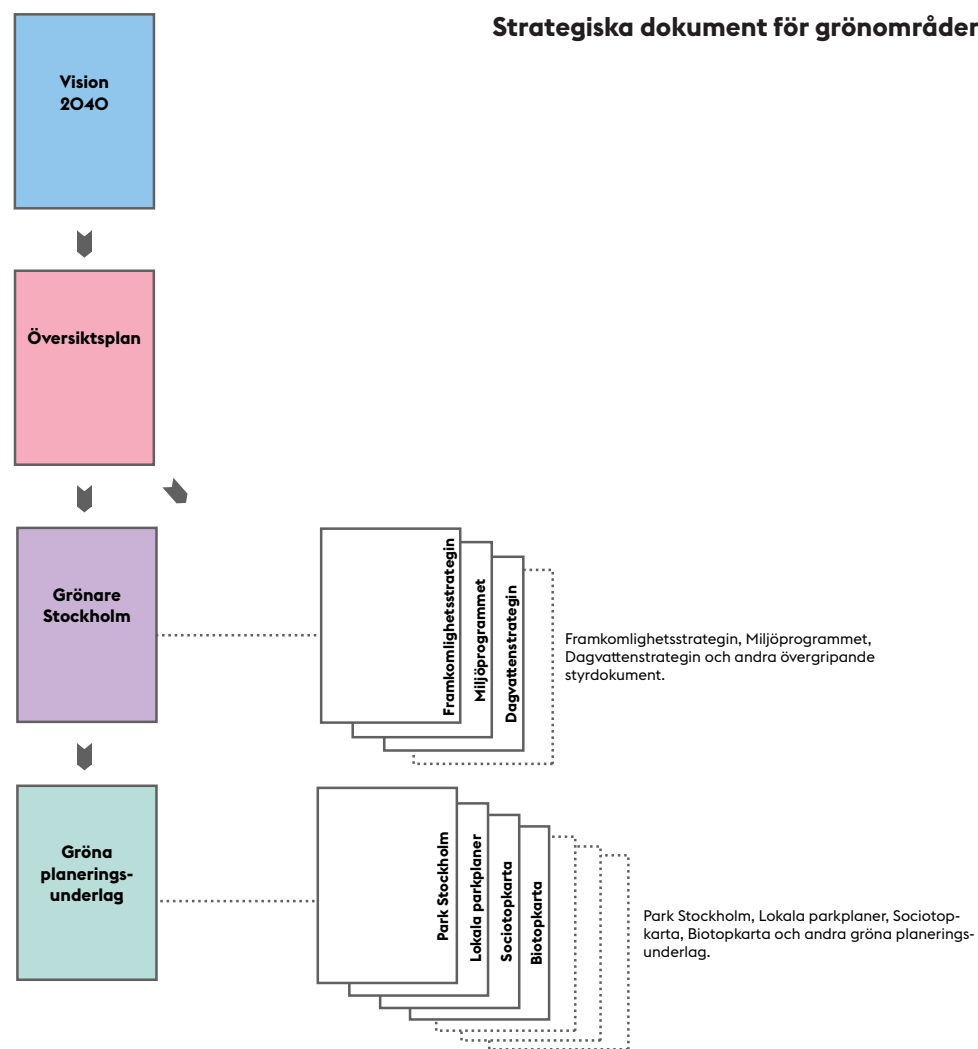
Vision 2040- ett Stockholm för alla (Stadsledningskontoret u.å), är en övergripande vision som är uppdelad i fyra delar utifrån de kvaliteter som ska utmärka Stockholm år 2040. Visionen beskriver en stad som håller ihop där det finns en balans mellan sociala, ekonomiska, ekologiska och demokratiska värden.

Stockholms Översiktsplan (Stadsbyggnadskontoret 2018), utgör ett viktigt strategiskt dokument för hela staden. I planen redovisas fyra stadsbyggnadsmål som samtliga behandlar bland annat grönstrukturen. Dessutom finns planeringsinriktningar inom avsnittet ”Grön och vattennära stad”. Stadsbyggnadsmålen handlar om att utveckla de gröna miljöerna för att möta nya behov i takt med att staden växer och klimatet förändras. Planen syftar till att förbättra parker och natur med mer kvaliteter och bättre tillgänglighet samt att skapa stärkta gröna samband och nya parker i rätt lägen i enlighet med riktlinjerna i Grönare Stockholm.

Grönare Stockholm (Stadsledningskontoret 2017), beskriver riktlinjer för planering, genomförande och förvaltning av stadens parker och naturområden. Dokumentet tydliggör hur stadens nämnder, bolagsstyrelser och tjänstepersoner ska arbeta långsiktigt med parker och naturområden.

Park Stockholm, som är under bearbetning, blir ett praktiskt verktyg i arbetet med parker och natur i stadens olika processer. Dokumentet innehåller generella mål, program, råd och riktlinjer för stadens park- och naturmark.

Miljöprogram (Stadsledningskontoret 2016), visar stadens ambitioner inom miljöområdet. I programmet finns sju delmål för hållbar mark- och vattenanvändning.

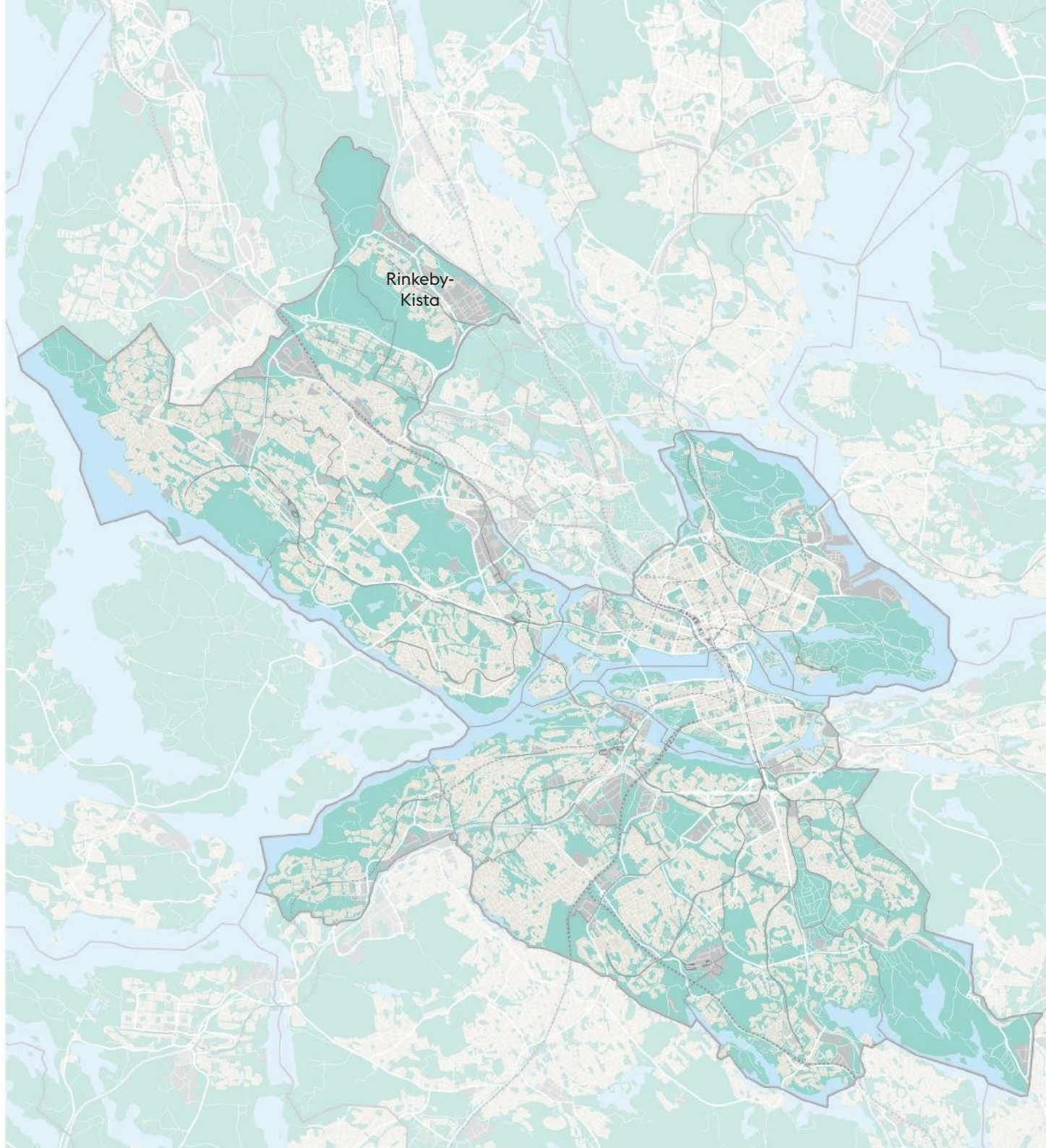
Översiktskarta

Stockholms stad

Rinkeby-Kista är ett av Stockholms 14 stadsdelsområden och är beläget i yttre västerort. Stadsdelsområdet består av flerfamiljshus, småbostadshus och verksamheter. I anslutning till bostadsområdena finns flera parker och naturområden. Dessutom finns kulturreseptatet Igelbäcken och naturreservatet Hanstaskogen.

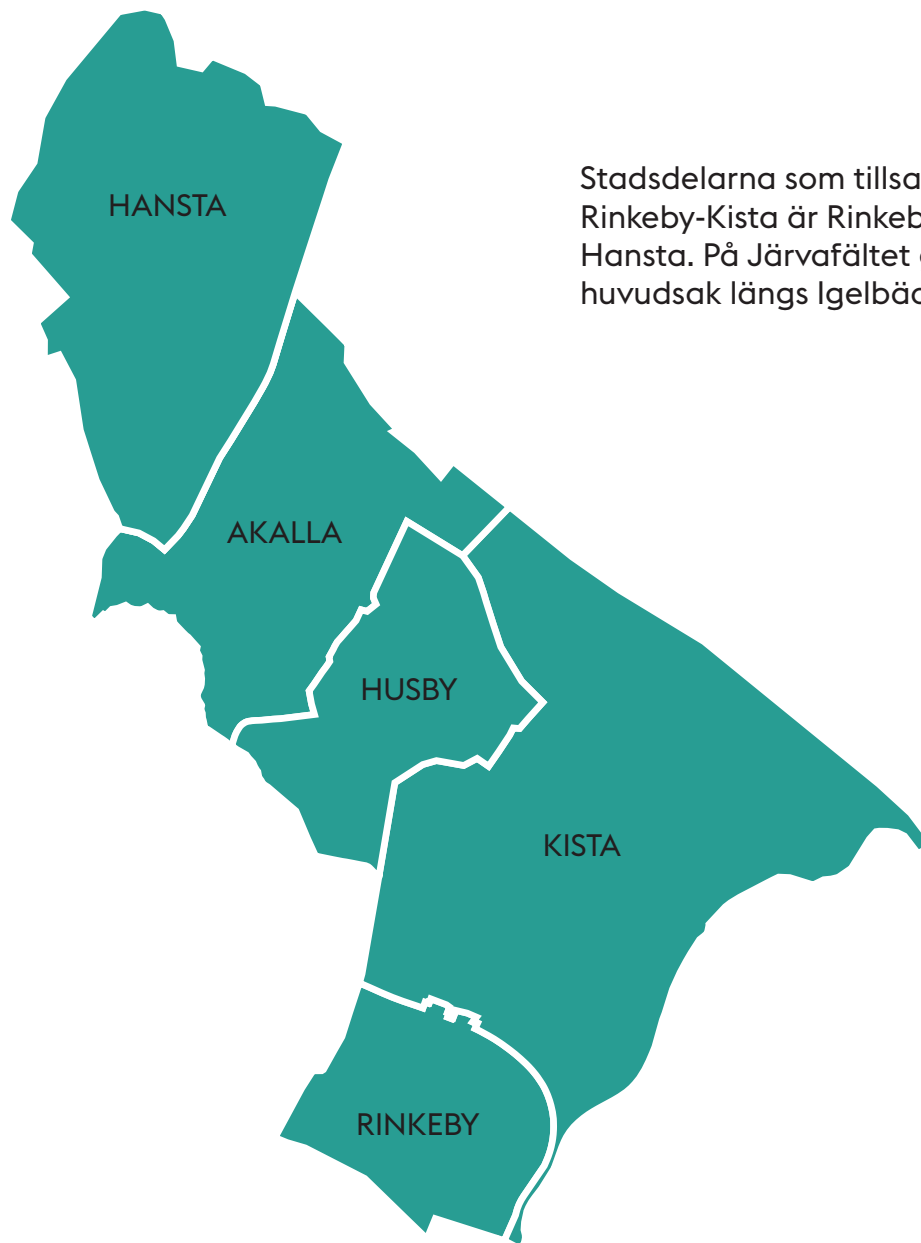
Den centrala delen av Rinkeby-Kista är belägen tolv kilometer nordväst om Stockholms city. Tunnelbanan stannar i vardera stadsdel och tar cirka tjugofem minuter. Bussar tvärförbinder stadsdelarna samt kopplar till grannkommunerna Sollentuna, Järfälla och Sundbyberg. En utbyggnad av tvärbanan från Norra Ulvsunda till Kista är planerad till 2023.

Stadsdelsområdet har flera servicecentrum och goda kommunikationer vilket ger möjligheter att ytterligare utveckla Rinkeby-Kista som knutpunkt. I stadens översiktsplan är Kista-Järva utpekade som ett fokusområde med en viktig regional funktion.

Översiktskarta

Kista-Rinkeby stadsdelsområde

Stadsdelarna som tillsammans utgör stadsdelsområdet Rinkeby-Kista är Rinkeby, Akalla, Husby, Kista och Hansta. På Järvafältet går stadsdelsgränsen mot Tensta i huvudsak längs Igelbäcken.

Inledning

Stadsdelsområdets parker och naturområden är av olika karaktär och storlek. Områdenas storlek, innehåll och utformning är avgörande för deras funktioner för sociala och rekreativa värden.

Här finns ett stort antal välbesökta parker, t.ex. Porkalaparken i Akalla, Gläntan i Kista och parkleken Rinken i Rinkeby. Inom stadsdelsområdet finns även ett antal välbesökta och värdefulla naturområden som erbjuder bostadsnära natur och används för bland annat promenader och naturlek.

Parkerna och naturområdena bildar ett nätverk som kopplar ihop olika områden. I Rinkeby-Kista finns dessutom välplanerade nätverk av gångvägar, separerade från biltrafiken. Gångvägarna kantas av grönska och bidrar med bostadsnära natur.

Järvafältet med Igelbäckens kulturresevat utgör ett betydelsefullt rekreationsområde med mycket höga kulturhistoriska värden och kopplar till alla stadsdelar. Längs Järvafältet finns många promenadmöjligheter och härifrån ges långa utblickar mot dalens trädbeklädda holmar. Järvafältet är en del av Järvakilen som sträcker sig från Sigtuna i norr till Djurgården i söder. Det är den längsta av Stockholms gröna kilar och är viktig både ur rekreativ och ekologisk synpunkt.

Hansta naturreservat ingår också i Järva friområde och bidrar med många rekreativa kvalitéer, så som rofylldhet, naturupplevelse och möjlighet till löpträning och skidåkning på vintern. Vad gäller ekologi är Hansta ett kärnområde med många skyddsvärda biotoper. En framtida utvecklingsmöjlighet vore att öka tillgängligheten och skapa tydliga kopplingar genom bebyggelseområdena till Järva friområde med intilliggande parkytor.

Gläntans fickpark i Kista.

I brynet mot Järvafältet, i anslutning till både Husby och Akalla finns två äldre sparade gårdsmiljöer som idag utgör populära besöksmål. Vid Husby gård finns café, konsthall, ateljéer samt en lekplats och öppna gräsytor för lek. Det finns planer på att rusta upp lekplatsen och skapa ett kulturstråk från Husby centrum till Husby gård med en entré till Järvafältet.

Akalla by är känd sedan medeltiden och de befintliga husen rustades upp av Stockholms stad på 1970-talet. Idag huserar området en 4H-verksamhet med djurhållning, kafé, bangolf, lekplats och plaskdamm.

Även i Kista finns en äldre gård som ligger i anslutning till ett skogsstråk i stadsdelens norra del. Gården har anor från 1700-talet och gårdsparken har på senare tid upprustats med hänsyn till den kulturhistoriska parkmiljön. Kistagårdspark är välbesökt och har förutsättning att bli en stadsdelspark om den kopplas ihop med den nya parken i Kista äng.

Stadsdelsområdets många kvaliteter innebär inte att framtiden saknar utmaningar. Trafikerade vägar, tunnelbana och järnvägsspår barriärer som separerar Rinkeby-Kista och dess stadsdelar från varandra och från omgivande stadsdelar. Barriärerna försvagar kopplingarna och tillgängligheten till parkerna och naturområdena. En av utmaningarna är att knyta ihop gångstråk och allmänna platser för att få en sammanhållen och trygg stadsmiljö.

En annan utmaning är att arbeta för en likvärdig fördelning av parkkvaliteter inom stadsdelen. Vissa delar har god tillgång på variationsrika parkrum, i andra delar saknas det parkrum med höga vistelsekvalitéer. Bättre kopplingar till befintliga parkrum, eller att till skapa nya parker när staden växer och förtätas kan behövas.

Vid en utveckling av befintliga och nya parker är det viktigt att skapa värden och funktioner som tillgodoser alla invånarnas behov och som välkomnar olika målgrupper att vistas i stadens offentliga rum.

Sammanfattning av strategier

1

Rinkeby-Kistas grönstruktur

Rinkeby-Kista ska ha en livskraftig grönstruktur

Stadens gröna och blå karaktär är en central del av Stockholms identitet och attraktivitet för såväl invånare som besökare. Ny bebyggelse ska samspela med landskapets kvaliteter och grönstrukturens värden och funktioner.

De unika gröna och blå karaktärerna ska värnas på ett klokt sätt

Landskapets gröna och blå kvaliteter är en självklar utgångspunkt i stadsutveckling

2

Rinkeby-Kistabornas parker och naturområden

Rinkeby-Kistaborna ska ha god tillgång till parker och natur med höga rekreations- och naturvärden

Parker och natur ska vara en del av stadens offentliga rum som kopplar ihop staden och som bidrar till en levande och trygg stad för alla. De offentliga rummen ska vara av hög kvalitet och svara mot olika typer av behov. Medborgarna ska kunna vara delaktiga i utvecklingen av sina gröna miljöer.

Förståelsen av Rinkeby-Kistabornas behov behöver öka

Befintlig grönstruktur berikas utifrån behoven i en växande stad

Ytterstadens grönområden får fler funktioner

Nya parker ska vara en del av stadsutvecklingen

Öka tillgängligheten till Rinkeby-Kistas grönområden för att få en sammanhängande stad

3

Rinkeby-Kistas ekologiska infrastruktur

Rinkeby-Kistas grönstruktur ska ha en rik biologisk mångfald

Stockholm ska skapa en långsiktigt hållbar grön och blå infrastruktur genom att identifiera, värna om och utveckla de gröna och blå sambanden som finns idag. Begreppet Ekosystemtjänster ska arbetas in som verktyg i stadsutvecklingen och integreras i ekonomiska ställningstaganden i samband med exploatering och förvaltning.

Den rika biologiska mångfalden värnas

Ekosystemen ger stora bidrag till Stockholm

4

Förvaltning och utveckling

Ett effektivt resursutnyttjande och samspel mellan förvaltning och utveckling

Parker och naturområden representerar stora värden som har byggts upp under lång tid. Målbilden i vision och kommunfullmäktiges budget är att stadens resurser alltid ska utnyttjas effektivt. Stockholm ska därmed ha en långsiktigt hållbar och ansvarstagande förvaltning av parker och naturområden för att behålla och vidareutveckla stadens attraktionskraft.

Ökat slitage i parkerna ställer krav på smarta lösningar

Bättre erfarenhetsåterföring och lärande mellan olika roller

Gröna och blå kvaliteter behöver stärkas i den byggda miljön

Rinkeby-Kista grönstruktur

Rinkeby-Kistas parker och grönområden är viktiga karaktärsskapande element som berättar om om landskapets framväxt och binder samman stadsbilden. De tätbebyggda stadsdelarna är planlagda på ömse sidor om Igelbäckens dalgång och kallas även för norra och södra Järva. Människor har brukat jorden och färdats genom området sedan bronsåldern. I området finns spår av det äldre odlingskapet och den militära aktivitet som föregick utbyggnaden av stadsdelsområdet.

Variationen i topografi och berggrund tillsammans med växlingar i temperatur, nederbörd och vind, är och har varit viktiga förutsättningar för hur landskapet har bildats och utvecklats. På en karta från 1715 framträder Igelbäcken som mynnar i Edsviken, den äldre vägen i Spångadalen mellan Brunnsviken och Enköping samt platserna Hansta, Hästa, Akalla, Granby, Ärvinge, Kista och Rinkeby. Ögonblicksbilden visar ett odlingslandskap med förhistoriska anor där de naturliga landformerna tydligt kunde urskiljas. På Järvafältet med sina tillhörande gårdar, är den äldre markanvändningen alltså läsbar.

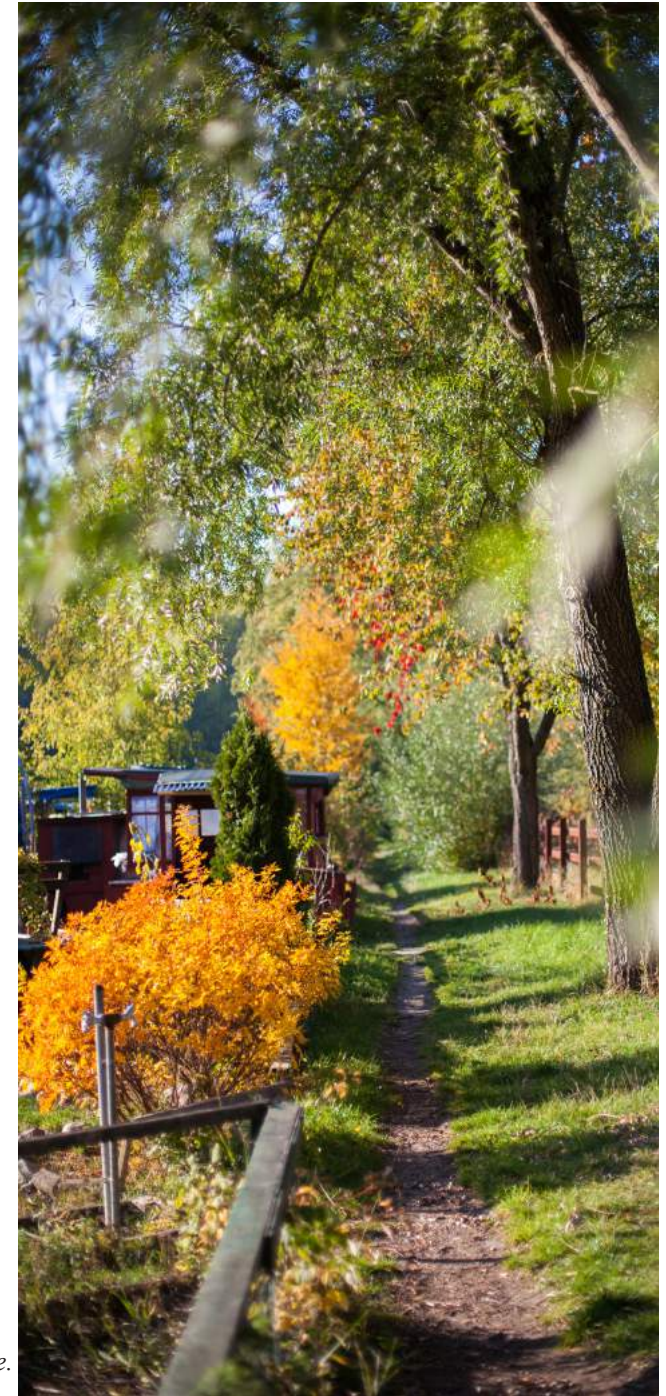
Rinkeby-Tensta byggdes genom att uppstickande höjder plansprängdes och därför saknas i stort sett fornlämningar i Södra Järva. Lärdomen från utbyggnaden av Södra Järva gjorde att större hänsyn togs till gårdar och fornlämningar när Norra Järva planerades. Här sparades höjder och fornlämningar och nya parker och gröna kilar anlades. Landformerna och de öppna dalgångarna har en viktig betydelse för stadens karaktär och betraktas som regionalt värdefulla.

Stadsbild och identitet

Stockholmslandskapet är tydligt präglat av sitt geografiska läge i skärningspunkten mellan Mälaren och Östersjön. Vattenytor, förkastningsbranter, åsar, strandpartier och dalstråk är starka landskapselement som utgör grunden för stadens landskapsbild och skönhet.

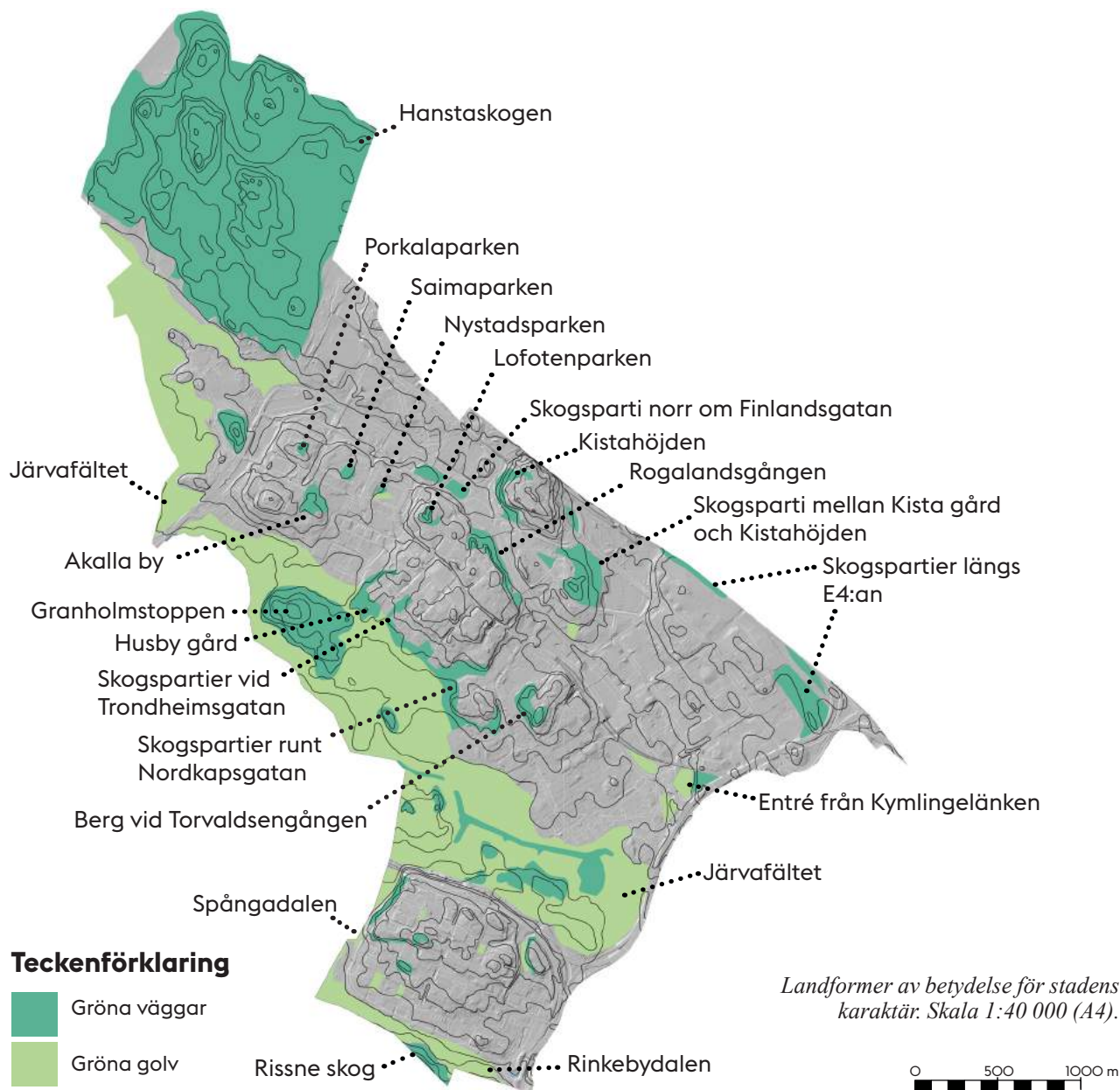
I norra västerort är sprickdalslandskapet tydligt med Igelbäckens dalgång, Spångadalen och Rinkebydalen omgivna av blandskogsklädda moränkullar. Huvudsakligen täcks dalgångarna av glacial eller postglacial lera. I övrigt karaktäriseras landskapet av bergsryggar med hållmarker och sluttningar med moränjordar och dalgångar med finkornigt jordmaterial.

Topografin och landskapets karakteristiska landformer berättar om stadens och platsers historia och bör därmed bevaras och synliggöras. Även i mindre parker och grönområden kan små landformer urskiljas som bland annat klipphällar, flyttblock, bäckar, vikar och strandlinjer.

Höst i Rinkebydalens koloniområde.

Landskapets form

Elementen som tydliggör det ursprungliga naturlandskapet återkommer i stadens parker och grönområden och bidrar då till en upplevelse av ”gröna väggar” (vegetationsklädda höjder) och ”gröna golv” (dalgångar och sänkor), se karta. Landskapets form i Rinkeby-Kista har relativt små höjdskillnader på mellan 10-30 meter. De högsta partierna som är mer än 40 meter över havet ligger i Hansta, utmed E4:an i Akalla, Husby, Kista och längs E18 i norra delen av Rinkeby samt Granholmstoppen. Landskapets nordvästliga-sydöstliga riktning följer huvudsakligen Rinkebydalen, Igelbäcken, E18 och E4:an. Spångadalen och Tenstadalen löper tvärs emot dessa. I övrigt kan landskapets struktur beskrivas som en mosaik av sparad naturmark, äldre odlingsmarker, parker och bebyggelse.

Dalstråk och sprickdalar

Järvafältet som sträcker sig i Igelbäckens dalgång, är det tydligaste dalstråket i området som också fortsätter norrut i Järfälla kommun och söderut i Sundbyberg. När Södra och Norra Järva anlades under 1960-70-talen sparades även Rinkebydalen/Bromstensdalen, Spångadalen och Tenstadalen för att ge plats för stora dalstråktsparker. Idag tillhör Järvafältet en av de stora friluftsområdena i Stockholm, och ingår också i Järvakilen som är en av de gröna kilarna i Storstockholms gröstruktur.

Förkastningsbranter och åsar

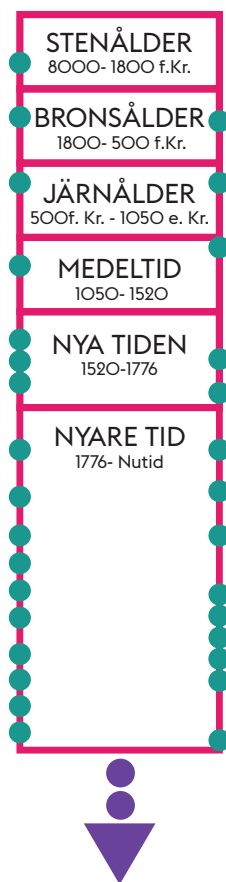
I Rinkeby-Kista saknas de dramatiska förkastningsbranter och åsar som annars tillhör Stockholmstraktens karaktärselement. Däremot ligger både Norra och Södra Järva på högre belägna partier som följer landskapets övergripande nordvästliga-sydöstliga riktning. Från höjderna kan längre utblickar ges.

Första spåren av mänsklig verksamhet till idag

SPÅR I LANDSKAPET

- Rester av bosättningar, skålgropar
- Gravar med fynd av brons, glaspärlor och keramik. Fossila åkrar och röjningsrösen.
- Gravfält, boplatser, husgrunder, stensträngar mellan inägor och beten, runstenar, ristningar på berghällar
- Spånga kyrka, runstenar med kristen text
- Hägerstalund mangårdsbyggnad
Akalla mangårdsbyggnad
Mangårdsbyggnader på Hästa, Eggeby och Kista
- Stenmurar mellan ägor efter jordskiften.
- Uträtning av Igelbäcken.
- Militära rester, skyttegravar, järnväg, skjutvärn.
- Parker, gårdar och gröna gångar i Rinkeby med ensartade planteringar och snabbväxande träd.
- Parklekar, skolgårdar. Dalstråksparken runt Rinkeby.
- Granholmstoppens nuvarande utformning med fyllnader från Norra Järva.
- Parker med sociala mötesplatser, lek och plaskdammar, sparat natur och gröna kilar i Akalla och Husby.
- Kolonilottsområden och aktivt jordbruk på Hästa gård och Akalla by.
- Småskaliga park-och trädgårdsrum i södra Kista.
- Grönskande innergårdar i norra Kistas verksamhetsområde.
- Trädplanterade gator, upprustade torg, nya parker i Kista, nya gångvägar, överdäckning över E18, bad vid Eggeby.

HÄNDELSER

- Människor bosätter sig i Hansta, Hästa, Eggeby, Akalla och Kista. Igelbäcken är en farled.
- Tung lera brukas, stensträngar läggs för att hålla betesdjuren borta från inägor. Kristendomen etableras.
- 1100 Spånga kyrka byggs Norra och Södra Järva ingår i Spånga socken och Sollentuna Härad. Mark skänks till kloster. Granby etableras. Järvagårdarna Hansta, Hästa, Eggeby, Akalla, Kista, Ärvinge och Rinkeby nämns i källor. 1347 Rinkeby omnämns för första gången såsom Rynkaby. Reformationen leder till att Kronan beslagtar kyrkans mark. Kronan delar ut mark till adeln. Ulriksdals slott och Hässelbyslott äger delar av Järvafältet.
- 1600-tal Hansta gård under Hässelbyslott byter namn till Hägerstalund.
- 1700-tal Akalla blir storgård med trädgårdsanläggningar. Kista, Hästa och Hägerstalund byggs ut med trädgårdsanläggningar.
- 1800-tal Stora jordbruksreformer. Produktion av havre och potatis ökar kraftigt. Sjösänkning av Igelbäckens källsjö.
- 1866 Ostkustbanan invigs
- 1905-1970 Militärt övningsfält
- 1949 Järva inkorporeras i Stockholms kommun
- 1966 Stockholms stad köper marken i norra och södra Järva från staten
- 1969 Inflyttning i Rinkeby, dalstråksparken, gröna gångar och parker anläggs
- 1973 Husby och Akallas parker, gröna gångstråk och trafiksparrerade gator och torg anläggs
- 1975 Tunnelbanan öppnas i Rinkeby. Kista byggs med småskaliga parker, torg.
- 2017 Rinkebyterrassen byggs över E18 och skapar en ny länk till Järvafältet

Landskapet har under historien gett förutsättningar för hur människor har kunnat leva och bo inom området Rinkeby-Kista. Tidslinjen innefattar några av de viktiga historiska händelserna som påverkat Rinkeby-Kistas gröna karaktär.

Tidslinjen

De första spåren av mänsklig verksamhet är fornlämningar från stenålder till medeltiden. Från bronsåldern ända fram till att militären lämnade området 1970, präglades landskapet av jordbruk med mindre

skogspartier. De platser där människor bosatte sig redan under bronsåldern, t.ex. Hansta, Hästa, Kista och Akalla, utvecklades till allt större jordbruk. På platsen för många av gårdarna på Järvafältet finns fornlämningar, t.ex. gravfält, som visar på att gårdarna föregåtts av förhistoriska boplatser. Från medeltiden fram till stormaktstiden ägdes en stor del av markerna av kyrkan och kloster.

Då Kronan köpte området för militärt bruk 1905 lades utvecklingen på vänt och därför behöll en stor del av

det mosaikartade och ålderdomliga landskapet sin karaktär fram till att Stockholm stad planerade för den stora utbyggnaden av Norra och Södra Järva under 1960-80 talen. Under samma period investerade man kraftigt i infrastruktur med tunnelbanan norr och söder om Järvafältet E4:an, E18, Kymlingelänken och Akallalänken. Nu etablerades också begreppet ”de gröna kilarna” som knöt ihop innerstadens centrala vatten och parker med vidsträckta friluftsområden och kulturlandskap i kranskommunerna.

En viktig del i planläggningen av bebyggelsen runt Järvafältet var att de stora dalstråken sparades för rekreation och att gröna gångar och stråk lades som ett rutnät inne i bebyggelsen. Stadsplanerarna försökte i möjligaste mån ta hänsyn till fornlämningsbilden, och områden med till exempel gravfält kom att sparas genom anläggande av nya parker. I vissa områden försvann dock huvudparten av fornlämningarna vid exploateringen. Parker och natur i Akalla, Husby och Kista utformades med hänsyn till topografi, kulturhistoriska miljöer och sociala mötesplatser vilket återspeglas i de många och varierade parker som t.ex. Saimaparken, Nystadsparken, Husby gård och Kista gård. Typiskt är att dessa parker ligger insprängda i stadskvarteren där invånarna har nära till platser för samvaro, aktivitet och naturupplevelser. Parkerna i Rinkeby är generellt mindre och anlades på plansprängda krossytor där växtligheten i vissa fall fortfarande kämpar för att trivas.

I Rinkeby saknas i stort sett fornlämningar på grund av det rationella byggandet. I kanten på Rinkeby breder stora parker som Hinderstorpsparken, Rinken, Rinkebydalen och Spångadalen ut sig.

I Rinkeby-Kista är Järvafältet och Hansta unikt med sina stora sammanhängande områden av marker som brukas av Hästa gård, de generösa dalgångarna med stora rekreationsvärden och de många och välfungerande kvartersparkerna i Norra Järva.

En höstdag på Järvafältet.

De första spåren av mänsklig verksamhet

Människor har bott i Stockholmstrakten sedan omkring 10 000 år sedan när inlandsisen började dra sig tillbaka. Idag kan man hitta spår efter dessa människor som visar hur de bodde och levde.

Fornlämningar

En fornlämning är en lämning efter människors verksamheter under forna tider, som tillkommit genom äldre tiders bruk och som är varaktigt övergiven. Lämningen ska ha tillkommit före 1850, men om särskilda skäl finns kan Länsstyrelsen även förklara senare lämningar för fornlämning. Kulturmiljölagen är den lag som styr skyddet av fornlämningar i Sverige. Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet och beslutar i frågor som rör fornlämningar. Vid sidan av fornlämningar finns även ”övriga kulturhistoriska lämningar”. Även dessa lämningar kan i framtiden komma att förklaras för fornlämningar och få ett direkt skydd. Miljöbalken styr skyddet av naturreservat, kulturresevat och riksintressen. För reservaten finns skötselplaner för hur områden ska skötas för att natur- och kulturvården ska bevaras och utvecklas. Genom kommunernas ansvar enligt plan- och bygglagen för användning av mark- och vattenområden samt utveckling av den byggda miljön, har de skyldighet att meddela Länsstyrelsen när en fornlämning kan komma att beröras.

Fornlämningsområdena påverkas ständigt av skador, nedbrytning, slitage, utarmning av flora och negativ påverkan av vegetation. Vid framtida upprustningar bör en kulturhistorisk utredning om platsens värde ingå i arbetet. För att bevara och värna om lämningarna bedrivs fornvård. Arbetet syftar till att göra lämningarna synliga och tillgängliga genom att hålla efter gräs och sly. En viktig del i arbetet är även att vid de mest intressanta lämningarna placera ut informationsskyltar.

Stadsdelsförvaltningarna har ansvaret för fornvården inom sina respektive stadsdelområden. Parkingenjörerna planerar och leder arbetet. Fornvård och naturvård kan många gånger gå hand i hand, och vid vårdarbeten är det viktigt med samrådsrutiner så att grönområdena vårdas med en helhetssyn som innefattar både behovet av att röja på och kring fornlämningar, samt behovet av att spara värdefull vegetation. På länsstyrelsen finns en upphandlad resurs som kan ge råd i fornvårdsfrågor samt hjälpa till vid framtagande av skötselplaner.

Spåren i Rinkeby-Kista

Rinkeby-Kista är det fornlämningsrikaste stadsdelsområdet i Stockholm. Fornlämningarna utgörs bland annat av gravfält och boplatzlämningar vilka vittnar om att området varit koloniserat redan under förhistorisk tid. Nya inventeringar och arkeologiska undersökningar gör att man ständigt hittar information om fler lämningar. I Hansta, Akalla och ute på Järvafältet finns de tydligaste spåren av gravfält, röjningsrösen och fossila åkrar från bronsåldern och gravfält och husgrunder från järnåldern.

Husbystenen

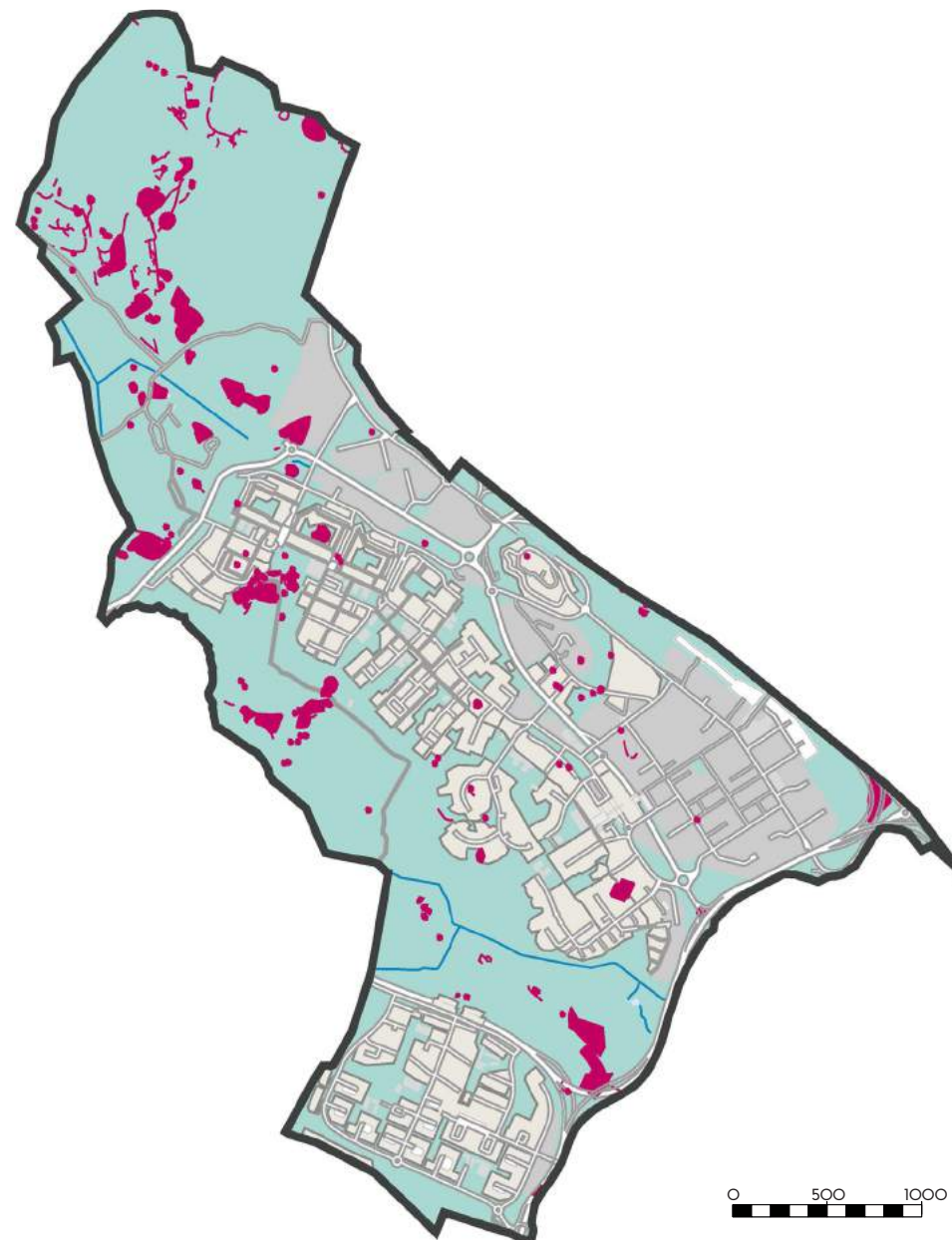
Knutbykullen i Rinkeby.

Fornlämningar i karta

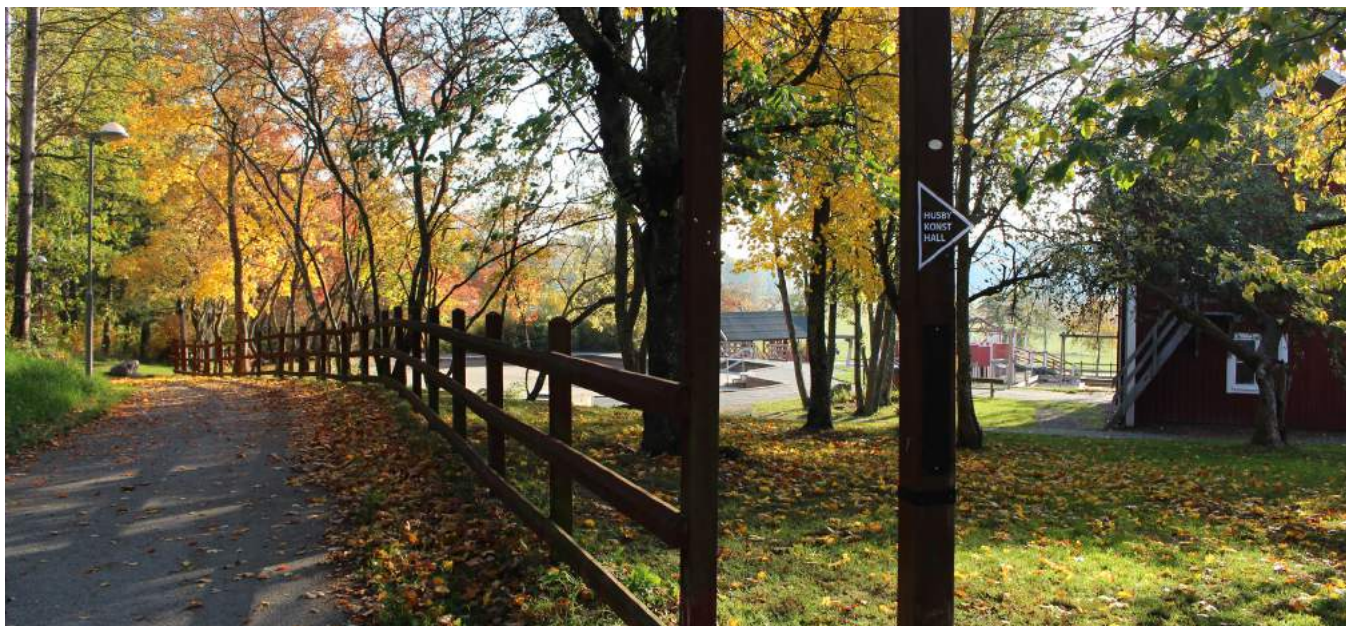
Kartan visar kluster av kända och registrerade fornlämningar 2018 i Rinkeby-Kista. Hansta naturreservat är rikt på fornlämningar från bronsåldern och framåt. Man har hittat gravfält, röjningsrösen och fossila åkrar. Akalla har skärvstenshögar som dateras till yngre bronsålder. Skärvstenar tros ha använts för att värma upp mat och vatten. Akalla har en rad spår av att människor bott på platsen med gravkullar och husgrunder från järnåldern och framåt. Stensträngar förekommer i riklig mängd i gränsområdet mellan Solna och Sollentuna socknar. De är upplagda stenmurar som skyddade inägomarkens åkrar från betande djur.

Ärvinge var fram till medeltiden en av de största byarna i området och här grävdes två stora gravfält ut i samband med utbyggnaden av Kista. I gravarna hittades bl.a. skelett från en kvinna som var klädd i smycken och spännen av brons. Samtliga fornlämningar beskrivs i skötselplanen för Igelbäcken kulturreservat.

Nya registreringar genomförs kontinuerligt. En uppdaterad digital fornlämningskarta nås på Riksantikvarieämbetets webbplats (www.raa.se) alternativt den kulturhistoriska klassificeringskartan (där man kan tända ett fornlämningsskikt), som nås via Stadsmuseets webbplats eller DpMap. Vid upprustningar eller nybyggnation ska kända fornlämningar redovisas och Stadsmuseet kontaktas. Vid åtgärder som kan påverka fornlämningar måste tillstånd sökas hos Länsstyrelsen.

Rinkeby-Kistas fornlämningar. De röda markeringarna visar kluster av fornlämningar inom stadsdelsområdet. Hansta och Järvafältet tillhör de mest fornlämningstäta områdena i Stockholm stad. Skala 1: 40 000 (A4). Källa: Riksantikvarieämbetet, 2018.

Gångväg intill Husby gård

Kulturhistoriskt värdefulla miljöer

Stockholms Stadsmuseum har pekat ut Hansta och Järvafältet med gårdar samt Kista gård som kulturhistoriskt värdefulla miljöer (se Stadsmuséets klassificeringskarta på sida 22). Kontorsanläggningen inom fastigheten Odde 1 är blåklassad av Stadsmuséet, vilket omfattar synnerligen kulturhistoriskt värdefull bebyggelse. I övrigt har fastigheter inom Kista ännu inte klassificerats. De miljöer som klassats som kulturhistoriskt värdefulla beskrivs på följande sidor.

”Hansta och Järvafältet utgör resterna av en landsbygd präglad av jord- och skogsbruk. Här finns ett uråldrigt kulturlandskap bevarat med olika skikt från bronsålder och historisk tid. Landskapet karakteriseras fortfarande av öppna fält, trädbevuxna kullar och skogsområden. Gårdarna ligger på kullarna eller i skogsbrynen.

Till Järvafältsgårdarna hör Hägerstalund, Hästa, Akalla, Husby, Granby, Eggeby och Kista. De nuvarande gårdarnas byggnader är uppförda vid olika tidpunkter, från 1600-talets slut till 1800-talets slut.

Hansta är det största fornlämningsområde i kommunen. Här finns en rik sammansättning av fornlämningar från bronsålder fram till yngre järnålder. Intill de flesta gårdarna finns gårdsgravfält. Kulturlandskapet med fornlämningarna i sin rätta miljö är unikt för Stockholmstrakten.” (Beskrivning hämtad ur Översiktsplan 1999).

Husby gård, Granby gård och Eggeby gård

Inom stadsdelen Husby finns tre gårdsbildningar; Husby gård från tidigt 1800-tal, Granby gård som är känt sedan 1232 och Eggeby gård känt sedan 1400-talet. De tre gårdarnas bebyggelse är i huvudsak uppförda under 1800- och 1900-talen med undantag av Granby mangårdsbyggnad och Eggeby gårds flyglar som alla kan härröras till 1700-talet. Husby gård och Eggeby gård är viktiga målpunkter med en mångfald av aktiviteter i husen och gårdsmiljöerna.

Kista gård med tillhörande park

Namnet Kista förekommer tidigast i handlingar från 1400-talet då det omnämns som en by placerad i Sollentuna inom nuvarande Norrvikens samhälle. Under 1600-talet etablerades ny bebyggelse på utmark som tillhörde Kista by. Den nya gården kom senare att kallas Kista gård. Källor från 1700-talet vittnar om en rad kända ägare som bland annat använde gården som sommarbostad med stora trädgårdsodlingar i slutningarna mot söder.

Enligt en beskrivning från 1700-talets senare del fanns i trädgården ”15 ordentliga kvarter” med 90 fruktträd, bärbuskar med rabatter och drivbänkar. År 1783 sattes 2500 ekollon av vilka det tre år senare hade vuxit upp 300 plantor. Gårdsplanen kallades för ”borggård” och uppgavs vara inramad av ett grönmålat staket ”liknande järngaller”.

Från gården kunde man ”njuta av utskikten, som bjuder på djupa dälder broderade med lövskog, och man ser en del av Stockholms torn och Bromma klockstapel samt genom en uthuggen gata Spånga kyrkas torn”.

Kista gård.

År 1905 förvärvade staten Järvafältet, inklusive Kista gård. Kista gård fortsatte att drivas som ett lantbruk genom arrendatorer fram till 1955. År 1970 förvärvades Kista gård av Stockholms stad som hyrde ut huvudbyggnaden till olika verksamheter och flygeln som bostad. År 2008-2009 tömdes alla byggnader på hyresgäster och verksamheter och har sedan dess stått tomma.

De första bostäderna intill Kista gård byggdes 2010 och var inflyttningsklara 2011. De placerades på delar av den äldre trädgården och trädgården söder om huvudbyggnaden planerades som stadspark, Kistagårdspark. Ett parkprogram togs fram av Exploateringskontoret och arkitektkontoret Tema stod för utformningen av stadsparken, som färdigställdes under 2013. Utgångspunkt i formgivningen var den äldre miljön med historiska spår, bland annat genomalléer, axlar, rumslighet och växter. Den äldre allén med mittaxel från huvudbyggnaden bevarades och en bronsskulptur, Lindarnas anatomi, av Christin Ödlund ersatte den ursprungliga lindbersån. (Kista Gård 1 & 2, Bebyggelsehistorisk inventering, Sternegård och Ek Stadsmuseet 2016)

Hägerstalunds gård

De första registrerade ägarna av Hägerstalund, tidigare Hansta, finns inristade på två runstenar från området. Dessa härstammar från kristen tid men den stora mängden fornlämningar visar att Hansta varit bebott sedan bronsåldern. Vid arkeologiska undersökningar hittades en stor mängd röjningsrösen och stensträngar och området räknas till det bäst bevarade och fornlämningstätaste områdena inom Stockholm stad.

Från sent 1500-tal fram till tidigt 1700-tal bytte gårdarna i Hansta ägare inom adliga familjer och namnet ändrades från Hansta till Hägerstalund. Samtidigt anlades odlingar och 1741 nämns ”en behaglig

Trädgård”. I början av 1900-talet blev Hansta militärt övningsfält men övergick i stadens ägo 1970. Trädgården har sedan dess förfallit men kvar finns rester av odlingsytor, bevarade stenvägar och en gammal allé. I dag är Hansta ett naturreservat och ett populärt rekreativt område för boende i Stockholm, Järfälla och Sollentuna. Hägerstalund kommer att utvecklas till en landskapspark för rekreation med synliggjord kulturhistoria och nya naturvärden. Planer finns även på att restaurera Hägerstalunds trädgårdsanläggning.

Akalla by/gård

Akalla by, som gett stadsdelen dess namn, är känd sedan 1323. Namnet Akalla, eller Akarli som det benämndes 1323, betyder ”åkarlarnas by” och tros syfta på läget invid den vikingatida segelleden Igelbäcken. I Akalla by finns rikligt med fornlämningar från bl.a. gravfält. Byggnader är uppförda under olika tider där huvudbyggnaden är i rustik karolinsk barockstil, troligen från tidigt 1700-tal. På 1970-talet rustades husen upp av Stockholms stad och byn används nu för fritidsverksamhet med bland annat parklek, 4H-gård, kafé och dansbana.

Hägerstalunds gård (Ellgaard 2013)

Akalla by.

Stadsmuseets kulturhistoriska klassificering

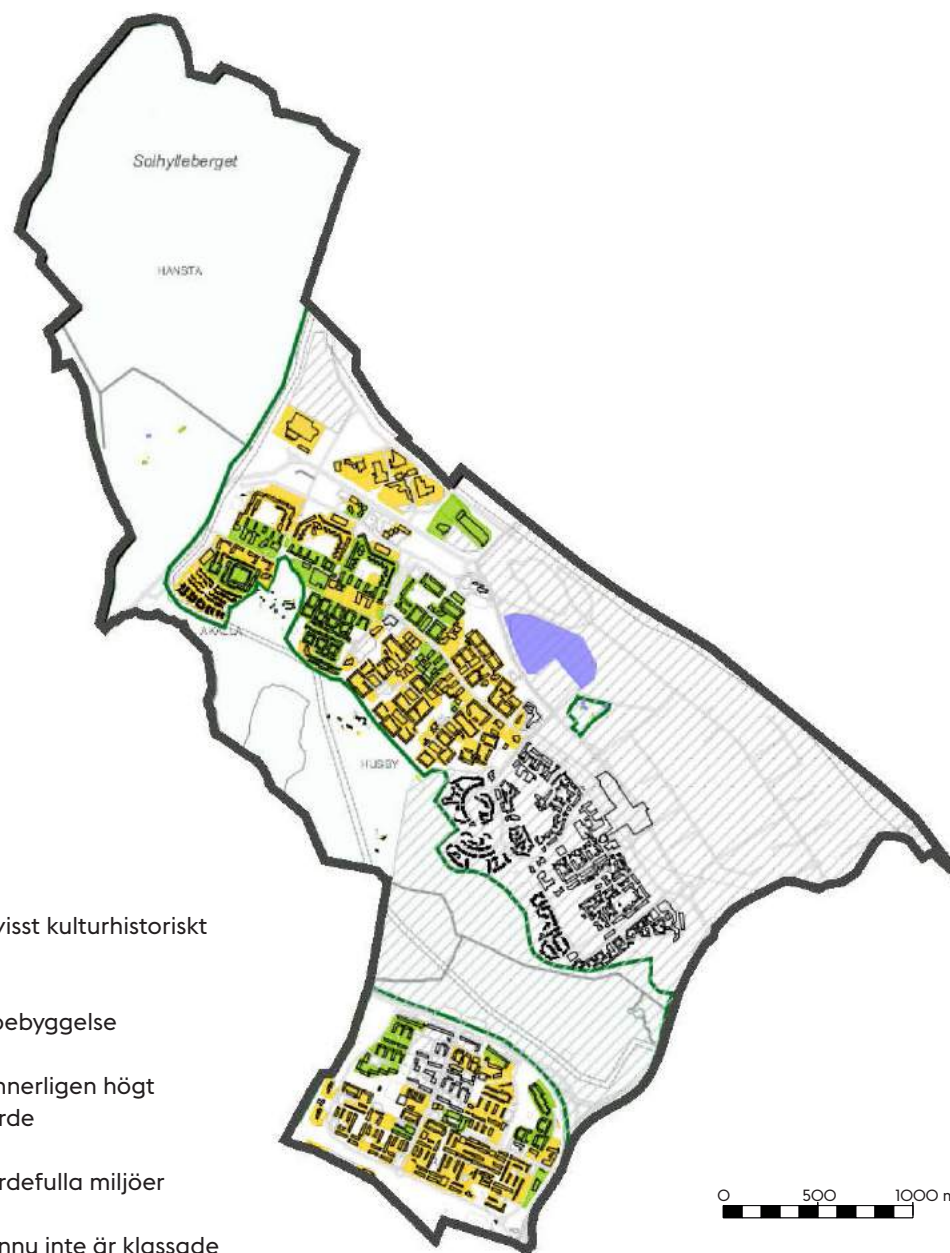
I Stockholm finns en mångfald av byggnader, anläggningar, grönmiljöer och landskap som på olika sätt berättar om hur staden formats och hur människor levat sina liv i olika tider. Exempelvis kan en grönmiljö vara värdefull eftersom den är ett representativt (eller sällsynt) exempel på en viss parkstil eller för att den speglar sin tids sociala ambitioner mm. Sådana kulturmiljöer är viktiga att bevara för de värden och betydelser som de har för människor idag och i framtiden, och för att de är en gemensam källa till kunskap.

Stadsmuseets kulturhistoriska klassificering är sedan lång tid tillbaka ett viktigt verktyg och kunskapsunderlag för Stadens förvaltningar bland annat i samband med detaljplanering och bygglovprövning. Klassificeringskartan presenterar bebyggelsens kulturhistoriska värden i tre huvudkategorier: blått, grönt och gult där blått representerar den högsta graden av värde.

Sedan 2016 har Stadsmuseet utarbetat och tillämpat en ny metod för kulturhistorisk värdering som bland annat ligger till grund för arbetet med klassificering. Metoden baseras delvis på Riksantikvarieämbetets vägledning Plattform för kulturhistorisk värdering och urval (2015). Utöver byggnader och andra anläggningar är metoden fullt användbar för parker och andra grönmiljöer. Numera åtföljs en klassificering alltid av ett motiveringsbeslut som tydligt kommunicerar varför en plats bedöms ha ett visst värde och hur det kommer till uttryck genom platsens egenskaper och karaktärsdrag. Metoden är utformad med syftet att Stadsmuseets bedömningar ska bli så effektiva verktyg som möjligt i tillämpningen av plan- och bygglagen liksom vid bedömningar av ett förslags konsekvenser för kulturmiljön. En mer detaljerad beskrivning av Stadsmuseets metod för kulturhistorisk värdering finns tillgänglig på stadsmuseet.stockholm.se.”

Teckenförklaring

- bebyggelse med visst kulturhistoriskt värde
- särskilt värdefull bebyggelse
- bebyggelse av synnerligen högt kulturhistoriskt värde
- kulturhistoriskt värdefulla miljöer
- fastigheter som ännu inte är klassade

Akalla by

Vård av stadens kulturhistoriska miljöer

Stadsmuseet är stadens stöd antikvariska frågor. Vid planerade förändringar i parker och andra grönytor bör alltid Stadsmuseet kontaktas för att bedöma åtgärdens konsekvenser på kulturhistoriska värden. Vid ändringar av byggnader kräver lov eller startbesked enligt plan- och bygglagen. Vid val av utformning, byggnadsmaterial och växtmaterial bör hänsyn tas till byggnadens eller parkens användning, estetik och kulturhistoriska värden. Skötsel och vård av parkernas kulturhistoriska element bör sammanställas i vårdplaner, eller likvärdiga dokument. Informationsskyltar om byggnadernas och parkernas historia bör förbättras i samband med upprustningar.

Utsikt över Järvafältet sett från Akalla by.

Stadens utbyggnad

Samtidigt som flera av de äldre slotten och herrgårdarna uppfördes under 1700- 1800 talet tillgängliggjordes de första offentliga parkerna i innerstaden. Genom åren har stadens byggnader, parker och naturområden influerats av alltifrån europeiska stadsbyggnadsstilar till lokala trender men även av faktorer som samhällsekonomi och medborgarnas vardagsliv. Vid 1900- talets början var största delen av ytterstaden fortfarande ett jordbrukslandskap. Landskapet bestod av slotten, gårdarna och ett hundratal torp som var utspridda bland åkrar, bergknallar och tallskog.

De offentliga parkerna 1700-1800

De första offentliga parkerna var tidigare kungliga trädgårdar som användes till jakt och odling. I samband med att flera av trädgårdarna gjordes mer tillgängliga trycktes förordningar som klargjorde vilka som fick vistas där och hur man skulle uppföra sig. På detta sätt öppnades flera parker i innerstaden, bland annat Djurgården, Kungsträdgården och Humlegården. Vid 1800- talets början växte sig borgerskapet allt starkare. Gruppen efterfrågade umgängesplatser och mötesplatser där det fanns plats för hela familjen. Strömparterren blev år 1832 stadens första park som anlades med statliga medel. På liknande sätt uppfördes Berzelii park. Utmärkande för de första offentliga parkerna var exotiska växtmaterial och praktfulla blomsterplanteringar.

Lindhagenplanen 1800-1900

Från och med 1800- talets mitt expanderade staden kraftigt. Samtidigt hade invånarna ohygieniska levnadsvillkor och spädbarnsdödligheten var hög. År 1866 presenterade en kommitté under ledning av stadsplaneraren Albert Lindhagen den så kallade Lindhagenplanen. I planen ingick förslag på omfattande gaturegleringar som skulle föra in mer ljus och luft i bostadskvarteren. Parker skulle anläggas i närheten av bostäderna. De kuperade områdena var svåra att bebygga och kunde omvandlas till parker. I de högglänta områdena ansågs dessutom luften vara bättre samtidigt som de erbjöd visträckta utsikter över staden. Ett viktigt inslag i stadsplanen var även de breda och trädplanterade gatorna som Narvavägen och Karlavägen. Liknande tankar och stadsplaneregleringar hade introducerats i bland annat Paris, Wien och England.

Vid slutet av 1800- talet skulle parkerna vara så naturlika som möjligt. Trenden att anlägga praktfulla blomsterplanteringar avtog och istället planterades blommande buskage och inhemska löv- och barrträd. Andra stora skillnader var att alla ytor nu fick beträddas, någonting som möjliggjorde picknick och lek i större skala. I parkerna planerades även för vinteraktiviteter. Dessutom blev lek- och idrottsplatser allt viktigare element som anlades i anslutning till parkerna.

Villastäder 1900-1930

Vid sekelskiftet förvärvades mark i ytterstaden för att ge plats åt ny bebyggelse till den växande staden. Staden började under denna tid att förvärva mark i ytterstaden för att ge plats åt ny bebyggelse till den växande staden. Staden var mån om hur utvecklingen skulle styras genom att marken planlades och att det planerades för gator och ledningar. När marken bebyggdes togs det hänsyn till rikliga fornlämningsområden, samtidigt som många av de äldre byggnaderna bevarades. Utanför tullarna växte trädgårdsstäderna fram med trädplanterade gator och ett enhetligt växtmaterial med fruktträd och bärbuskage. Under denna tid började de första industrierna att växa fram i ytterstaden. Flera så kallade kåkstäder växte fram, varav flera av dessa kom att bli självständiga municipalsamhällen.

Under 1900- talets början rådde bostadsbrist och visionen var bygga staden så att alla skulle ha råd med en bostad. Samtidigt började en koloniträdgårdsrörelse att växa fram. Tanken var att den mindre bemedlade befolkningen skulle få en hälsosam tillflyktsort med lek, rekreation och odling av nyttoväxter. Med influenser från kontinenten började stadsplanen för villastaden att upprättas av bland annat arkitekten och stadsplaneraren Per Olof Hallman. Inspirationen var hämtad från kontinenten, av bland annat de engelska trädgårdsstäderna och österrikaren Camillo Sitte. Sitte arbetade med upplevelsen av stadsrummet och

betonade sammanhangen mellan husen. Istället för att skapa monotona hus ville Sitte skapa omväxlande gaturum. Men nya markförvärv och spårvägar växte nya förorter fram. Ytterstadens villastäder anpassades till terrängen med svängda gator. Naturliga höjder bevarades för att bli parker eller offentliga rum. Byggandet reglerades hårt och det sattes tydliga gränser mellan privata och offentliga rum.

Funktionalismen 1930-1950

Under 1930-talet rådde trångboddhet och sanitära problem i innerstaden, vilket var en av landets stora politiska frågor. Samtidigt insåg man att bostadsbehovet inte kunde tillgodoses med enbart hyreshusbebyggelse i innerstaden och egnahem i ytterstaden. Med Stockholmsutställningen år 1930 och influenser från Tyskland förändrades stadsbyggnadsidealerna.

För att kunna svara mot efterfrågan på bostäder och som en reaktion mot stenstadens rätvinklighet, mörka gårdsmiljöer och brist på grönska började flerfamiljshus att uppföras i ytterstaden enligt funktionalistiska principer. Husen byggdes som fristående och smala lamell- och punkthus som placerades så att alla lägenheter hade ett gott ljusinsläpp och utsikt mot grönska.

Husen placerades med hänsyn till den ursprungliga naturen med punkthus på höjderna och lägre lamellhus intill naturmark och grönskande parkstråk. Gränsen mellan det privata och offentliga rummet luckrades upp och den nya byggnadsstilen kallade "hus i park". Mellan 1930- och 1950-talet uppfördes flera flerfamiljshus i ytterstaden. Med inspiration från England uppfördes så kallade grannskapsenheter, bostäder i närheten av mindre centrumbildningar med närservice. Bostäderna närmast centrum skulle ha ett högt exploateringsstal och bostäderna runt om skulle vara lägre. Parkstråk skulle göra det möjligt att nå centrum utan att komma i kontakt med biltrafik. Parallellt fortsatte småhusbebyggelsen som till skillnad från trädgårdsstäderna var typhus som uppfördes i striktare mönster.

År 1952 fastställdes en generalplan som byggde på principer från dåvarande stadsträdgårdsmästaren Holger Blom. Blom hade i sin tur inspirerats av den tidigare stadsträdgårdsmästaren Osvald Almquist. Planen betonade parkerna och grönområdenas sociala betydelse för den växande befolkningen. Förslagen innefattade bland annat ett parknät i ytterstaden som skulle ansluta till större natur- och friluftsområden i stadens yttre delar. Parknätet skulle vara stadsdelarnas offentliga rum med plats för lek, bollspel, picknick, evenemang och rekreation. Samtidigt skulle det skapa goda förbindelser mellan bostad, centrum och skolor.

Byggnader och platser med höga natur- eller kulturhistoriska värden bevarades och integrerades i parkerna. Utformningen resulterade i ett samspel mellan landskap, bebyggelse och vegetation. Än idag utgör systemen av parkstråk som utvecklades under denna tid några av ytterstadens mest karakteristiska drag.

Under Bloms tid utvecklades en ny parkstil med mäljarlandskapet som inspirationskälla. Parkmarken utformades efter principen att den befintliga naturen i största möjliga mån skulle bevaras. Den tillgängliggjordes med gångvägar och platser för rekreation och förädlades genom plantering av passande vegetation. Höjdskillnader löstes ofta med granittrappor. Den första parkleken, den bemannade lekplatsen, uppkom år 1938 i Vasaparken. Antal parklekar växte fram till mitten av 1980-talet då det fanns cirka 150 stycken. Senare trappades antalet ned, flera parklekar stängdes och vissa övertogs av föreningar. Parkteatern, den offentliga uteteatern uppkom år 1942 och blev ett mycket populärt inslag i parkerna.

Skivhusbebyggelse intill Porkalaparken i Akalla

Trafikseparering längs Rinkebystråket

Tunnelbaneförstäder 1950-1990

Den växande biltrafiken innebar ett problem och satte allt större prägel på stadsplaneringen. Kring år 1950 bestämde staden att bygga en tunnelbana för att knyta samman innerstaden med ytterstaden. Med en ny generalplan för hur ytterstaden skulle utvecklas, tunnelbanan och nya förvärvade marker lades grunden för ytterstadens framväxt. Tunnelbanan gjorde det möjligt att bygga nya bostads-områden med flerfamiljshus längre ut från innerstaden. Visionen var att de nya områdena skulle erbjuda arbete, bostad och centrum, så kallade abc-städer. I de nya områdena utvecklades bostäder med en god tillgång till service, skolor, lekplatser, idrottsplatser och grönska. Vällingby i västerort är ett tydligt exempel på en abc-stad.

I den senare delen av epoken växlade formspråket från modernism till en mer traditionell byggnadsstil. Ett av utvecklingens nya ledord blev att återanvända redan exploaterad mark.

På 60-talet var det gott om jobb i Sverige men ont om bostäder. För att få bukt med en långvarig bostadsbrist togs ett historiskt beslut om att bygga 100 000 bostäder varje år under perioden 1965-1975, det så kallade 'Miljonprogrammet'. Detta ökade kraven på att bygga effektivare och tätare. Fokus som tidigare legat på att anpassa bebyggelsen till terrängen flyttades till att anpassa terrängen till byggplatsen. Närmiljön kring den nya bebyggelsen var utsatt för hårt slitage samtidigt som de hårt packade terrasserna av sprängsten inte uppfyllde de nya planteringarnas krav på jordmån.

Parkstråken och natur- och friluftsområdena utvecklades och kompletterades med större anläggningar för rekreation, samvaro och evenemang. Bostadsgårdarna var stora och innehöll stora fält av öppna gräsytor. Bilen hade sitt genombrott och gaturummen fick därmed en tydligare trafikseparering mellan bilister, cyklister och fotgängare.

För bebyggelsen på den norra delen av Järvafältet utlystes en nordisk idétävling, 1966. Planen som antogs beskrev en så kallad bandstad där tre stadsdelar – Akalla, Husby och Kista – med varsitt köpcentrum, skulle länkas samman genom ett gångstråk. Målet var att skapa en tät bebyggelse med trygga gångvägar fria från biltrafik. Den täta staden var en förutsättning för att stora grönytor inte skulle behöva bebyggas. Kista var den sista stadsdelen som byggdes på Järvafältet, och stod färdig 1980.

Sedan 1980-talet har staden främst vuxit på två olika sätt. Dels i samband med att mark frigjorts när verksamheter lagts ner eller vägar och kraftledningar lagts i tunnel, dels via förtätningar inom redan utbyggda områden. Grönplaner utvecklades för att säkerställa att de viktigaste parkerna och naturområdena bevarades och hur grönstrukturen kunde upprätthållas vid exploatering. Parkverksamheten inriktades på underhåll, upprustning och mindre nyanläggningar. För att skydda stora viktiga naturområden utformades skötselplaner och naturreservat bildades.

”Bandstad” stadsbyggnadstyp med bebyggelse och centra (service- eller komersiella) på bägge sidor längs ett band, t.ex. en trafikled. (NE)

1990-Idag

Stadens befolkning fortsätter att växa och det finns ett stort behov av att bygga nya bostäder. Stockholm är en av Europas snabbast växande huvudstäder och har som mål att till år 2030 bygga 140 000 nya bostäder. Merparten av de nya bostäderna byggs i redan bebyggda områden med närhet till service, kollektivtrafik, nöjen och natur. En blandning av olika bostadstyper, verksamheter och arbetsplatser eftersträvas i Stockholms samtida stadsplanering.

Av de stadsdelar i Stockholms om byggdes under miljonprogrammet är det endast Husby och Rinkeby som inte planerades med någon småhusbebyggelse. I början av millenniet tillkom ett litet radhusområde i södra änden på Rinkebystråket för att bredda boendetyperna i området.

2006 inleddes det så kallade Järvalyftet, som var ett program med teman för bland annat bra boende och en mer varierad stadsmiljö. Efter mycket protester mot stora renoveringar som skulle innebära kraftigt höjda hyror inleddes istället ”Järvadialogen” år 2009. I samråd med hyresgästerna renoveras sedan dess cirka 400 av Svenska bostäders lägenheter per år.

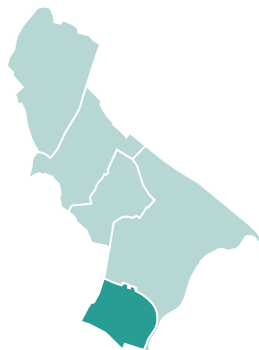
Under 2010-talet har flera nya bostadsområden och satsningar på stadsmiljön tillkommit i Rinkeby-Kista. Flera stora stadsbyggnadsprojekt planeras, exempelvis kvarteret Odde i Kista, Rinkebyterrassen och Spångadalen som har målet att fysiskt och socialt binda samman stadsdelarna Tensta, Rinkeby och Bromsten. De nya bostadsområdena planeras med blandade upplåtelseformer, verksamheter och arbetsplatser.

Renovering av kvarteret Molde 1 i Husby utfördes 2009 som ett tidigt projekt inom Järvalyftet.

Utbyggnaden av Rinkeby-Kista

Rinkeby

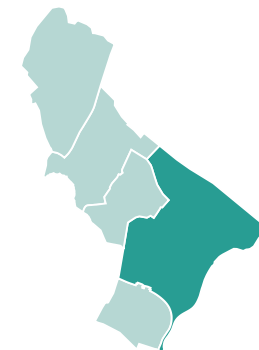
Terräng: Branter ner mot omgivande dalgångar. Tidigare skogsbeklädd höjd som planspränges.

Bebyggelse: Planerad blandstad från 1971.

Historik och karaktär

Rinkeby och Tensta planlades som Södra Järva 1965 och byggdes i ett rutnät med stora matargator runt om och ett trafikseparerat system inne i stadsdelen. Bebyggelsen i Rinkeby grupperades i tre parallella bälten som byggdes ut genom att färdiga huselement monterades på en plansprängd yta. På dessa ytor byggdes sedan gårdar och parker. Sexvåningshus ligger som en ryggrad mot det öppna landskapet i norr, vid nuvarande E18. Köpcentrum, kontor, och skolor placerades på höjden i mellanzonen. Här finns flera bergsknallar med sparad skogsvegetation som vittnar om det ursprungliga landskapet. Den södra delen av Rinkeby som vetter mot Bromstensdalen utgörs av lägre hus.

Stadsdelen karaktäriseras av det finmaskiga nätet med gångvägar som ersätter trottoarer längs bilvägarna. Runt stadsstrukturen planlades stora friområden för rekreation. Dessa dalstråksparkar, t.ex. Rinkebydalen, Spångadalen och Tenstadalen, utgör stora öppna parkrum och knyter ihop stadsdelarna. Inflyttningen till Rinkeby inleddes 1969 med först 1975 öppnades tunnelbanan. Under 2000-talet har ett flertal parker, gårdar och gatumuljörer byggts om. Rinkebyterrassen har tillkommit i norr genom en överdäckning av E18.

Kista

Terräng: Sluttande ned mot Järvafältet. Bestod tidigare av flacka åkrar i väst och kuperad barrskog i öst.

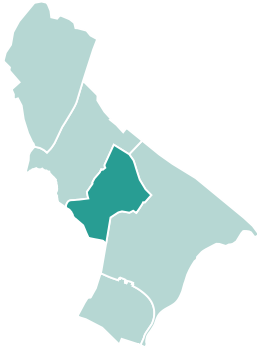
Bebyggelse: Varierad med tre olika hustyper, stjärnhus, terrasshus och radhus.

Historik och karaktär

Kista byggdes som del av generalplanen för norra Järva 1969 och är den yngsta av stadsdelsområdets stadsdelar. Den nya bandstaden i norra Järva planerades med ett stort sammanhängande arbetsplatsområde i nordöst och detta kom att bli Stockholms sista ABC (Arbete-Bostad-Centrum)-område. De tre stadsdelarna Akalla, Husby och Kista byggde alla på trafikseparering som ett bärande stadsplanegrepp.

Kista delades in i fyra områden med flerbostadshus i väster, rad- och parhus i anslutning till Järvafältet, arbetsplatsområde i öst och en centrumanläggning i mitten. Arbetsplatsområdet och bostadsområdena ligger på varsin sida om en dalgång. Stadsdelen började byggas 1975 och samma år invigdes även tunnelbanan.

Kistas struktur skiljer sig från de tidigare byggda stadsdelarna kring Järva. Ambitionen var att lämna det storskaliga och enformiga. Variation var ett ledord och tre olika hustyper – stjärnhus, terrasshus och radhus – sattes samman med varierande våningshöjder och med fasader som varierar i färg och i detaljer. Den befintliga bergiga terrängen är bibehållen, vilket förstärker variationen.

Husby

Terräng: Kuperat.

Bebyggelse: Homogen bestående av loftgångshus.

Historik och karaktär

Husby utgör den mellersta stadsdelen av bandstaden Akalla, Husby, Kista som alla tre ingick i generalplanen för norra Järva, antagen 1970. Byggnationen av Husby påbörjades två år senare och Husby var den första stadsdelen att färdigställas i norra Järva. Till skillnad från Akalla och Kista som kom att byggas med variation i hushöjd, hustyper och färgsättning uppfördes i Husby 101 ensartade loftgångshus. Gröna kilar av sparad natur var ett tydligt stadsplanegrepp som ger Husby fler utsparade grönytor i direkt anslutning till bostadsbebyggelsen. Södra delen av stadsdelen utgör en del av Järvafältet.

Till skillnad från Akalla och Kista planerades få arbetsplatser i Husby och bebyggelsen är enhetlig och loftgångshus uppfördes som enda hustyp i Husby, men med varierad färgsättning. Bilvägarna i Husby är nedsänkta med broar över för gångvägarna.

Akalla

Terräng: Kuperat. De flackare partierna i söder bestod en gång i tiden av jordbruksmark.

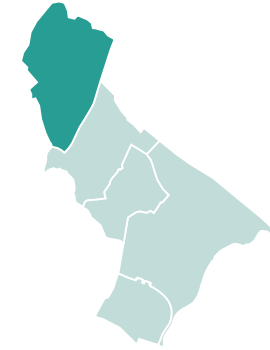
Bebyggelse: Blandad bebyggelse bestående av höga skivhus i ett centralt öst-västligt stråk samt flerfamiljshus i nedtrappande skala mot Järvafältet. Den norra delen består av tre storkvarter med en yttre husram i 4–6 våningar och en inre husram med tvåvåningshus.

Historik och karaktär

Akalla är den västligaste av stadsdelarna i norra Järva och gränsar till Hansta, Husby, Kista och Tensta samt till kommunerna Järfälla och Sollentuna.

Akalla började byggas samtidigt som Husby, två år efter att generalplanen för norra Järva antogs. Tillsammans med Husby och Kista bildar Akalla en bandstad med ett sammankopplande gångstråk i öst-västlig riktning. Akalla blev en så kallad trädgårdsstad där nya färger och former gav miljonprogrammet ett annat ansikte.

Södra halvan av stadsdelen utgör en del av Järvafältet som också går upp som en grön kil mot centrum och innefattar det bevarade Akalla by. Norr om centrumstråket ligger tre parker med olika karaktärer som ramas in av storskalig flerfamiljshusbebyggelse.

Hanstaskogen

Terräng: Varierad terräng som flackar ut mot tidigare åkermark i söder,

Bebyggelse: Utöver byggnaderna kring Hägers-talunds gård i söder saknas bebyggelse.

Historik och karaktär

Hansta är idag ett naturreservat beläget i den västra delen av stadsdelsområdet och utgör en del av Järvafältet. Hansta består av öppna betes- och jordbruksmarker, gamla gårdar i dalsänkorna och skogbeklädda höjder. I Hansta finns ett stort antal fornlämningar från framförallt järnåldern, 500 f.Kr till 1000 e.Kr.

Bebyggelse i Hansta har bestått av flera gårdar och torp, varav vissa idag finns kvar som fornlämningar och andra som ännu bevarade gårdsanläggningar. Under en period från 1905 flyttade militären sina övningar till Järvafältet. I 1960-talets planer för utvecklingen av Järvafältets bebyggelse föreslogs att de nya förorternas storcentrum skulle placeras i Hansta. En stor opinion motsade sig förslaget och på grund av en lågkonjunktur samt avstannande befolkningstillväxt stoppades förslaget. Hansta fick sina nuvarande gränser 1982 när Stockholms stad köpte ut Sollentuna kommun som ägde en del av marken. Ytterligare ett förslag på att utveckla Hansta till en bebyggd stadsdel togs fram men stoppades på grund av hård kritik mot att förstöra kulturlandskapet. År 1996 fick Hansta sin status som naturreservat.

Regionala & lokala sociala funktioner

Kista har en viktig regional funktion som knutpunkt för innovation och näringslivsutveckling. Stadsdelen är också unik för ytterstaden med sin höga andel arbetsplatser. På grund av dess innehåll och strategiska läge med kommunikationer har området även en regional funktion för besökare från hela landet. Samtidigt innehåller Rinkeby-Kista ett antal mindre tyngdpunkter som utgörs av torg med lokala funktioner för framförallt boende. Torgen är insprängda i bebyggelsen och är viktiga för Rinkeby-Kistas stadsbild. Dessa används som mötesplatser och tillför en stadsmässig karaktär. I stadens översiktsplan identifieras att behovet av lokala mötesplatser i stadsdelen är stort.

Regionala sociala funktioner

I Översiktsplan för Stockholm från 2018 är Kista Science City utpekad som ett av både landets och regionens viktigaste arbetsplatsområden. Även Kistamässan och Kista galleria pekas ut som mycket välbesökta, varav den senare bedöms kunna kompletteras med bostäder, arbetsplatser samt handelsytor som öppnar sig mot omgivande gator.

Kistas funktion som regional knutpunkt förstärks i takt med planerade utökningar av kollektivtrafiken, så som förlängningen av tvärbanan till Helenelund och utbyggnaden av tunnelbanan till Barkabystaden. Även nya bostäder och arbetsplatser med förbättrad stadsmiljö runtomkring stärker Kistas regionala betydelse.

Hansta naturreservat och Järvafältet med Igelbäckens kulturresevat är kulturhistoriskt värdefulla miljöer med en stor mängd fornlämningar. De utgör viktiga målpunkter för friluftsliv och rekreation för boende i Stockholm och närliggande kommuner.

Lokala sociala funktioner

Enligt Översiktsplan för Stockholm från 2018 är behovet av en förstärkt samhällsservice och lokala mötesplatser i stadsdelområdet Rinkeby-Kista stort. I översiktsplanen står också att det finns ett behov av att lyfta de offentliga miljöerna och sträva efter lokaler i bottenvåningarna vid stråk och knutpunkter.

De lokala noderna i Rinkeby-Kista är framförallt knutna till tunnelbanans stationer. I anslutning till stationerna finns mindre torg som kantas av små butiker, restauranger och caféer. Torgen och centrumen har byggts ut tillsammans med omgivande bostadsbebyggelse.

I Akalla finns två lokala noder centrerade kring tunnelbaneuppgångarna. Vid den norra tunnelbaneuppgången ligger Akalla torg. Torget är underbyggt av en bussterminal och omges av bostadshus, parkeringshus och tunnelbanans terminalbyggnad. Restauranger, småbutiker och dagligvaruhandel finns runt Akalla torg, tillsammans med kiosker och food trucks. Vid den södra tunnelbaneuppgången finns ytterligare en lokal nod i Akalla, med matbutik, vårdcentral och kyrka.

Husby centrum utgör ett område av butiker och serviceutbud som omger tunnelbaneuppgången och sträcker sig längs Edvard Griegsgången. När de första bostäderna stod klara i centrala Husby år 1974 fanns bemannade receptioner som kunde uträtta olika ärenden som att vattna blommor, postärenden och hämtning och lämning av tvätt. Receptionen hade även barntillsyn i upp till 3 timmar vilket gjorde att Norra Järvafältet hade en sysselsättningsgrad som var bland landets högsta på den tiden.

Kista torg ligger söder om tunnelbanespåret och har en entré in till Kista galleria och tunnelbanestationen direkt från torget. Runt torget ligger Kista kyrka en grundskola, en folkhögskola med konferensanläggningen Kista träff samt bostäder med restauraner och butiker i bottenvåningen. Torget nyttjas även för torghandel av frukt- och grönsaker.

I Rinkeby är Rinkeby torg en viktig lokal nod, med ett stort antal besökare varje dag. Torget omges av centrumbyggnader med butiker, service, och caféer, och på torget förekommer torghandel. Tunnelbanans uppgång leder direkt ut på torget. Vid Rinkebystråkets norra del och vid Rinkebyterrassen har en ny lokal nod börjat växa fram, med lokaler i bottenvåningar och breda gångbanor som rymmer uteserveringar och bänkar. Stråket byggdes om från att fungera som infartsgata till att få en mer stadslig karaktär mellan 2013 och 2016.

Regionala och lokala sociala funktioner i Rinkeby - Kista

0 500 1000 m

Rinkeby-Kistas regionala och lokala funktioner. Skala 1: 40 000 (A4).

Rinkeby-Kistas utvecklingsmöjligheter

I Stockholms översiktsplan antagen 2018 beskrivs vilka utvecklingsmöjligheter som finns i respektive stadsdel. Utvecklingsmöjligheterna utgår från översiktsplanens fyra stadsbyggnads mål: ”En växande stad”, ”En sammanhängande stad”, ”God offentlig miljö” och ”En klimatsmart och tålig stad”. Följande text står skriven om Rinkeby-Kistas utvecklingsmöjligheter.

Rinkeby-Kista har en unik potential. Här förenas en internationellt mångsidig befolkning med flera servicecentrum, arbetsplatsområden och utmärkta kommunikationer. Kista är ett av landets och regionens mest betydelsefulla arbetsplatsområden. Gemensamt för stadsdelsområdet är att bostadsbeståndet behöver kompletteras samtidigt som de offentliga rummen behöver rustas upp. Det är viktigt att öka blandningen av verksamheter, bostäder och högre utbildning för att ytterligare öka Kistas attraktivitet. Kista-Järva är i översiktsplanens utbyggnadsstrategi utpekad som ett av fyra fokusområden och Kista är även utpekad som en regional stadskärna i RUFSS 2050.

Behovet av lokala mötesplatser i stadsdelsområdet är stort och samhällsservicen behöver stärkas. Det totala behovet av ny grundskolekapacitet i stadsdelen till år 2040 bedöms motsvara två nya skolor och omfattar pågående byggprojekt, planerad utbyggnad av befintliga skolor och framtida behov i enlighet med tolkningen av SAMS-rapporten 2017. Det behövs även ytterligare förskolor. Det bedömda behovet gällande idrottsanläggningar till 2040 är tre konstgräsplaner, tre idrottshallar, en friidrottsanläggning och ett friluftsbad. Ett friluftsbad planeras på Järvaområdet. * Kulturlivet behöver ges ökat utrymme i området. Insatser för att öka tryggheten i området är angeläget.

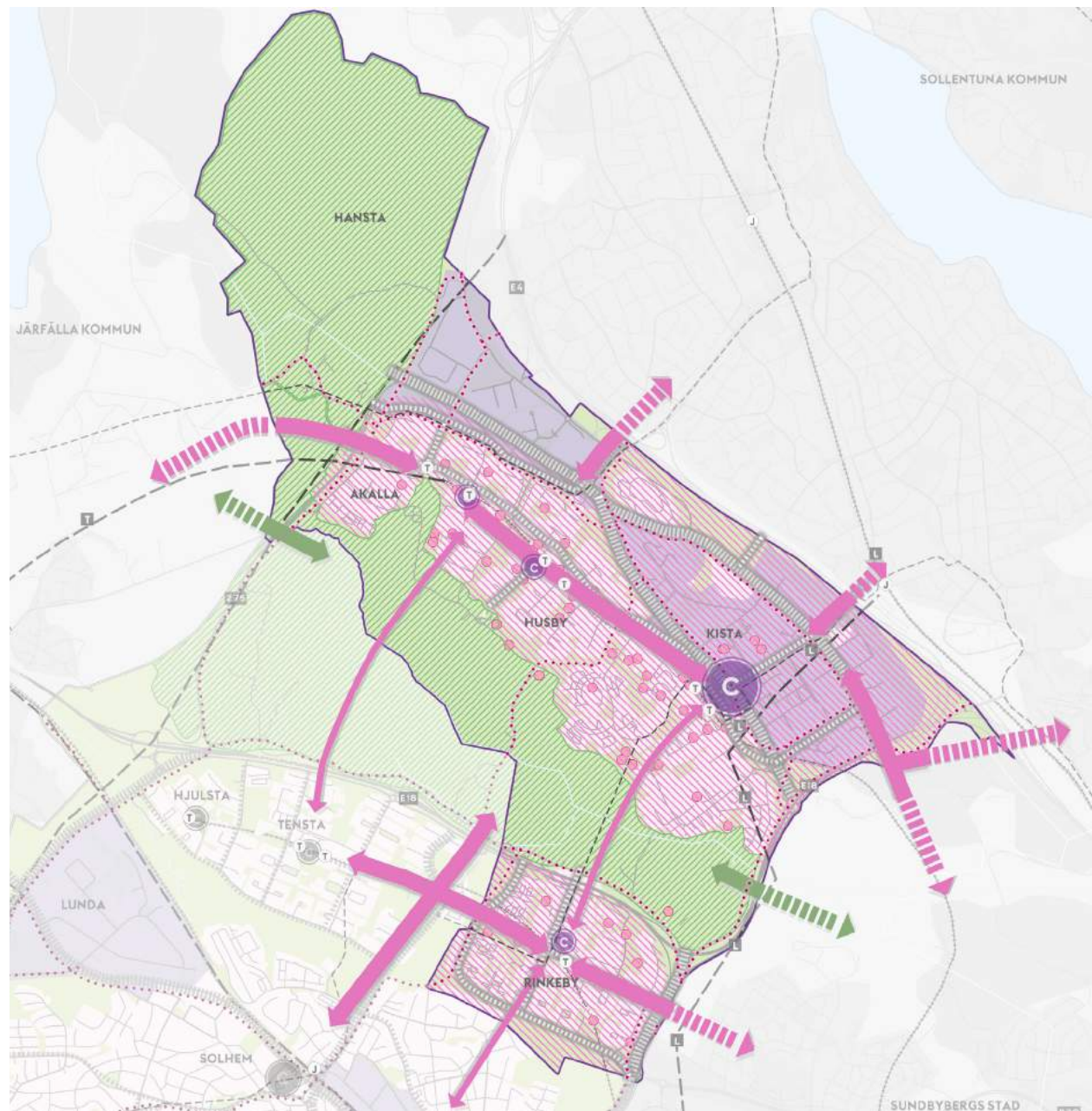
Beslutade infrastruktursatsningar är viktiga förutsättningar för utvecklingen av området. Till exempel kommer planeringen för ny tunnelbana mellan Akalla och Barkarby att knyta ihop stadsdelsområdet med Järfälla. Dessutom pågår utbyggnad av Förbifart Stockholm och planerad byggstart av Tvärbanan till Kista är 2018. Även utveckling av busstrafikens stomlinjer och fortsatt utbyggnad av huvudcykelstråken kommer förbättra tillgängligheten inom och till andra stadsdelar och grannkommuner.

Genom att utveckla befintliga och nya kopplingar till bland annat Helenelund, Barkarby och Kymlinge stärks de strategiska sambanden med grannkommunerna Sollentuna, Järfälla och Sundbyberg. Det är även angeläget med bättre kopplingar till och över Järvaområdet med gång- och cykelvägar och gröna promenader. På Järvaområdet är det viktigt att både utveckla befintliga och nya målpunkter. Det prioriterade strategiska sambandet mellan Kista, Husby och Akalla kan stärkas genom att utveckla Hanstavägen till urbant stråk.

Möjligheten att förstärka de gröna och rekreativa sambanden i Järvakilen, såväl västerut som österut, behöver studeras. Tillgängligheten till Järvaområdet kan förbättras med tydligare möte mellan bebyggelse och naturlandskap i vissa lägen, samt fler entréer till kulturreservatet.

*Invigningen av friluftsbadet planeras till 2020.

Lokala utvecklingsmöjligheter i Rinkeby-Kista

0 500 1000 m

Rinkeby-Kistas regionala och lokala funktioner. Skala 1: 40 000 (A4).
Källa: Översiktsplan för Stockholm 2018.

Teckenförklaring

Stadsutvecklingsområde – komplettering (stora stadsutvecklingsmöjligheter)

Område med blandad stadsbebyggelse där omfattande komplettering föreslås. Området kan kompletteras med bostäder, service, verksamheter, gator, parker, kultur och idrottsytor. Att förstärka de gröna kvaliteterna och säkerställa funktioner som skolor och förskolor, är en viktig del i stadsutvecklingen. Komplettering ska göras med utgångspunkt i kunskap om nuvarande karaktär, kvaliteter och behov. Inom området kan finnas delar där större strukturförändringar föreslås.

Strategiskt samband

Samband som är strategiskt viktiga för att uppnå målet om en sammanhängande stad. Kopplingar kan ske via olika typer av åtgärder som att utveckla stadsrum med byggande, parkstråk, aktivitetsstråk, målpunkter och omvandlade gator. De strategiska sambanden kompletterar urbana stråk samt lokala kopplingar.

Lokalt samband

Lokala samband som är viktiga för att uppnå målet om en sammanhängande stad. Kopplingar kan ske via olika typer av åtgärder som att utveckla stadsrum med byggande, parkstråk, aktivitetsstråk, målpunkter och omvandlande gator. Lokala samband kompletterar strategiska samband, urbana stråk och stadsgator av lokal karaktär.

Urbant stråk

Överbreda gator i lokala vägnätet och motortrafikleder med sidoområden som på kort eller lång sikt omvandlas till levande stadsmiljöer. Dessa kopplar samman befintliga stadsdelar på ett effektivt och varsamt sätt längs hela sträckan eller på delsträckor. Gatorna kommer ha en fortsatt viktig lokal och regional trafikfunktion för person- och näringslivstransporter, men kompletteras med gång- och cykelvägnät både längs med och tvärs över gatan. Därutöver prioriteras utrymme i de flesta fall för högkvalitativ kollektivtrafik.

Utvecklingsområde ekologiskt samband

Område där förstärkningar föreslås i den regionalt betydelsefulla ekologiska infrastrukturen. Samtidigt kan rekreativa kvaliteter utvecklas för att berika närmiljön.

Viktiga mötesplatser

Platser som har stor betydelse för att uppnå målet om en sammanhängande stad och en god offentlig miljö. Mötesplatserna omfattar samlingslokaler och andra mötesplatser (se ÖP sid 93), idrottsanläggningar och skolor som lockar besökare från olika delar av staden och därigenom bidrar till att människor med varierande bakgrund möts samtidigt som stadsdelarnas lokala identitet stärks. Viktiga mötesplatser kompletterar centrum och parker.

Framtida kommunikationer

Pågående eller beslutad spår- och vägutbyggnad

Stockholms cykelpendingsstråk
Pendlingsnät som skapar ett sammanhängande system, knyter ihop stadsdelarna samt kopplar ihop över kommungränsen.

Ny spårvägsstation

Verksamhetsområde

Verksamhetsområde med möjlighet till industri och störande verksamheter, hamn, terminal och viss kommunal teknisk och teknisk försörjning.

Natur- och kulturresevat, nationalstadspark eller världsarv

Igelbäckens kulturresevat och Hansta naturresevat

Konst i den offentliga miljön

I stadens offentliga miljöer finns en mängd konstverk från olika tidsepoker. Konsten är identitetsskapande och en viktig del av platsernas kulturhistoriska värden. Konsten bildar ett offentligt galleri som anknyter till viktiga historiska händelser eller inbjuder till reflektion. Staden har sedan länge haft stora ambitioner för den offentliga konsten. Redan under 1800- talet och 1900- talet fanns offentlig konst i innerstadens parker. Dessa utgjordes mestadels av statyer och monument av välkända personer. På så sätt ansågs konsten ha ett pedagogiskt syfte.

Mellan 1950 och 1970-talet genomfördes omfattande program för den offentliga konsten. Under denna tid nådde den offentliga konsten rekordår. Verken placerades längs flera av parkstråken. År 1962 bildades på stadsträdgårdsmästaren Holger Bloms initiativ Konstnämnden för utsmyckning av allmänna platser, KNAP. Nämnden stod för att konsten skulle nå ut till alla, även de som inte vanligen vistades på konstutställningar och vernissager. I samband med detta infördes fler konstnämnder och rutiner för beställningarna.

Sedan 2008 ansvarar Kulturförvaltningen, genom verksamheten Stockholms konst, för inköpen av stadens offentliga konst. Stockholms stadsmuseum ansvarar för förvaltning, underhåll och renovering av stadens offentliga konst.

"Lindarnas anatomi" av Christine Ödlund (2013).

Två av åtta stensulpturer längs vägen från Rinkebyterassen ned mot Järvafältet. Installationen Gnosis från 2017, av Marco Cuevas, vann utmärkelsen årets enprocentprojekt samma år (Stockholm konst u.å. a&b).

Offentlig konst i Rinkeby-Kistas parker

Inom Rinkeby-Kistas offentliga miljöer har Stockholm konst totalt åtta konstverk. I anslutning till Kista torg finns ett verk av Olle Nyman, "Stenkvinna" från 1977. I korsningen Hanstavägen/Vandagatan står verket "Vanda de Lux" som består av tolv belysningsstolpar av varierande höjd och med armaturer i olika diametrar. Verket är skapat av Elisabeth Sagefors och restes år 2000. I Husby finns inga konstverk som staden äger och förvaltar. I parkleken Rinken finns bronsskulpturen "Gammal och snäll" som föreställer två hundar med mopsliknande utséende, av Sonja Pettersson från 1974.

Parkkaraktärer

Parkerna och naturområdena som skapats och utvecklats under de olika epokerna har olika karaktärer som är avgörande för hur de upplevs och används. Karaktärerna beskriver områdenas utformning och innehåll samtidigt som de påverkar förutsättningarna för parkskötseln. Parkernas olika karaktärer är viktiga att identifiera eftersom de kan användas vid upprättande av skötselplaner och vid arbete med bevarande och utveckling av stadsdelens parker. På följande sidor beskrivs Rinkeby-Kistas olika parkkaraktärer översiktligt.

Tidstypiska parker

Stora tidstypiska parker finns från olika epoker. Dessa kan utgöras av såväl äldre slottsparker, institutionsparker eller industrimiljöer till modernare anläggningar. De kan definieras som en större kultiverad park, med öppna gräsytor och träd. Deras karaktär skiljer sig åt i ytter- och innerstaden men de har alltid en funktion som social mötesplats i stadsdelen och är ofta ett utflyktsmål, ett smycke, som formats efter rådande stilideal och behov av innehåll. En stor tidstypisk park innehåller flera sociala värden t.ex. lek, sport, sitta i solen, picknick, mötesplats, blomprakt och pulka eller skridskoåkning. Stora tidstypiska parker innehåller ofta skötselintensiva element som vattenkonst och blomsterprakt och de har många besökare. I Kista finns Grönlandsparken med höga kulturhistoriska värden kopplade till 1970-talets postmodernistiska landskapsarkitektur.

Naturpark

Naturparker är ursparad Stockholmsnatur, ofta en skoglig miljö med inslag av park. Begreppet ”naturpark” utvecklades av stadsträdgårdsmästaren Rutger Sernander vid anläggandet av Ålstensparken i Bromma under 1920-talet. Målet var att skapa parker

inom Mälardalen med dess egna naturliga förutsättningar. Parktypen kräver kunskaper om natur- och kulturlandskapet liksom om ekologi vid planering, anläggning och skötsel. Naturparker innehåller ofta både skogsmark och äldre ängs- och hagmarksmiljöer. De ingår ibland som en del av de gröna kilarna och ibland som solitära parker inom tätbebyggda områden. Ofta innehåller parkerna anlagda delar som sittplatser, lekplatser och mindre bollplaner. Karaktärshabitaten är en viktig del av naturparkens karaktär. I Rinkeby-Kista har Rissne skog klassats som naturpark.

Dalstråpark

Dalstråparkerna härstammar från stadsträdgårdsmästaren Holger Bloms parkprogram från 1940-talet och är rumsligt avgränsade, anlagda parktyper som ligger i naturliga dalstråk. Ofta utgör de en gräns mellan olika stadsdelar. De är en del av den överordnade grönstrukturen och skapar viktiga förbindelser med naturparker och de gröna kilarna. De är öppna till sin karaktär med koncentration av aktiviteter i kanterna. Exempel på dalstråparken i Rinkeby-Kista är Rinkebydalen och Spångadalen.

Landskapspark

Stora kulturpräglade landskap som ofta har lång kulturhistorisk kontinuitet. Landskapsparkerna består av halvöppna hagmarkslandskap med betade gräsytor och äldre träd. Exempel på upplevelsevärden är promenad, evenemang, hundrastning, solbad, bollspel, picknick, folkliv, löpning.

Kvarterspark

Kvartersparker är bostadsnära parker för lek, promenader, avkoppling och samvaro. De är gröna oaser insprängda i bebyggelsen och fungerar som ett komplement till större stadsdelsparker och naturområden.

Bostadsnära natur

Bostadsnära natur är sparade skogs- och andra naturmiljöer med inslag av anlagda delar i form av gångvägar, murar och sittplatser. Ordet natur används för att det inte bara omfattar växtlighet, utan även vattnet, berget, stranden och djurlivet. En del av de naturtyper som finns i den bostadsnära naturen är karaktärshabitat som t.ex. barrskog eller kultur- och odlingslandskap. Den bostadsnära naturen är gröna oaser som kan ha stora rekreativa värden på kvartersnivå. De erbjuder lekmiljöer, hundpromenader, skogskänsla m.m. Den bostadsnära naturen kan vara planlagd som park eller natur och är ett stadsbyggnadselement som används för att knyta ihop områden.

Park- och naturstråk

Sammanhängande stråk av grönytor mellan olika parker och naturområden. Stråken binder samman grönytor av olika karaktär och funktion. Stråken har inslag av sittplatser och är en central del i den övergripande grönstrukturen. Exempel på upplevelsevärden är promenad. Rinkeby-Kistas stadsstruktur rymmer många park- och naturstråk i form av grönkantade gångvägar.

Större natur- och friluftsområde

Natur- och friluftsområden är skogsområden med ovärderliga resurser både lokalt och regionalt. På nära håll från bostaden finns kvaliteter som få andra storstäder kan erbjuda. Rekreation, friluftsliv och ekologiska spridningskorridorer är värden som förknippas med dessa områden. Värdena är till stor del beroende av storleken. För att behålla målet; att inom 1000 meter kunna nå områden som ger ”skogskänsla”, ”vild natur” och ”odling” krävs att Stockholms större skogsområden hålls så intakta som möjligt.

Fickpark

Gemensamt för fickparkerna är att de är välordnade små platser, ofta med höga visuella värden. Fickparken bör vara ett grönt rum, t.ex. en liten trädgård eller täppa med mycket blomsterplanteringar, en plats med konstverk eller prydnadsdamm. I de delar av staden som förtätas kan fickparker berika staden med lokala rekreativa värden. Fickparkerna kan även utgöras av lekplatser. Fickparkerna kan också anläggas som temporära platser. I Rinkeby-Kista är Gläntans fickpark den enda egentliga fickparken, men längs de gröna stråken finns fickparksliknande platsbildningar.

Torg- och parktorg

Torg med mer eller mindre gröna inslag som träd, perennplanteringar och gräsytor. De är en del av gatustrukturen men kan innehålla växtlighet och sociala värden som återfinns i parkerna. Ofta finns uteserveringar och andra aktiviteter och ibland förekommer lekplatser. Ett exempel på parktorg är Nidarosplatsen.

Koloniområde

De första koloniträdgårdarna i Stockholm anlades i innerstaden kring sekelskiftet på initiativ av Anna Lindhagen. De äldre områdena i ytterstaden tillkom på 1910-talet. Koloniområdena är områden avsedda för odling och innehåller ofta stor artrikedom. De är allmänt tillgängliga och utgör mötesplatser för såväl besökare som odlare. Innerstadens koloniträdgårdar är av riksintresse för kulturmiljövården. I Rinkeby-Kista är koloniområdena centrerade kring Järvafältet.

Parkgata och grönskande gaturum

Utöver specifika parkrum finns också karaktärsskapande gröna länkar inom stadsdelsområden som binder samman parker och grönområden. Dessa kan utgöras av gröna inslag i gaturummen så som esplanader, parkgator, gatuplanteringar och planteringar i trappanläggningar. Här ingår även tidstypiska alléer i ytterstaden.

Övrig parkyta

Grönytor som inte passar in i någon av ovanstående parktyper är också en del av grönstrukturen. Dessa ytor har få rekreativa värden och ofta del av transportstråk, förgårdsmark eller gröna restytor. Övriga gröna friytor kan ha andra värden för stadsbilden eller bidra med biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Exempel på värden är småbiotoper för t.ex. fågelliv och insekter, ytor för ekosystemtjänster som vattenfördröjning, partikeluppsamling eller temperaturreglering samt upplevda visuella barriärer mot trafik eller buller.

Tidstypisk park Grönlandsparken i Kista.

Naturpark Rissne skog i Rinkeby.

Dalstråxpark Norra spångadalen i Rinkeby.

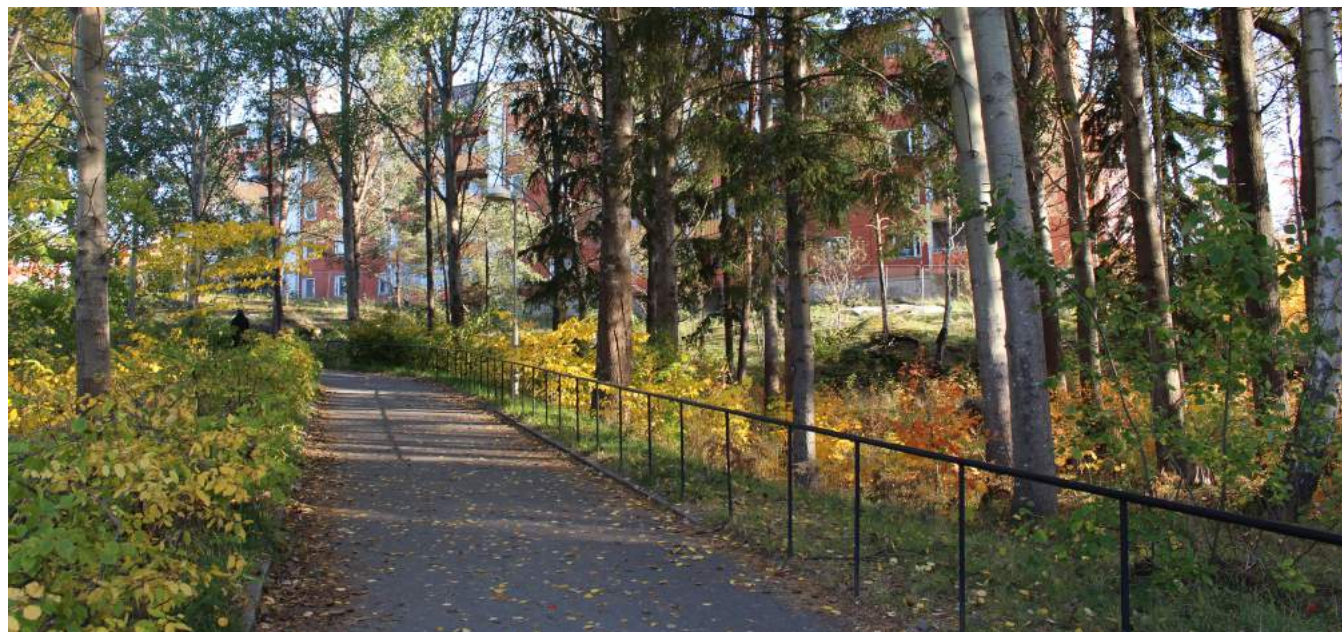
Landskapspark Akalla by.

Kvarterspark Nystadsparken i Akalla.

Bostadsnära natur vid Hällbykullen i Rinkeby.

Park- och naturstråk från Husby centrum till Husby gård.

Större natur- och friluftsområde Järvasfältet, här intill Akalla.

Fickpark Gläntans fickpark i Kista.

Koloniområde vid Rinkebydalen.

Parkgata och grönskande gaturum, planteringar längs Norgvegatan i Husby

Övriga gröna friytor Entré från Kymlingelänken i Kista.

Översikt parkkaraktärer

Rinkeby-Kista innehåller en mängd olika parkkaraktärer. I kartan visas de ytor som ingår i stadens park- och naturmark. Respektive yta har inventerats och beskrivs i parkplanens andra del. Ytorna varierar i storlek och karaktär, allt från natur- och friluftsområdet Hanstaskogen som är 285 ha till parktorget Nidarosplatsen som är 0.019 ha. Inom kategorin "Övriga gröna friytor" ryms en mängd olika ytor, allt från en mindre gräsyta i ett gatuhörn till längre samband av gräsytor och naturmark längs en väg eller gata. Anledningen till att vissa längre samband och större grönytor inte klassificerats som någon annan karaktär än "Övriga gröna friytor" är ofta att miljön är bullerstörd från trafikleder.

Teckenförklaring

	Tidstypisk park
	Kvarterspark
	Naturpark
	Torg- och parktorg
	Fickpark
	Större natur- och friluftsområde
	Landskapspark
	Koloniområde
	Bostadsnära natur
	Park- och naturstråk
	Övriga gröna friytor
	Parkgata och grönskande gaturum
	Dalstråkspark

Översikt av parkkaraktärer. Skala 1: 30 000 (A4).

Riktlinjer för Rinkeby-Kistas grönstruktur

Rinkeby-Kista ska ha en livskraftig grönstruktur

I dokumentet Grönare Stockholm listas ett antal riktlinjer för planering, genomförande och förvaltning av stadens parker och naturområden. Riktlinjerna syftar till att stärka stadens gröna kvaliteter och utveckla det offentliga rummet. Följande riktlinjer från Grönare Stockholm är aktuella för Rinkeby-Kistas grönstruktur.

Riktlinjer vid planering och utredning

- På vilket sätt tar grundstrukturen av den fysiska planeringen hänsyn till befintliga värden som landskapets karaktär, identitet och kulturhistoria?
- På vilket sätt bidrar den fysiska planeringen till att gröna miljöer kopplas ihop till ett sammanhängande nätverk för människor och djur? Till exempel genom att planera för parkstråk, gröna promenader och Stockholmstråk som i vissa fall även kan stödja de ekologiska spridningssambanden.
- Hur utformas gränsszonerna mellan kvartersmark och allmän mark för att skapa trygga gångstråk, inbjudande parkentréer och målpunkter?
- Hur har den övergripande planeringen tillgodosett funktioner och utrymmeskrav för anläggningar (till exempel elstationer, pumphus)?

Riktlinjer vid genomförandet

- Utformas gränssonen mellan kvartersmark och allmän mark så att den stödjer parkentréer, gångstråk, målpunkter och en trygg gatumiljö och trygga parkmiljöer?
- Har tillfälliga paviljonger på parkmark placerats på ett sätt så att kopplingen till parken inte skärs av fysiskt eller visuellt liksom till exempel att angöring och parkering inte skär av stigar eller ingångar till park och natur?
- Hur säkerställs att barnens utemiljö anordnats med grönska och goda möjlighet till lek och spring?

Strategier för Rinkeby-Kistas grönstruktur

Rinkeby-Kista ska ha en livskraftig grönstruktur

Stadens gröna och blå karaktär är en central del av Stockholms identitet och attraktivitet för såväl invånare som besökare. Ny bebyggelse ska samspela med landskapets kvaliteter och grönstrukturens värden och funktioner.

De unika gröna och blå karaktärerna ska värnas på ett klokt sätt

Stockholm ska utvecklas och förtätas samtidigt som staden ska behålla sin unika karaktär med en blandning av bebyggelse och gröna och blå miljöer.

Stadsplaneringen utgår från kunskaper om grönstrukturens karaktär och funktioner exempelvis värdefulla ekologiska spridningssamband eller vattenavrinningsområden.

Strategiskt viktiga parkytor och stråk ska identifieras och utvecklas.

Sambanden mellan Rinkeby-Kistas parker och naturområden ska stärkas genom förbättrade kopplingar, minskade barriärer och ett mer finmaskigt nät av trädplanterade gator.

Det ska vara lätt och lockande att gå eller cykla mellan stadsdelsområdets mötesplatser.

Landskapets gröna och blå kvaliteter är en självklar utgångspunkt i stadsutveckling

Landskapets huvuddrag, det gröna kulturarvet och gröna stadsbyggnadskaraktärer behöver beaktas och omhändertas i stadsutvecklingsprojekt och förvaltningsprocesser.

Ny bebyggelse behöver alltid samspela med landskapets kvaliteter och grönstrukturens värden och funktioner.

Utformningen av gränzonen mellan bebyggelse och grönska är särskilt viktig för att behålla landskapets kvaliteter och för att få tillgängliga grönområden.

I avvägningen mellan intressen i stadsutvecklingen behöver man analysera hur de offentliga rummen och gatumiljöerna kan bidra till stadslandskapet i sin helhet.

I Rinkeby-Kistas naturområden ska utsiktsplatser och utblickar värnas och stärkas. Topografin ska understrykas och de vegetationsklädda bergsbranterna ska bevaras och utvecklas.

Rinkeby-Kistas parker ska ha ett betydelsefullt

innehåll och en utformning som bygger på identitet, karaktär och svarar mot samtidens behov.

Att ta till vara på det som utmärker Rinkeby-Kistas stadsbild och värna Stockholms rika parktradition är en given utgångspunkt.

Vid planerade förändringar i parker och andra grönytor bör alltid Stadsmuseet kontaktas för att bedöma åtgärdens konsekvenser på kulturhistoriska värden. Stadsmuseet är stadens stöd i antikvariska frågor. Hänsyn ska tas till historia, estetik och användning då växter och andra byggnadsmaterial väljs.

Vid etablering av verksamheter i direkt anslutning till parkerna ska en analys av möjlig påverkan på parkmiljön, utblickar, kontakten med omgivningarna och dylikt alltid göras.

Det finns en medvetet bevarad grönstruktur mellan stadsdelarna. I samband med nyexploatering är det därför viktigt att belysa konsekvenserna om grönstrukturen förändras. Stadsdelarnas bristande kopplingar, till varandra och till intilliggande stadsdelsområden, måste stärkas.

Samordning och samverkan och med intilliggande kommuner är av betydelse, inte minst för att planera för bättre kopplingar mellan områdena.

Vid större exploateringsprojekt är det viktigt att verka för att nya parker skapas och att angränsande parker utvecklas så att de integreras i samverkan med bebyggelsen.

Anvisningar för skötsel och vård av parkernas kulturhistoriska värden ska utvecklas. Arbetet ska ske i samråd med Stadsmuseet.

Skyltning och informationen om fornlämningar och parkernas historia ska förbättras och förnyas i samband med upprustningar.

Närheten till vatten behöver tas tillvara

Rinkeby-Kistas promenad längs Igelbäcken bör utvecklas i linje med skötselplanen för Igelbäckens kulturresevat.

RINKEBY
Pizza & Kebab

Rinkeby torg (Johansson, b).

Rinkeby-Kistabornas parker och naturområden

Park- och naturmarken är Rinkeby-Kistabornas gröna vardagsrum, där de tillbringar stor del av sin fritid. Tillgången på och utformningen av vardagsrummen har en stor betydelse för invånarnas vardagsliv, livskvalitet och hälsa. För att stadsdelsområdets park- och naturmark ska kunna användas av alla är det viktigt att det finns en mångfald av funktioner, upplevelser och sociala värden.

Boende och besökare

Den totala folkmängden i Rinkeby-Kista var 49 902 år 2017. Sedan 2012 har antalet invånare ökat med 2030 personer och enligt stadens prognos från 2016 förväntas invånarantalet att öka med ytterligare 2385 personer fram till år 2022. Stadsdelsområdet har en relativt ung befolkning. Andelen invånare i åldern 0-19 år är 27 procent jämfört med 21 procent i staden som helhet. I Rinkeby är cirka 35 procent av de boende i åldern 0-19 år. Drygt 10 procent av totala antalet invånare är 65 år eller äldre jämfört med 15 procent i staden som helhet. De största ålderskategorierna i Rinkeby-Kista är 25-44 år respektive 45-64 år vilka svarar för strax över 50 procent av den totala befolkningen.

Folkmängden och åldersstrukturen förändras i takt med att personer flyttar in eller ut från stadsdelsområdet eller genom att personer dör eller att barn föds.

Kista-Järva är i översiktsplanens utbyggnadsstrategi utpekad som ett av fyra fokusområden och Kista är även utpekad som en regional stadskärna i RUFSS 2050.

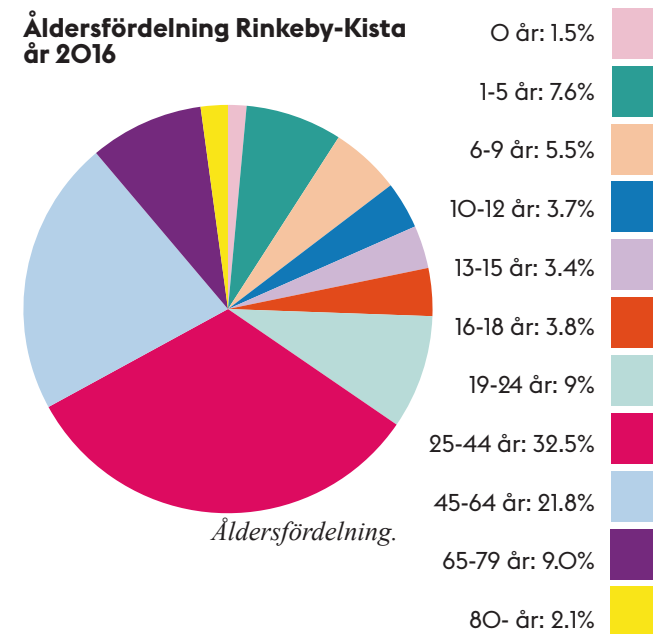
I planeringen ingår att fortsätta stadsutvecklingen i stadsdelen Kistas mot en mer attraktiv stadsmiljö med en blandning av arbetsplatser, bostäder, service och högre utbildning. Parallellt med planeringen av de större exploateringsprojekten pågår även arbete med förbättrade kopplingar och förtätning av Rinkeby, Akalla och Husby.

En ständigt ökande befolkning ställer högre krav och ökar trycket på stadsdelsområdets park- och naturmark. Med ett ökat tryck ökar slitaget och därmed även behovet av skötsel och renovering av park- och naturmarken. Med fler barn och unga ökar framförallt kraven på stadsdelsområdets lekplatser och aktivitetsytor.

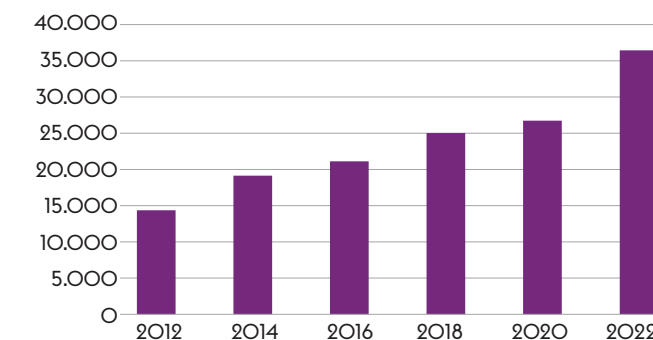
Kista-Rinkebys största besöksmål är Järvafältet, Kistagallerian och Kistamässan. Kista är ett av de viktigaste arbetsplatsområdena i Sverige, främst inom informationsteknologi. Det finns cirka 40 000 arbetsplatser i området.

Fakta

Åldersfördelning Rinkeby-Kista år 2016

Folkmängd Rinkeby-Kista år 2012-2022

Källa: Statistik Stockholm.

Allmänhetens engagemang

Kunskapen om livet i staden, om hur parker och grönområden fungerar, finns till stor del hos dem som bor nära eller använder platserna ofta. Att hämta in kunskap, erfarenhet och förslag från närboende och besökare är viktigt och en given del av arbetet med parkskötsel och parkupprustningar.

Beroende på typen av projekt och brukargruppens förutsättningar kan olika metoder för medborgarmedverkan och återkoppling användas. Upprustningar och andra parksatsningar planeras så att prioriteringar kan göras utifrån inkomna synpunkter och förslag.

Att ta till vara och uppmuntra allmänhetens engagemang är viktigt och kan göras på många olika sätt. Det kan från stadens sida exempelvis handla om att öka den upplevda tryggheten och förståelsen för parkernas skötsel och underhåll. Det kan också handla om att skriva avtal kring skötsel och underhåll av vissa delar av park- och naturmarken med intresserade föreningar eller nätverk. Förslag från allmänheten om tillfälliga evenemang och andra initiativ som kan berika parkerna ska uppmuntras.

Parker för alla

Park- och naturmarken har stor betydelse för människors vardagsliv, livskvalitet och hälsa. I Rinkeby-Kista finns parker och naturområden av olika karaktär, storlek och utformning. Allt från mindre fickparker till större natur- och friluftsområden. För Rinkeby-Kistas boende och besökare ska parkerna och naturområdena vara inbjudande och tillåtande demokratiska rum. Stadens park- och naturmark är öppen för alla, året runt dygnet runt. Detta är någonting som är unikt för Stockholm i ett internationellt perspektiv.

Mångfald

De gröna vardagsrummen har en värdefull roll som demokratiska mötesplatser för människor i alla åldrar, oavsett social eller kulturell bakgrund. Parkerna främjar jämställdheten och bidrar till folkhälsan. Behov och efterfrågan av innehåll varierar.

För att Rinkeby-Kistas parker och naturområden ska kunna fungera som vardagsrum för alla invånare är det viktigt att de innehåller en mångfald av upplevelser och sociala värden. Parkerna bör därför erbjuda en variation mellan allt från rofyllda platser med blomprakt till utmanande lekplatser eller motionsspår.

Med en ökande befolkning som använder stadens offentliga rum som vardagsrum, har efterfrågan på evenemangsplatser och robusta platser för lek och aktiviteter ökat allt mer.

Tillgänglighetsåtgärder kan möjliggöra att parkerna kan användas av alla (Olsson, 2014c).

Trygghet

Tryggheten är en viktig förutsättning för alla stadens invånare och är avgörande för hur människor i staden nyttjar parker och grönområden. Ett område kan ha många olika uttryck under dygnet, veckan eller året. Viktiga platser och parkvägar ska vara överblickbara och skymda passager bör undvikas i största möjliga mån. På samma sätt kan målpunkter, evenemang och aktiviteter i stadens offentliga rum bidra med positiva effekter för upplevelsen av trygghet, då det drar till sig många människor och verksamheter. Även områdets skötsel är avgörande för upplevelsen av trygghet. Parker och miljöer som är välvårdade och omhändertagna upplevs som tryggare.

Upplevd trygghet varierar ofta över dygnet. Ett skogsparti som dagtid fungerar som en välbesökt oas kan på natten upplevas mörk och obehaglig. En god belysning i parker och längs frekvent använda stråk är viktigt för den upplevda tryggheten. Parkerna är en av stadens mer variationsrikt belysta miljöer, där stor vikt läggs vid att åstadkomma samspel mellan ljus och skugga och därigenom skapa en bra ljusmiljö och rumslighet och en upplevelse av trygghet.

Belysning bör vara lagom mycket och på rätt plats. Vissa platser kan behållas obelysta om det balanserats mot trygghetsaspekten på platsen eller längs sträckan. Exempel på platser kan vara områden där kvalitén av naturupplevelse kan försvinna om området belyses.

Staden arbetar kontinuerligt tillsammans med medborgare och intresseorganisationer för att öka tryggheten för alla. I arbetet genomförs bland annat trygghetsvandringar där områden med behov av kompletteringsbelysning eller beskärning av träd och buskage identifieras.

Belysning i naturområde intill Akalla torg.

Tillgänglighet

En av stadens målsättningar är att vara en tillgänglig huvudstad. Trots målsättningen finns fortfarande brister eftersom det även finns andra faktorer att ta hänsyn till, som trafiksäkerhet, drift och underhåll, estetik och ekonomi. Ibland kan tillgängligheten vara svår att förbättra, till exempel på gångvägar med branta lutningar som löper över naturligt bergig och brant terräng.

Andra tillgänglighetsförbättringar är enklare att åtgärda, som kontrastmarkeringar, räcken i trappor, komplettering av armstöd på befintliga parksoffor, utplacering av nya tillgängliga parksoffor, ny belysning eller nya markmaterial. Vad gäller markmaterial är asfalt, betongplattor och släta stenhällar mest lämpliga.

Lekplatser för alla

Barn med funktionsnedsättning har samma lekbehov som barn utan funktionsnedsättning. Enligt lagstiftning från år 2003 ska bristande tillgänglighet gällande lekplatsers utformning och utrustning åtgärdas. Åtgärderna kan innefatta att byta markmaterial, komplettera eller anpassa lekutrustning eller sänka kantstöd. De små förändringarna kan vara skillnaden mellan exkluderande och välkomnande. En tillgänglig och användbar miljö underlättar även för personer utan funktionsnedsättning, bland annat äldre och personer med barnvagn. Tillgänglighetsanpassningen är kontextberoende, det vill säga att anpassningen måste ske utifrån platsens förutsättningar, men det finns några aspekter som är särskilt viktiga att tänka på.

Parker och promenadstråk är viktiga mötesplatser året runt (Ovan Olsson, 2014d, nedan t.v Carlö, 2012 och nedan t.h Li, 2014).

Jämställd lek innebär lek där könsrollerna inte är påtvingade och/eller lek där pojkar och flickor leker ihop istället för uppdelat mellan kön. Det finns ett antal utformningsprinciper för att främja en mer jämställd lek. En av dessa är att anlägga naturlika miljöer istället för tillrättalagda lekmiljöer.

Nåbarhet

Förutsättningarna att ta sig till lekplatsen och att röra sig mellan lekutrustningen. Nåbarheten påverkas bland annat av markmaterial, fallskyddsunderlag, kanter, trappsteg och hur mycket marken lutar.

Orienterbarhet

Möjligheten att förstå hur lekplatsen är utformad. Orienterbarheten påverkas bland annat av hur utrustningen är placerad och hur rumsligheten och ledstråken är utformade.

Utbud av lekutrustning

Möjligheten att leka vid tillgänglig lekutrustning. En sandlåda kan bland annat bli mer tillgänglig med en högre sarg som ger sitt- och lekmöjligheter eller ett bakbord som är placerad i ytterkanten så att det kan nås med rullstol. Vid en cykelkarusell kan barn med synnedsättning cykla och barn med rörelsenedsättning åka med. Kompisgungor och gungor med rygg- och armstöd är mer tillgängliga för barn med nedsatt rörelseförmåga. Rutschkanor är mer tillgängliga om de anläggs på en kulle. Intill bör det finnas en trappa med ramp, ledstång och rep där barn med nedsatt rörelseförmåga kan ta sig upp genom att gå, hasa eller krypa.

Solsäker miljö

Barn är extra känsliga för solen. De har tunnare hud än vuxna och bränner sig därför lättare. Dessutom är barn som regel ute mer än vuxna. Träd, buskar och annan växtlighet är speciellt viktiga på lekmiljöer då de skyddar mot stark sol. Lekinstallationer bör placeras så att de skuggas av växtlighet eller kuperad mark mellan klockan 11 och 15 för att minska UV-exponeringen.

Lekparken Gläntan i Kista där lekutrustningen skulle kunna anpassas mer för barn med nedsatt rörelseförmåga.

Park- och naturtillgång

I denna del analyseras Rinkeby-Kistas park- och naturtillgång utifrån parktyper och upplevelsevärden. Analysen av parktyper innefattar Rinkeby-Kistas utbud av park- och naturområden. Analysen av upplevelsevärden innefattar vilka värden som erbjuds i parkerna och naturområdena.

Analyserna har även kompletterats med analyser för övriga element. Dessa innefattar kartering av skolverksamheter, hundrastområden samt en analys av gröna stråk.

Även kontakten med park- och naturområden utanför stadsdelsområdets gränser är mycket viktiga för att kunna tillfredsställa invånarnas behov och väga upp brister. Denna kontakt redovisas inte i denna parkplan.

Analys parktyper

Rinkeby-Kista har en total yta om 1200 ha. År 2015 var den genomsnittliga mängden offentlig grönyta per person inom 500 meter 94 kvadratmeter.

Grönområden har stor betydelse för en stads klimat och för människors välbefinnande. Andelen offentlig grönyta per person är ett viktigt mått som anger besöksstrycket på stadsdelsområdets park- och naturmark. Andelen visar även vilket slitage som kan förväntas och hur skötseln kan planeras.

I ytterstaden är tillgången i regel stor. Ytterstadsområdena med en liten andel offentlig grön yta är oftast småhusområden. I innerstaden är tillgången generellt lägre. Det innebär bland annat att parkerna behöver rustas upp oftare och att skötselinsatserna blir större.

Inom vissa delar kan det höga besöksstrycket på parkernas gräsytor göra att de slits sönder. Gräsytorna kan i dessa fall komma att ersättas med konstgräs, gummiastfalt eller utformas till torg.

I en tät blandad stadsbygd bör 15-20% av landytan vara offentlig friyta. I flera av stadens nya stadsutvecklingsområden ligger andelen under 15%. Stadens målsättning är att hålla en god parkstandard genom att parkmarken ska vara tillräckligt stor för att fylla invånarnas rekretionsbehov och klara besöksstrycket.

I parkriktlinjerna anges även att stadens invånare bör nå ett område med god ljudkvalitet, mindre än 50 dB, inom 200 meter. Därför presenteras även en bullerkarta som ligger till grund för tillgångsanalyserna. Bullernivåerna är avgörande för vilken parktyper som parkerna och naturområdena kan klassas som. Dessutom speglar bullernivåerna trafiken vilket i sin tur är avgörande för hur det går att röra sig inom området.

Områdena varierar i storlek och parktyp. Mellan bostaden och friluftsområden, stadsdelsparker och parker har staden satt upp ett antal rekommendationer. Dessa presenteras i tabellen nedan.

För tillgångsanalyserna har vissa avsteg från kraven för att uppfylla de olika typerna gjorts i denna parkplan. De kompletterande upplevelsevärdena och avstegen beskrivs under respektive berörd tillgångsanalys.

Riktlinjer för parktyperna

Stockholmarna bör helst ha högst:

200 meter till närmaste park

500 meter till närmaste stadsdelspark

1000 meter till ett friluftsområde, eller möjlighet att enkelt ta sig till ett sådant med kollektivtrafik

God parkstandard

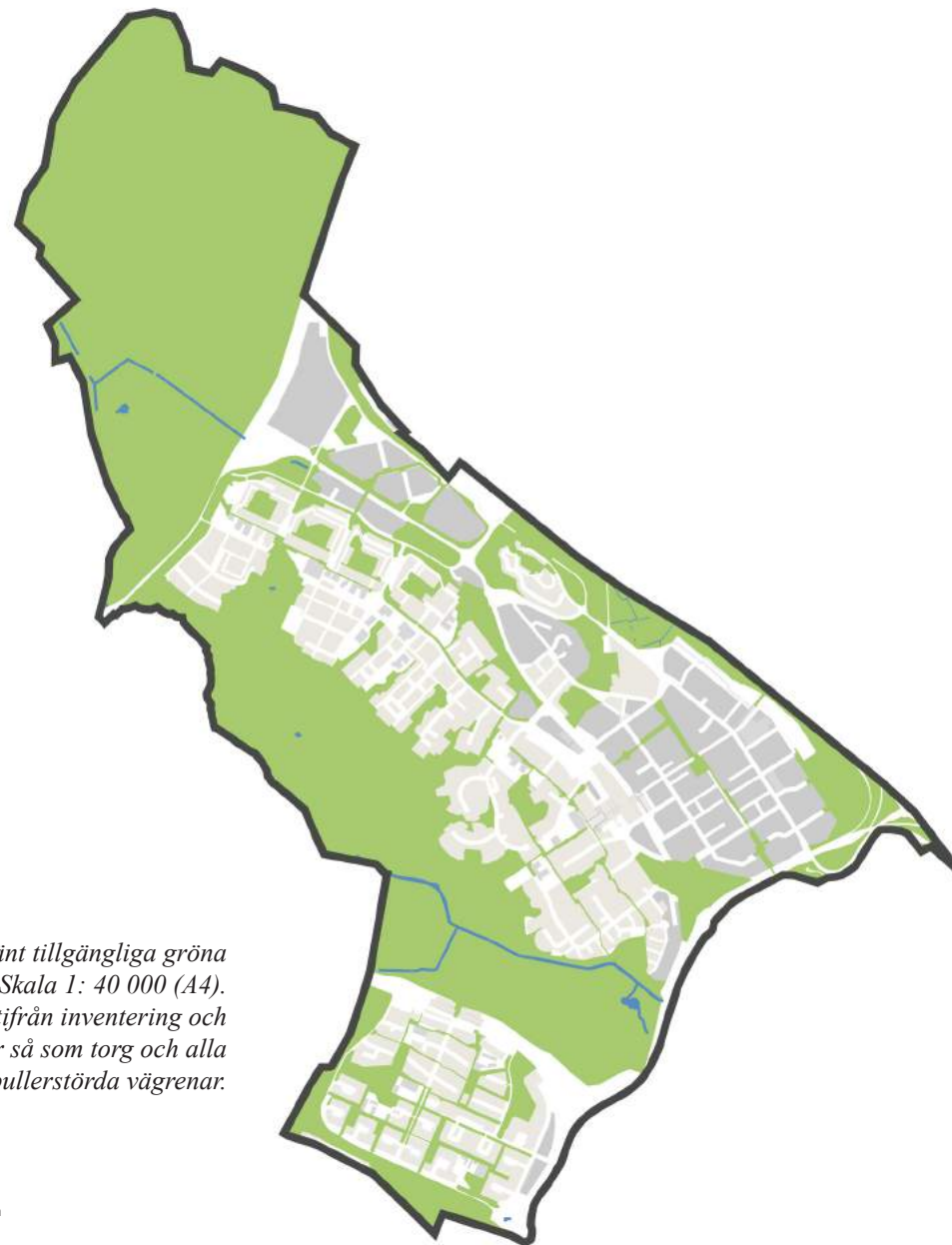
Mängden parkmark måste vara stor nog för att tillgodose invånarnas rekretationsbehov och klara det höga besöksstrycket.

Allmänt tillgängliga friytor

I kartan redovisas samtliga av stadsdelsområdets allmänt tillgängliga friytor. Delar av dessa är dock svåra att använda på grund av faktorer som buller eller terräng. Upplevelsevärdena som analyseras i denna del är främst knutna till de stora grönområdena, men finns även i de mindre naturområdena och i närparkerna.

I stadsdelsområdets täta bebyggelse av mestadels skivhus och gruppbyggda småhus finns en del utspärad naturmark och parker. Vid den tätare bebyggelsen i anslutning till Kista verksamhetsområde finns färre och mindre inslag av parker och naturområden. De större naturområdena utgörs av framförallt Järvafältet, Hanstaskogen och Rissne skog samt dalstråxparkerna kring Rinkeby och Akalla.

Översikt allmänt tillgängliga friytor

Översikt av allmänt tillgängliga gröna friytor i Rinkeby-Kista. Skala 1: 40 000 (A4). Urvalet är gjort utifrån inventering och innehåller inte ytor så som torg och alla bullerstörda vägrenar.

0 500 1000 m

Bullernivåer

Buller som begrepp förekommer allt oftare inom den fysiska planeringen. Parker och naturområden som inte är bullerstörda är värdefulla tillgångar.

Gränsen för en god ljudkvalitet inom centralt belägna områden är satt till 55 dBA. Inom stadsdelsområdet är det motorvägarna E4 och E18 som utgör de största bullerkällorna. Hanstavägen orsakar buller och i de områden i Kista där tunnelbanan inte går i tunnel uppstår också höga bullernivåer. Även andra större vägar inom stadsdelarna är bullerkällor, dessa är främst Vandagatan och Finlandsgatan i Akalla, Norgegatan i Husby, Torshamsgatan, Isafjordsgatan och Kistavägen i Kista samt Rinkebysvägen och Rinkebystråket i Rinkeby.

Bullret har en negativ inverkan på intilliggande naturområden och upplevelsen av dem. Flera av dessa områden är kuperade och fungerar som visuella och bullermässiga barriärer mellan vägarna och bostäderna. Områdena används många gånger för promenad och hundrastning av de boende. Men bullerstörningen minskar områdenas potential att bidra till en sammanhängande grön infrastruktur. För större rekreationsområden har staden ett långsiktigt mål om en ekvivalent ljudnivå på 45 dBA.

Bullerkartan visar att Hansta är den minst bullerstörda stadsdelen samt att områden intill Järnafältet i Husby och Akalla når samma låga bullernivåer. Kartan visar även att den största delen av Rinkeby-Kista ligger inom stadens gräns för en god ljudkvalitet.

Norr om Akalla anläggs trafikplats Akalla som ska förbinda Hanstavägen med E4 förbifart Stockholm. Från trafikplatsen går förbifarten in i tunnel vidare söderut, under Järnafältet. Vid tunnelmynningen väntas ökade bullernivåer.

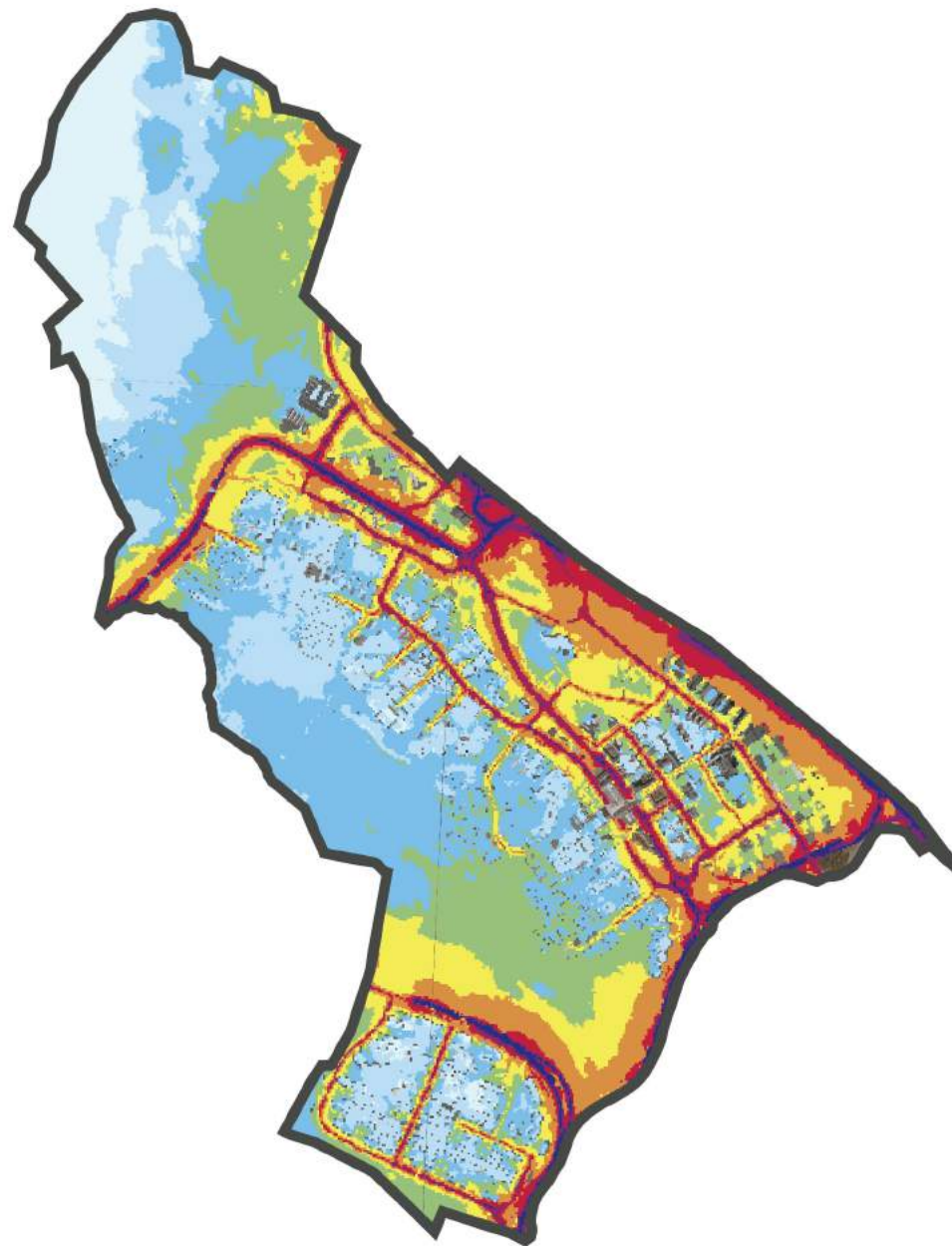
Bullerkartan

Teckenförklaring

Bullernivåer (dBA)

- Under 40
- 40- 45
- 45- 50
- 50- 55
- 55- 60
- 60- 65
- 65- 70
- 70- 75
- Över 75

0 500 1000 m

Bullerkarta, skala 1:40 000 (A4). Källa: Miljöförvaltningen, Stockholms stad.

Friluftsområden

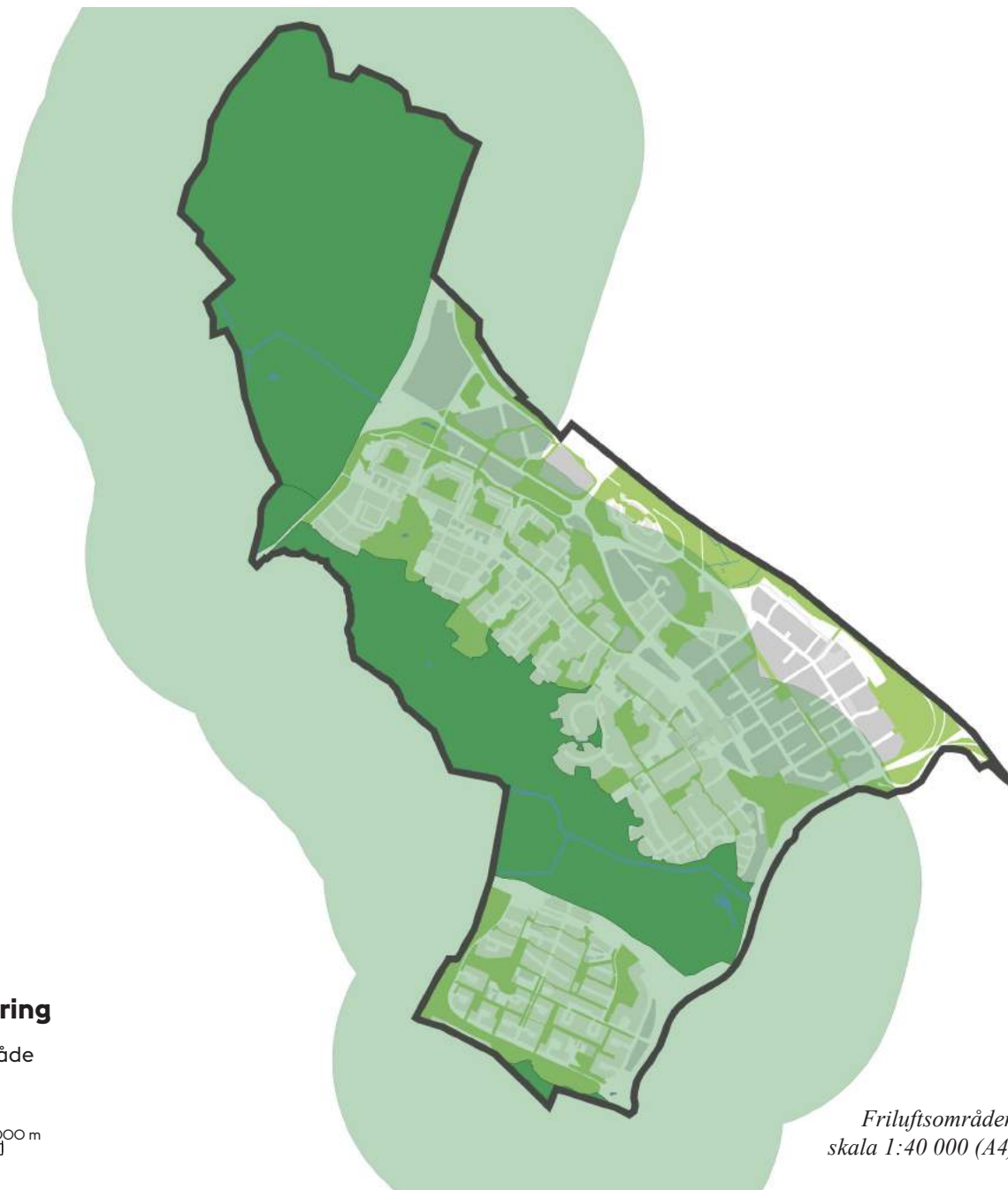
Ett friluftsområde innehåller sociotopvärdena promenad, vild natur, ro och skogskänsla. Ett friluftsområde ska ha en areal på minst 20 ha.

Analyskartan visar att Kista och Husbys nordöstra delar har låg tillgång på friluftsområden. Sydost om Kista ligger Kymligeskogen, ett friluftsområde som är nåbart via tunnlrar under E18/Kymlingelänken.

De kvalitativa riktlinjerna för analyskartan:

Stockholmarna bör helst ha högst 1000 meter till ett friluftsområde, eller möjlighet att enkelt ta sig till ett sådant med kollektivtrafik.

Analyskarta Friluftsområden

Teckenförklaring

 Friluftsområde

0 500 1000 m

*Friluftsområden,
skala 1:40 000 (A4).*

Stadsdelsparker

En stadsdelspark är en stor park som fungerar som en målpunkt och social mötesplats för en stadsdel, eller större delen av en eller flera stadsdelar. Den ska vara huvudsakligen vegetationsklädd med träd, buskar och gräs, grön oas.

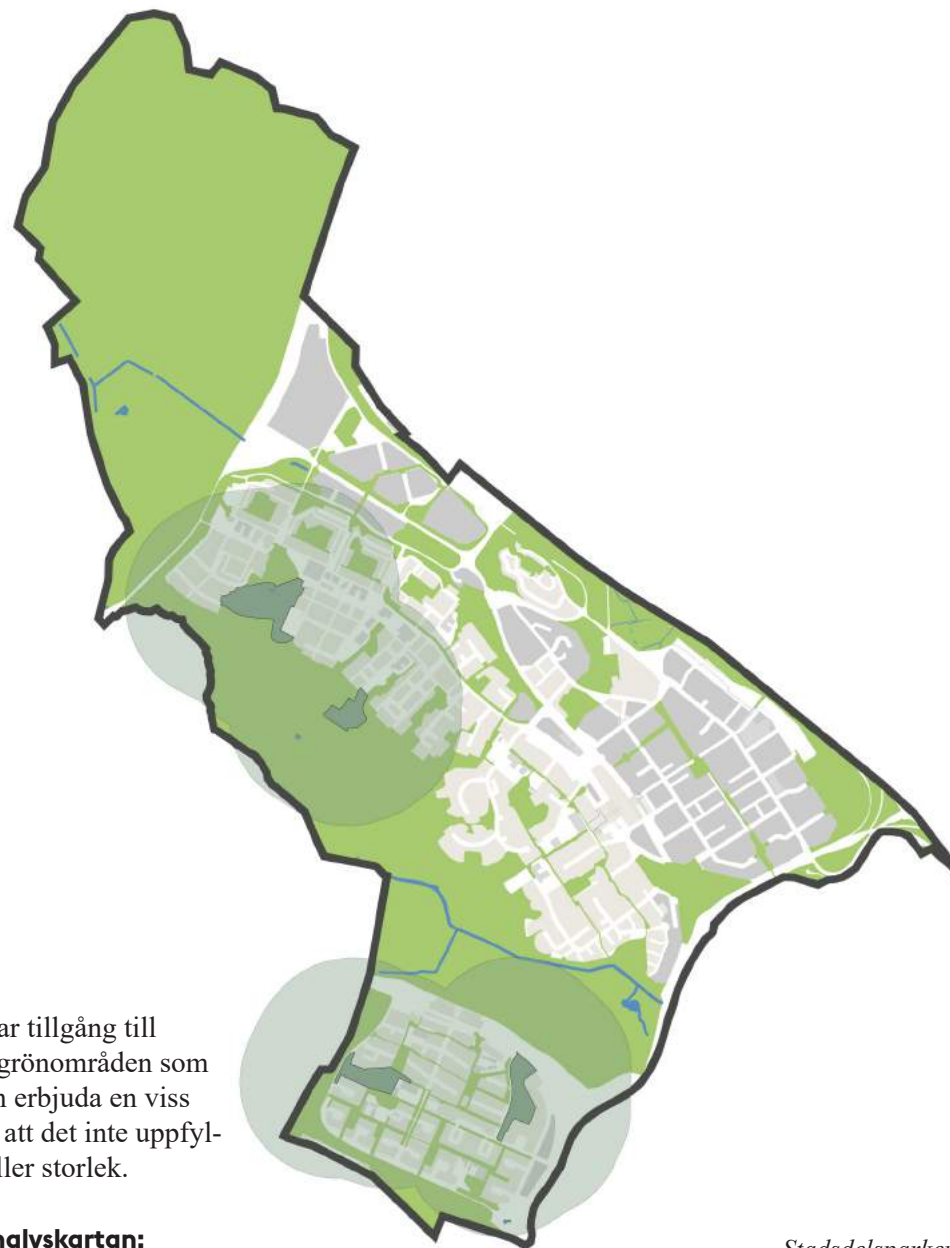
En stadsdelspark ska vara så stor att aktiva och rofyllda aktiviteter kan pågå samtidigt. Dess area ska vara minst 3 ha, den ska vara minst 50 meter bred och innehålla en gräsyta som är minst 0,5 ha och som är lämplig för bollek och picknick. En stadsdelspark ska innehålla sittplatser, promenadvägar, möjligheter till lek, sitta i solen, rofylldhet och aktivitetsytor för sommar (t.ex. plaskdamm) och vinter (t.ex. pulkaåkning och skridsko). Den bör innehålla sociotoperna (upplevelsevärdena) blomsterprakt, motion, folkliv. Parken ska ha minst två tillgängliga entréer och tillgängliga ytor för lek och samvaro.

Större delen av parken ska vara solbelyst under minst 4 timmar vid vårdagjämning, dvs den ska inte vara skuggad av höga byggnader eller berg. Den öppna gräsytan (på minst 0,5 ha) ska vara solbelyst under minst 4 timmar vid vårdagjämning. Bullernivåerna bör understiga 55dB(A) i huvuddelen av parken. Högre bullernivåer kan förekomma i parkens utkanter. Eventuell trafik inom parken ska vara ringa och ske på fotgängares villkor.

Rinkeby-Kista innehåller 4 stycken stadsdelsparker. I parkplanen har avsteg från möjligheten till evenemang gjorts eftersom flera parker bedöms innehålla andra kvaliteter och därmed kan få klassningen stadsdelsparker.

Stadsdelsparkerna varierar i karaktär, från Rinkebys två parklekar till landskapsparkerna Akalla by och Husby gård.

Analyskarta Stadsdelsparker

Teckenförklaring

■ Stadsdelspark

0 500 1000 m

Analyskartan visar att Kista saknar tillgång till stadsdelsparker. Dock kan andra grönområden som Kistagårdsparken och Trudelutten erbjuda en viss funktion som stadsdelspark, trots att det inte uppfyller kraven på upplevelsevärden eller storlek.

De kvalitativa riktlinjerna för analyskartan:

Stockholmarna bör helst ha högst 500 meter till närmaste stadsdelspark.

*Stadsdelsparker,
skala 1:40 000 (A4).*

Parker

En park som är social mötesplats för flera kvarter eller en mindre del av en stadsdel. En park ska vara större än 0,2 ha. Den ska vara huvudsakligen vegetationsklädd med träd, buskar och gräs, och utgöra en grön oas.

En park ska innehålla sittplatser, möjligheter till lek och att sitta i solen. Den ska erbjuda åtminstone en aktiv del, men gärna även en rofylld, ha minst en tillgänglig entré och upplevas som en allmän plats.

Större delen av parken ska vara solbelyst under minst 4 timmar vid vårdagjämning, dvs den ska inte vara skuggad av höga byggnader eller berg. Bullernivån bör understiga 55 dB(A) i större delen av parken.

Rinkeby-Kista innehåller 16 stycken parker som är förhållandevis jämnt fördelade över stadsdelarna. I parkplanen har avsteg gjorts för parker som inte uppfyller nämnda krav på upplevelsevärden, men har andra värden som kompenserar detta. Exempel på dessa är Gläntans fickpark som saknar lek men erbjuder blomprakt, sittplatser och rofylldhet.

Analyskartan visar att östra Kista och Husbys nord-östra delar samt Akalla arbetsplatsområde har låg tillgång på parker. Även i Akallas östra delar saknas denna parktyp, vilket kompenseras av närheten till Järvafältet och stadsdelsparkerna Akalla by och Husby gård.

De kvalitativa riktlinjerna för analyskartan:

Stockholmarna bör helst ha högst 200 meter till närmaste park.

Analyskarta Parker

Teckenförklaring

*Parker,
skala 1:40 000 (A4).*

Annat grönområde

Alla offentliga grönytor som inte kan klassas in under friluftsområde, stadsdelsparker eller parker.

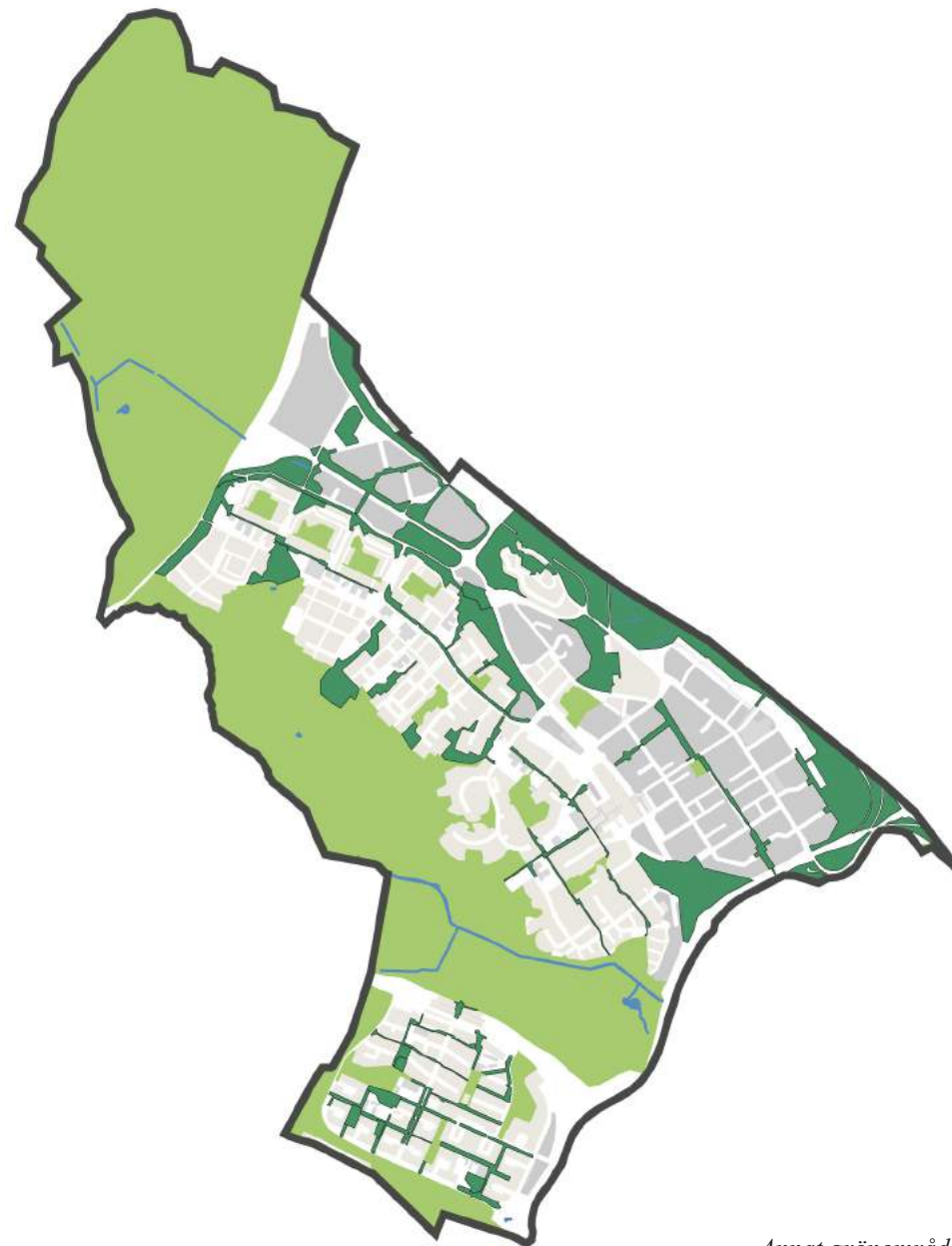
Analyskartan visar att Rinkeby har ett tydligt nät av grönska samt att många grönområden fyller en funktion som buffertzona mot vägområden. I Akalla arbetsplatsområde består grönskan i huvudsak av grönområden i vägmiljö. Däremot utgörs analyskartans ytor även av bostadsnära natur som många gånger erbjuder fina utblickar och närrecreation till de boende omkring. På samma sätt utgör gröna gångar en viktig funktion som närrecreation för både boende och arbetande i området. De gröna gångarna/stråken är karaktäristiska för stadsplaneringen i Rinkeby-Kista. De tydligast definierade och kontinuerliga gångarna tas därför upp som egna parkstråk i parkplanens del 2.

Lägre tillgång på grönområden finns framförallt i östra Kista. Utöver skogspartierna längs E4an, vilka är fragmenterade och bullerutsatta, saknas i princip grönområden i bebyggelsestrukturen nord-öst om Grönlandsgången i Kista.

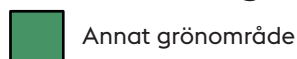
De kvalitativa riktlinjerna för analyskartan:

Staden har inga kvalitativa riktlinjer för annat grönområde natur, därför redovisas inga avstånd på analyskartan.

Analyskarta Annat grönområde

Teckenförklaring

*Annat grönområde,
skala 1:40 000 (A4).*

Analys upplevelsevärden

Vilka parkkvaliteter människor uppskattar varierar beroende på individ. Stadens invånare behöver ro och avkoppling, men också mötesplatser och aktivitetsytor. Olika människor har även olika möjligheter att förflytta sig och ta sig mellan stadens parker och naturområden. Upplevelsevärdena som efterfrågas av de yngsta och de äldsta invånarna är därför de som bör finnas närmast bostaden.

På denna sida presenteras upplevelsevärdena (även kallat sociotopkvaliteter) från Sociotopkartan som förekommer inom staden. I parkplanens andra del listas samtliga upplevelsevärden för respektive plats. Rinkeby-Kista parker och naturområden erbjuder en mängd upplevelsevärden.

Upplevelsevärden

Strandbad

Officiella strandbad anlagda av kommunen som löpande tar vatteprover. Ej bassängbad utomhus.

Utomhusbassäng

Utomhusbad, kan även vara avgiftsbelagd.

Blomprakt

Rik blomning, trädgårdsodling, koloniområde, botanisk trädgård, blomplantering.

Bollek

Lek med boll på mindre ytor (oftast minst 500 kvm), t.ex. boule, fotboll, basket, landbandy.

Bollspel

Lek med boll på större plana ytor. Lagfotboll, rugby, brännboll, cricket, landhockey. I detta fall är det ytan som är det viktiga, jämfört med "bollek". Bollidrotter på mindre yta som framförs organiserat blir fortfarande "bollek", exempelvis basket.

Båtliv

Möjlighet att se eller själv delta i aktivt båt- och kajliv, småbåtshamn, båtuppläggningsplats, brygga.

Djurhållning

Möjlighet att titta på andra tamdjur än katter och hundar (4H-gård eller parklek med djur, som kaniner, minigrisar, höns, får eller hästverksamhet).

Evenemang

Plats för teater, musik eller motionsevenemang samt festivaler, cirkus, valborgs- och midsommarfirande. Vanligtvis större öppna gräsytor eller mer specialiserade platser likt utomhusteatrar.

Fiske

Möjligheten att fiska och meta (tillgänglig strand eller kaj. Rent fiskerikt vattenområde).

Folkliv

Ofta många människor och myllrande folkliv. Här ligger betoningen på myller. Att en fotbollsplan är relativt välanvänd betyder inte att den har folkliv, eftersom det inte myllrar av folk. Folklivet kan vara

säsongsbetonat eller endast pågå vissa tider av dygnet eller någon specifik dag i veckan.

Grillning

Iordningsställd grillplats (platser där grillning i egen grill ofta förekommer kartläggs som solbad/picknick).

Grön oas

Alla sociotoper som har en större andel grönska, d.v.s. alla utom kajer och torg med endast lite grönt. Minst 300 kvm.

Hjullek

Möjligheten att åka skateboard, bmx, kickbike eller in-lines på ramp eller bana.

Lekplats

Barns lek med redskap, t.ex. gräva, hoppa, klättra, springa på gräs eller på grus. Storleken på platsen har mindre betydelse, bara det är iordningställt.

Löpning

Förekomst av belyst och iordningställt motionsspår. Betoning på belyst och iordningställt för löpning, inte GC-vägar.

Naturlek

Barns möjligheter till naturlek, dvs. att klättra i träd, på berg, krypa i buskage eller dylikt. Dessa platser kräver minst ca 0,2 hektar sammanhängande yta.

Odling

Odla i koloniträdgård eller fritidsträdgårdar. Även stadsodling. Ej jordbruk.

Parklek

Bemannad lekplats.

Picknick/solbad

Möjlig och trivsamt plats för picknick och/eller solbad. Exempelvis gräsytor, klippor eller sittmöjligheter i sollågen.

Promenad

Flanerande, strövande, hundrastning, jogging dagtid (till skillnad från löpträning, nedan), cykling på gång- och cykelvägar.

Pulkaåkning

Möjligheten att åka pulka i sluttning.

Ridning

Möjligheten att rida (Ridstigar i större friområden eller ridbanor. Nära ridstall)

Rofyllighet

Möjlighet till avkoppling, avskildhet och tystnad, att vara ifred. Bör ej vara bullrigare än 50 dB(a).

Sitta i solen

Parkbänkar som är solbelysta minst 4 timmar under vårdagjämning.

Skidor

Möjligheten att åka skidor. (Natur- och friluftsområden, öppna gräsfält, insjöar, fjärdar, minst 5 ha.)

Skogskänsla

Upplevelsen av stor tyst skog, plocka bär och stor rymlighet. Detta betyder att det inte får vara alltför många användare per ytenhet. Storleken på ytan är också viktig.

Skridsko

Möjlighet att åka skridskor utomhus på vinterhalvåret. Spolad isplan, rink eller plogad skridskobana på intilliggande sjö.

Torghandel

Förekomsten av torgstånd med försäljning av blommor, grönsaker och prylar.

Utegym

Plats för hopp, kast och banlöpning. Kräver anläggning, inte bara tillräcklig grönyta. Allmänt tillgängliga utegym.

Uteservering

Förekomsten av café eller kiosk med uteservering. Kräver stadigvarande lokaler.

Utsikt

Överblick över landskapet eller stort vatten samt känslan av stor rymd. Lång siktlinje.

Vattenkontakt

Kontakt med lite större vattenyta. Kan vara sjöar, större dammar (minst 2500 kvm) eller kustlinjen.

Vattenlek

Plaskdamm, sandvattenlek, duschar eller annan typ av rinnande/sprutande vattenlek.

Vild natur/naturupplevelse

Besökare har upplevelsen att platsen består av "riktig" natur som inte är förvanskad/alltför påverkad/mer påverkad av människan. Förekomsten kräver större sammanhängande områden med "natur-upplevelse".

Avstånd

Ett avstånd på ca 200 meter innebär 6-7 minuters promenad för ett litet barn eller någon som går lite långsamt, vilket är en viktig gräns för vardagsrekreation. Större avstånd har visat på kraftigt minskad användning. I Grönare Stockholm definieras parkriktlinjer för de upplevelsevärden som bedöms vara värdefulla för människors vardagsliv. Tillgångsanalyserna på följande sidor presenterar stadsdelsområdets upplevelsevärden med avståndsmarkeringar som är baserade på stadens parkriktlinjer. Parkriktlinjerna och avstånden som är listade i tabellen ska användas i arbetet med att analysera och utveckla Stockholms parker och naturområden. Andra kvaliteter som värderas högt av stockholmarna är båtliv, evenemang, folkliv, ridning, torghandel, uteservering, fiske och skidåkning. Avstånden till bullerkällor som vägar spelar en stor roll för hur parkerna och naturområdena upplevs. Därför ligger även bullerkartan till grund för följande analyskartor.

Avvikelser

Analyserna i parkplanens del 1 innehåller endast de upplevelsevärdena som förekommer i Rinkeby-Kistas parker, är tydligt definierade och enkelt analyserbara. Detta betyder att det finns ett antal värden som inte redovisas med översiktskarta och beskrivning på följande sidor. Dessa är: rofylldhet, skogskänsla, djurhållning, folkliv, torghandel, uteservering, grön oas, sitta i solen, picknick och vild natur. I del 2 har alla upplevelsevärden utom folkliv analyserats.

Ytor

Förutom upplevelsevärdena i stadsdelsområdets park- och naturmark har även ytor som inte förvaltas av stadsdelen inkluderats i analysen. I Rinkeby-Kista består dessa ytor i huvudsak av bokningsbara idrottsplatser och bollplaner. Anledningen att de inkluderats i analysen är att de i viss mån erbjuder spontanidrott när planerna inte är bokade.

Stadsbyggnadskontorets tillgångsanalyser

Under år 2015 genomförde Stadsbyggnadskontoret övergripande GIS- analyser av park- och naturtillgången i staden. Till en viss del skiljer sig Stadsbyggnadskontorets analyser från tillgångsanalyserna som presenteras på följande sidor i denna parkplan. Olika ingångsvärden och metoder medför att de slutliga resultaten avviker från varandra. En viktig orsak till skillnaderna är att i Stadsbyggnadskontorets analys kan ett upplevelsevärde som till exempel bollspel vara knutet till en hel park trots att värdet kanske bara finns i ena änden av parken. Analysmetoden ger en god generell bild från en storskalig nivå. I denna parkplan har upplevelsevärdena knutits till de specifika platserna där de förekommer vilket ger en mer detaljerad bild på stadsdelsnivå. Analysens resultat för Rinkeby-Kistabornas tillgång till upplevelsevärden är sammanställd i följande faktaruta. I parentes kan man se hur värdet står i förhållande till staden som helhet.

Stadsbyggnadskontorets analyser

Rinkeby-Kistabornas tillgång i förhållande till staden som helhet (i parentes).

87% (83%) når grön oas inom 200 meter
85% (77%) når lekplats/ naturlek inom 200 meter
40% (62%) når promenadområden inom 200 meter
63% (65%) når rofylld plats inom 200 meter
76% (62%) når blomprakt inom 500 meter
97% (93%) når bollspel inom 500 meter
42% (39%) når parklek inom 500 meter
57% (81%) når picknick/solbad inom 500 meter
91% (56%) når pulkaåkning inom 500 meter
57% (30%) når odling inom 500 meter

Faktaruta parkriktlinjer

Stockholms parkriktlinjer togs fram 2006, och reviderades 2012, som stöd för att säkra rekreativa kvaliteter i grönstrukturen. De omfattar tillgång och parkstandard. De kvaliteter som ingår i parkriktlinjerna finns kartlagda i Stockholms sociotopkarta.

Inom 200 meter:

Grön oas, lek (naturlek eller lekplats), område med god ljudkvalitet, sitta i solen, promenader.

Inom 500 meter:

Blomprakt, bollspel/bollek, parklek, picknick, pulkaåkning.

Inom 1000 meter, eller enkelt nåbart med kollektivtrafik:

Bad (utomhusbad), djurhållning, odling, löpträning, skogskänsla, utsikt, vattenkontakt, vild natur, skridskoåkning.

Andra kvaliteter som värderas högt av stockholmarna:

Båtliv, evenemang, folkliv, ridning, torghandel, uteservering, fiske, skidåkning.

Plaskdamm i Lofotenparken.

Bad

Med bad avses utomhusbassänger, och officiella strandbad som är anlagda av kommunen som löpande tar vatteprover. I analyskartan ingår även plaskdammar.

I Rinkeby-Kista finns ingen kontakt med ett större vatten och därav finns heller inga bad som uppfyller kraven.

I analyskartan är däremot plaskdammar utmarkerade eftersom de innehåller höga lekvärden för mindre barn. Med plaskdamm avses en damm där barn kan bada och plaska utomhus. Dammen ska vara max 0.3 meter djup och ha en reningsanläggning. I Rinkeby-Kista finns flera plaskdammar. I Rinkeby är parkerna Rinken och Hinderstorpsparken i utrustade med plaskdamm. I Kista finns det en plaskdamm i Truddelutten. I Husby finns två plaskdammar, en vid Husby gård och en i Lofotenparken. I Akalla finns en plaskdamm i Nystadsparken och en vid Akalla by. Dessutom finns en vattentrappa i Porkalaparken i Akalla.

Analyskarta bad och vattenlek

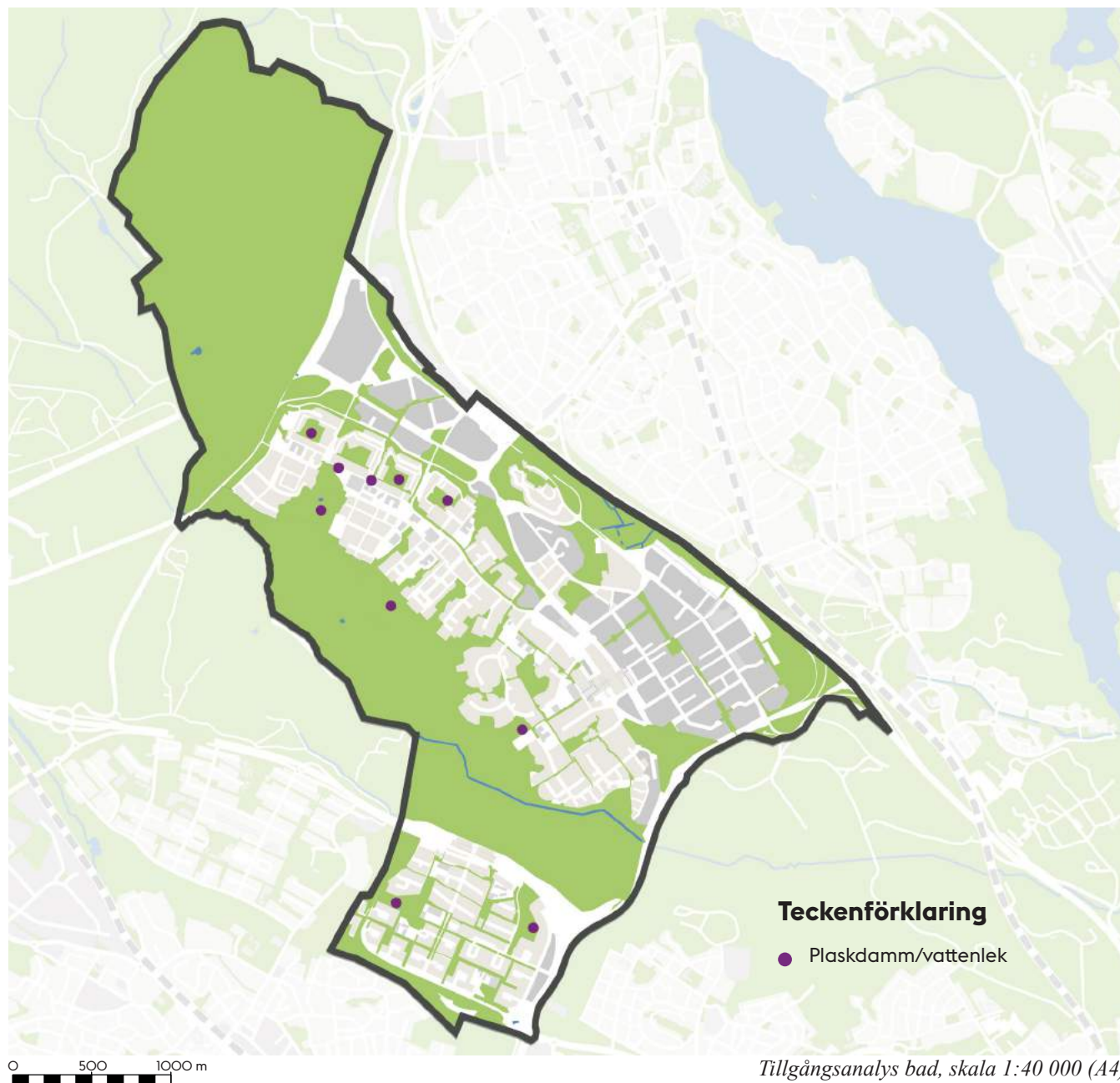
Vid stadens officiella strandbad och plaskdammar är hundar förbjudna. För att hålla en god badvattenkvalitet är det viktigt att strandbadens och plaskdammarnas besökare tar sitt ansvar för att undvika nedskräpning och att föroreningar hamnar på stranden eller i vattnet.

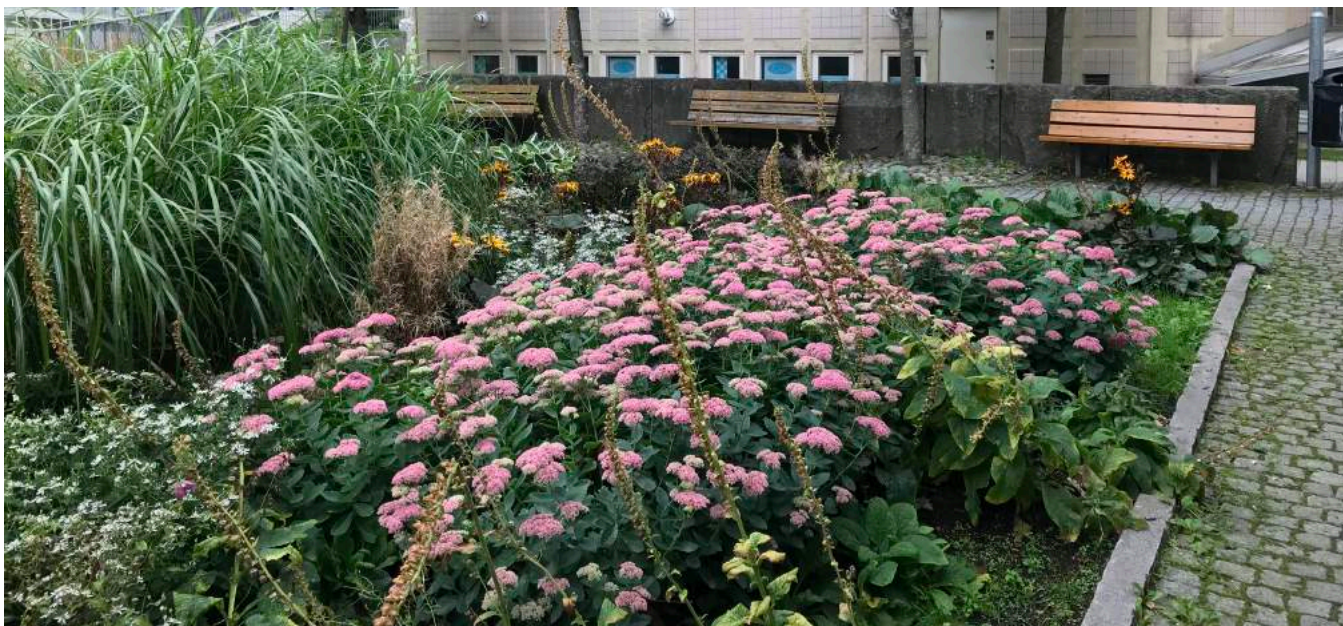
Riktlinjer för analyskartan:

Bad (strandbad eller utomhusbassäng) inom 1000 meter eller enkelt nåbart med kollektivtrafik.

För vattenlek har staden inga riktlinjer, därför redovisas inga avstånd på analyskartan.

För plaskdammar har staden inga riktlinjer, därför redovisas inga avstånd på analyskartan.

Blomprakt

Blomprakt är ett uppskattat element i stadens parker och naturområden. Analysen inkluderar även koloniområden som har allmänna gångvägar och allmänna platser med större planteringar av perenner och sommarblommor. Blomprakt tillför estetiska och rekreativa värden till stadens utemiljöer. Blommorna ger dessutom möjligheten att följa årstidernas växlingar.

Tillgången på blomprakt är koncentrerad kring koloniområdena i anslutning till Akalla by, Husby gård och Ärvinge ängar samt vid Rinkeby på Järvafältet och Rinkebydalen. Det finns även några parker och mindre platser där blomprakt förekommer. I Kista är detta i Kista gård, Brandesparken och Gläntans fickpark samt längs Kistagången. I Husby är det Husbyparken och i Rinkeby i Norra stadsparken samt längs det nyupprustade Rinkebystråket. I Akalla finns blomprakt i Nystadsparken.

Blomprakt vid Brandesparken i Kista och höstprakt vid Rinkebydalens koloniområde i Rinkeby.

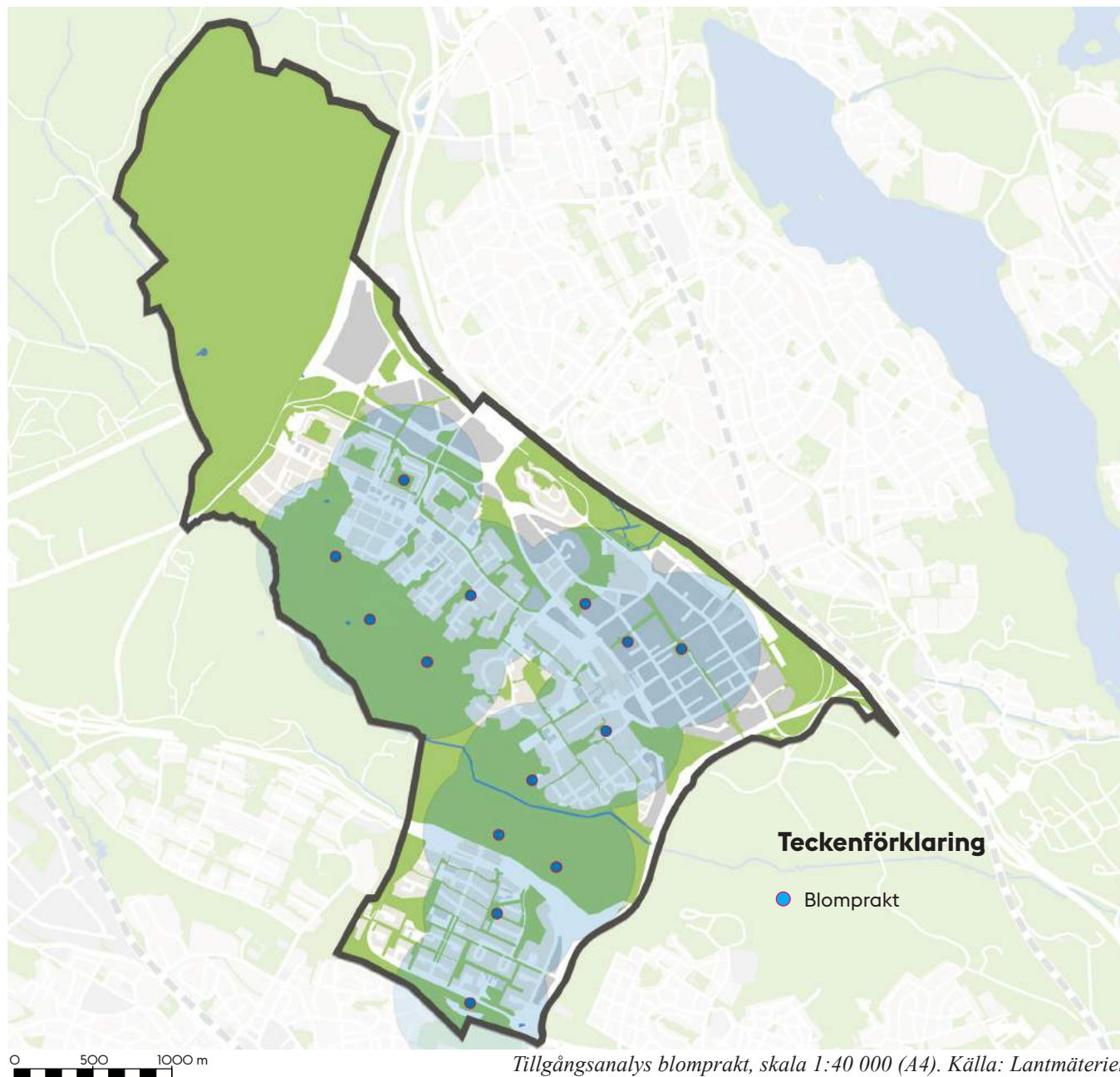
Analyskarta blomprakt

I analyskartan har inte mindre inslag av blomprakt inkluderats. Detta gäller bland annat blomsterurnor som placeras vid stadsdelarnas knutpunkter, privata trädgårdar och bostadsgårdar. Även blommande ängsmarker, buskage eller träd som slån, rhododendron, syren och körsbär kan bidra till mindre upplevelser av blomprakt.

Områden där det råder brist på blomprakt är främst Akalla arbetsplatsområde, västra delen av Akalla och västra Rinkeby.

Riktlinjer för analyskartan:

Blomprakt inom 500 meter.

Bollplan i Porkalaparken.

Bollspel

Inom staden finns en mängd platser som möjliggör bollspel och bollek.

I kartan redovisas de vanligaste typerna av bollspel. Dessa är fotboll, basket, tennis, volleyboll och boule.

Analysen gäller endast planer för spontanspel. Därav saknar de bokningsbara bollplanerna avståndsmarkeringar i analyskartan eftersom användningen är reglerad och inte öppen för allmänheten under valfri tid. De bokningsbara bollplanerna är utmarkerade eftersom de är en viktig tillgång för många boende i stadsdelområdet, som exempelvis barn som är engagerade i organiserad idrott.

Vid Dalhagens BP samt Kvarnbacka BP finns förutom bollspel även längdhoppsgröp och löparbana. Dalhagens BP omfattas av pågående planarbete för ny skola och idrottshall.

Analyskarta bollspel

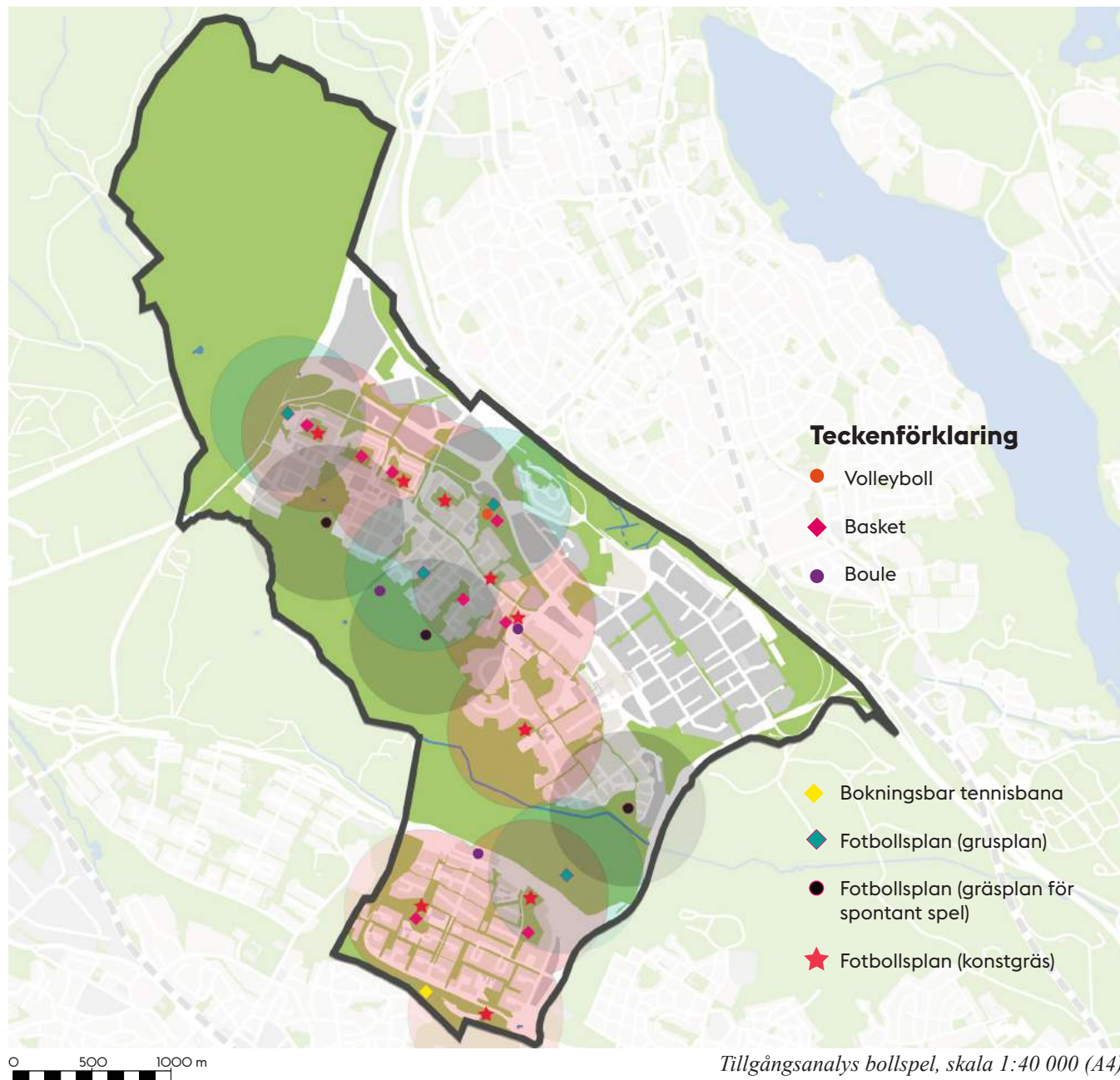
Precis som motion och idrott bör bollspel främjas eftersom det bidrar till invånarnas fysiska aktivitet och den totala folkhälsan. Evenemang och medborgarförslag gällande fysisk aktivitet och hälsa bör därmed uppmuntras.

Analyskartan visar att Rinkeby-Kista innehåller en stor variation av bollspelsmöjligheter och att tillgången av framförallt fotbollsplaner är relativt jämt fördelad. Undantaget är norra och östra delen av Kista som har brist på alla typer av bollplaner.

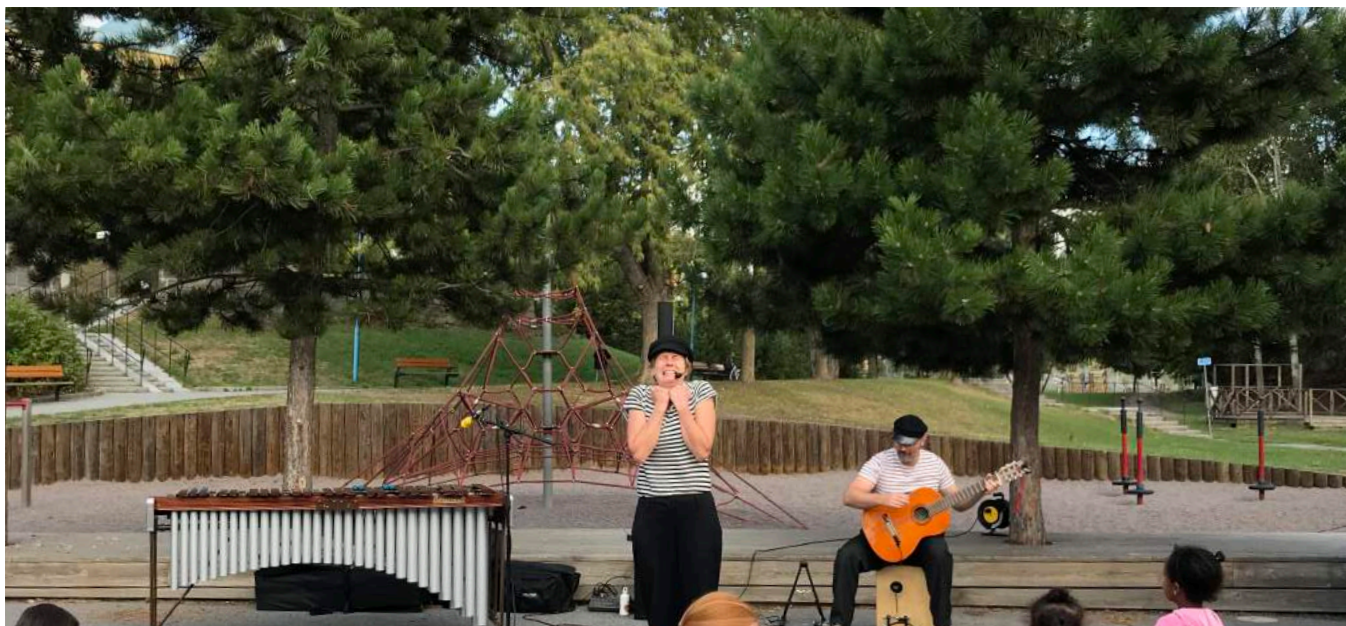
Riktlinjer för analyskartan:

Bollspel/bollek inom 500 meter.

För bollplaner med en storlek under 25 x 40 meter har staden inga riktlinjer, därför redovisas inga avstånd för dessa på analyskartan.

Tillgångsanlys bollspel, skala 1:40 000 (A4).

Evenemang

Inom staden finns en mängd platser som är lämpliga för olika typer av evenemang. Sociala aktiviteter och folkliv stärker gemenskapen och är enligt handboken högt rankade av speciellt ungdomar och unga vuxna.

För att arrangera ett evenemang på en offentlig plats behöver man ansöka om polistillstånd. Mer information och blanketter finns på stadens hemsida.

I Rinkeby-Kista finns ett antal platser där evenemang kan hållas. Bland annat är det ytorna i anslutning till Järvafältet och exempelvis Husby gård, Akalla by.

Det finns även flera mindre evenemangsplatser som spelar en viktig roll som samlingsplatser för mindre folkgrupper, till exempel för Valborgsmässofirande och loppisar. Även dessa mindre evenemangsplatser redovisas på analyskartan. Dessa är framförallt de centrala torgen i respektive stadsdel.

Barnföreställning av Undra sa Flundra i Hinderstorpsparken (överst), publik (Yanan, ovan t.v) och marknad (Johansson, a, ovan t.h).

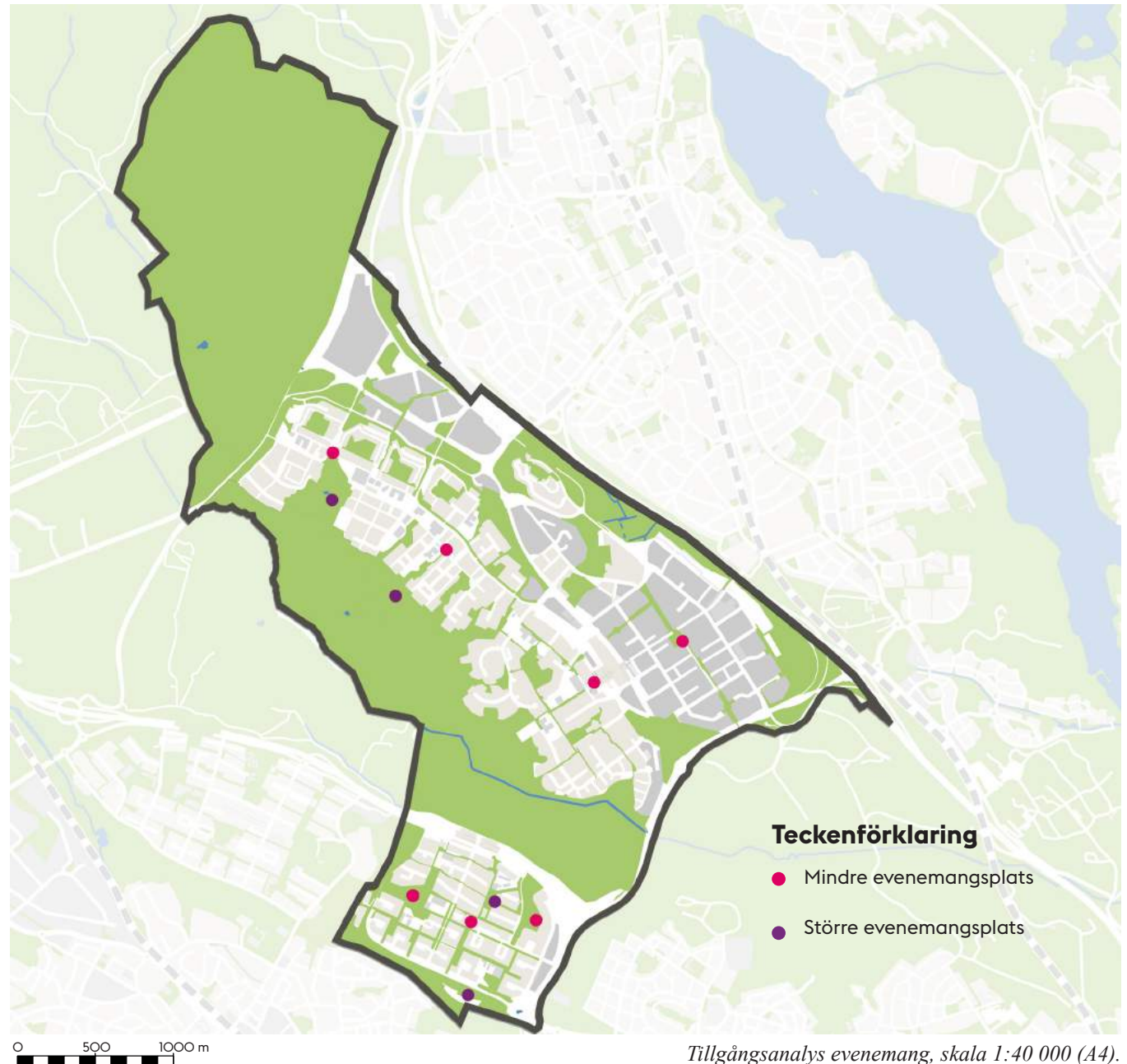
Analyskarta evenemang

Kartan visar att evenemangsplatserna har en jämn spridning över stadsdelsområdet. Men fler platser inom Rinkeby-Kistas parker och naturområden skulle kunna användas för mindre evenemang om önskemål framförs av föreningar, allmänhet eller evenemangsbolag.

Evenemangsplatser är positiva inslag i staden som möjliggör att stora folkgrupper kan samlas och umgås.

Riktlinjer för analyskartan:

Staden har inga riktlinjer för evenemangsplatser, därför redovisas inga avstånd på analyskartan.

Tillgångsanalys evenemang, skala 1:40 000 (A4).

Rinkens parklek (överst), klätterlek i Truddelutten (ovan t.v) och lekplats i Porkalaparken (ovan t.h).

Lekplatser

För barnen i den täta staden är det av stor betydelse att trafikens effekter som buller, föroreningar och framförallt barriärer minskas och överbryggs så att en god tillgång på lekrområden kan säkerställas. En grundläggande förutsättning är även att ytorna i sig är trafik-säkra och trygga.

I Rinkeby-Kista finns många platser som erbjuder olika typer av lek. Eftersom det är svårt att mäta tillgången till olika typer av lekplatser är endast de anordnade lekplatserna med lekutrustning inkluderade i denna analys. Naturlekplatser omfattar ett naturområde med höga lekvärden och saknar anlagda lekplatser. Dessa har därmed utgått från tillgångsanalysen. Även skol- och förskolegårdar som går att leka på under kvällar, helger och lov är inte inkluderade i analysen. Dessa är utmarkerade i en separat karta.

I analysen delas lekplatser upp i tre delar. Den första delen är lekplatser med bemannad parklek. Den andra delen är lekplatser med ett större utbud av lekutrustning och den tredje delen är lekplatser med ett mindre utbud av lekutrustning. En mindre lekplats innehåller till exempel endast småbarnslek medan en större är anpassad till flera åldersgrupper. Dessa är utmarkerade separat i kartan.

Lekplatserna är relativt jämnt fördelade över de tre stadsdelarna. Bristområden finns dock i alla stadsdelar däribland centrala och södra Rinkeby, östra och norra Kista, samt norra Husby och norra Akalla. Dock har flera av bristområdena närhet till parker och naturområden som kan fungera som naturlekplatser. Bristen i de norra delarna av Akalla, Husby och Kista kan delvis förklaras med att de är verksamhetsområden med färre boende än i övriga delar.

Analyskarta lekplatser

De senaste åren har några av lekplatserna, till exempel Porkalaparken rustats upp. Rinkeby-Kista har tre parklekar, varav två ligger i Rinkeby och en ligger i Akalla. Parkleken är en populär målpunkt som lockar barnfamiljer, förskolor och skolor även från andra stadsdelar. Parkleken är bemannad, innehåller ett stort utbud av lekutrustning och är tillgänglighetsanpassad. I Akalla, Husby och Kista saknas parklek i dagsläget*.

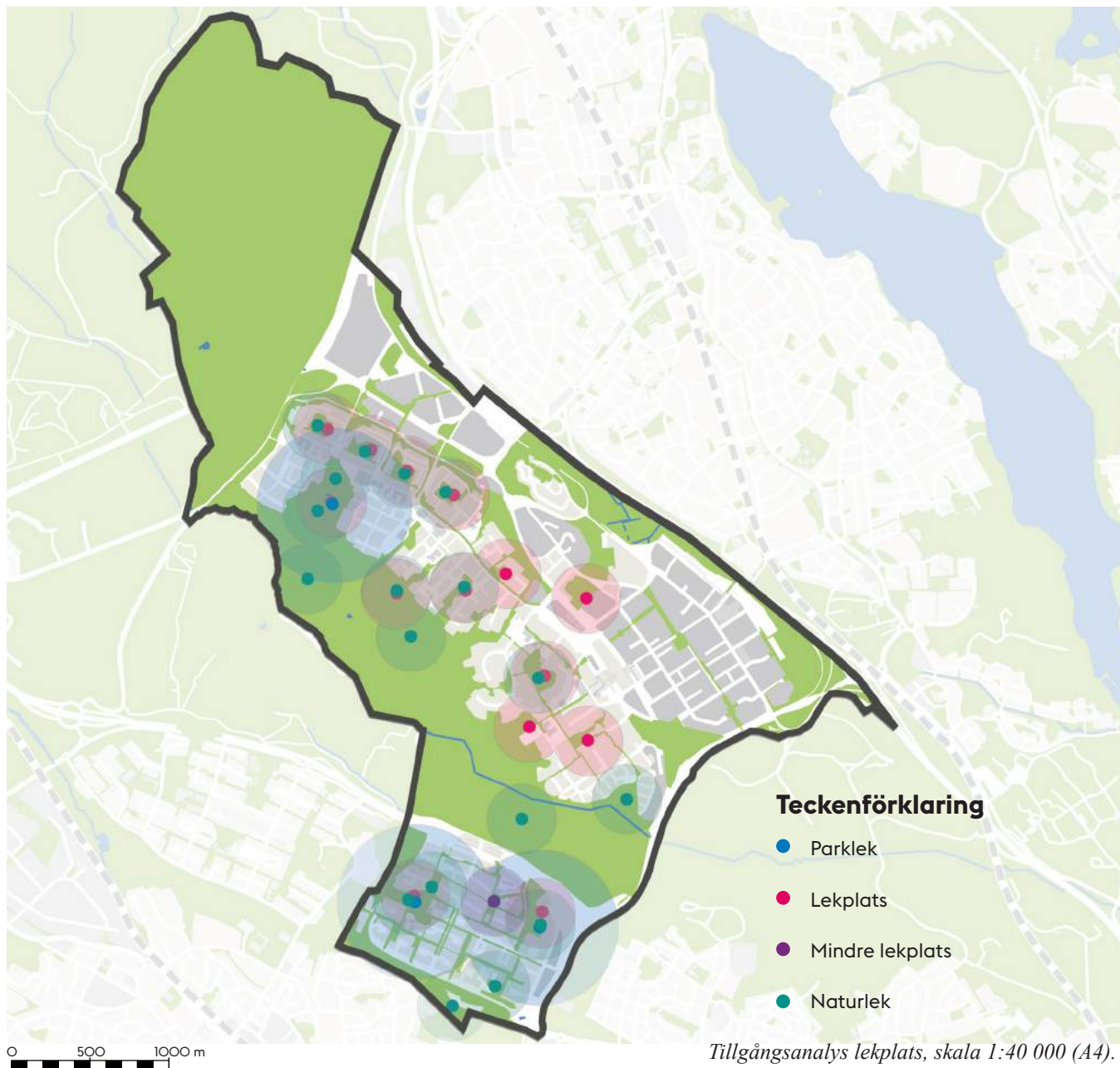
Varje år genomförs en säkerhetsbesiktning av samtliga anlagda lekplatser. Flera av lekplatserna är i behov av upprustning. I takt med att Rinkeby-Kista växer är det viktigt att säkerställa tillgången och kvaliteten på lekområdena.

I analyskartan framkommer det att östra och norra Kista, såväl som Akalla arbetsplatsområde, saknar lekplatser. Lekplatser på kvartersmark kan ibland uppfattas som allmänt tillgängliga och bidrar således till en större tillgång på lekplatser i stadsdelarna. Exempel på en sådan lekplats finns intill Ärvinge ängar i södra Kista. Dessa lekplatser förvaltas inte av staden och redovisas därför inte i analyskartan.

Riktlinjer för analyskartan:

Lek (naturlek, lekplats eller mindre lekplats) inom 200 meter. Parklek inom 500 meter.

* I Husbyparken finns planer på att göra parklek.

Tillgångsanalys lekplats, skala 1:40 000 (A4).

Skateramp i Trudelutten.

Motion och idrott

Motion, idrott och hälsa är grunden för invånarnas välbefinnande och är därmed viktiga element i den fysiska planeringen. I Rinkeby-Kista finns flera platser som erbjuder motion, idrott och samtidigt har höga sociala värden för människor i olika åldrar.

Löpträning avser möjligheten att springa längs ett belyst och iordningsställt motionsspår. Enligt definitionen ovan finns ingen löpträning i Rinkeby-Kista. Utanför det inventerade området, vid Eggeby gård på Järvafältet finns dock ett 3.1 km långt belyst motions-spår.

I stort lämpar sig dock många av parkstråken längs med och på Järvafältet för löpträning, men dessa områden uppfyller inte kraven på mjukt underlag och belysning och är därför inte markerade i kartan.

Analyskartan visar att stora delar Rinkeby-Kista har en låg tillgång till sammanhängande naturområden med löpträningsmöjligheter inom stadsdelen. Även mindre och närliggande park- och naturområden kan tillsammans erbjuda goda möjligheter till löpträning om de kompletterar varandra och bildar gröna stråk.

Analyskarta motion och idrott

Inom stadsdelsområdet finns en plats för skateboard-åkning. Den ligger i Truddelutten i Kista.

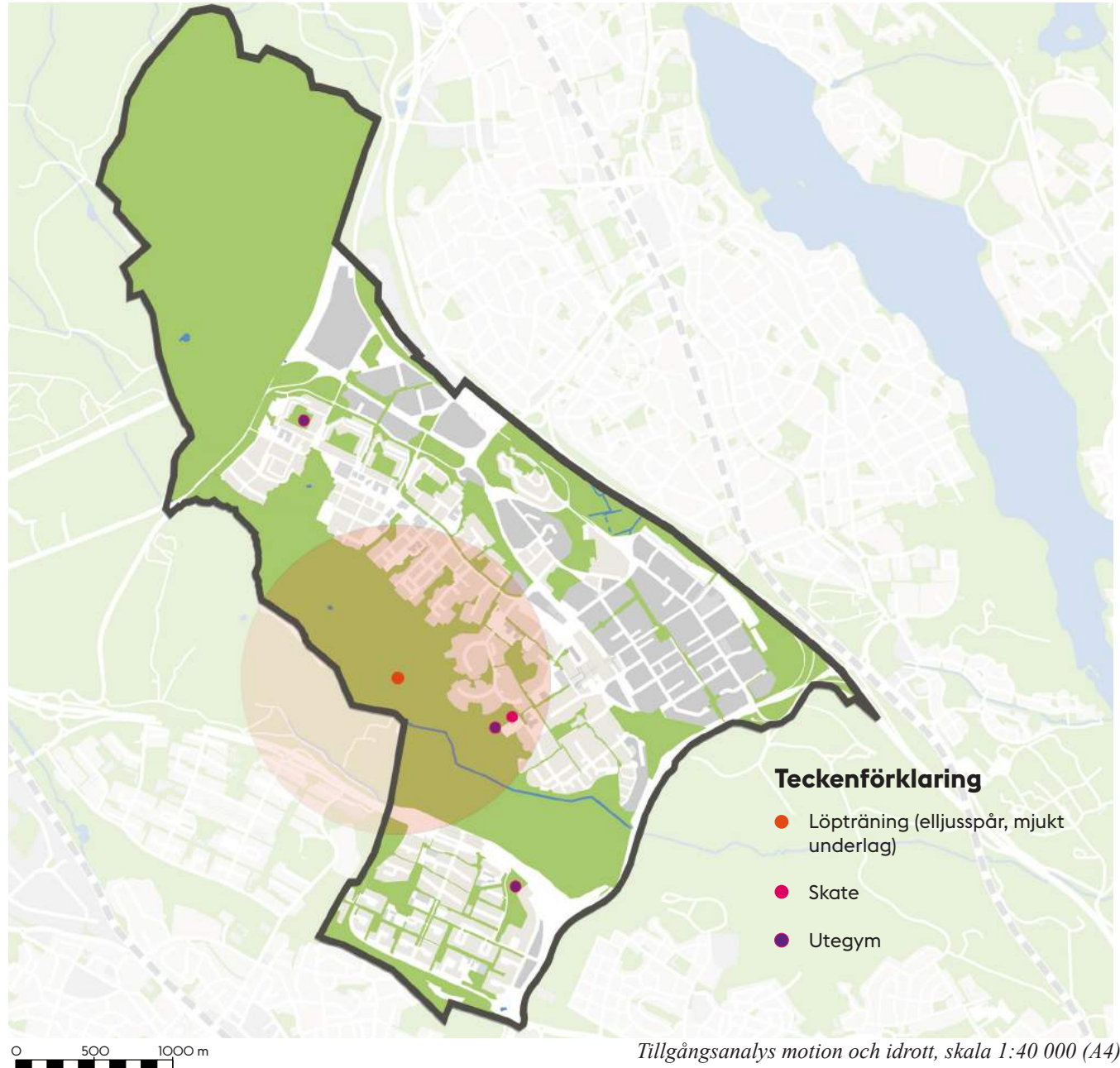
Flera utegym finns i Rinkeby-Kista, däribland ett i Hinderstorpsparken, ett vid Järvafältet Kistadelen och ett i Saimaparken.

Genom att utveckla stadsdelsområdets möjligheter till motion och idrott främjas invånarnas fysiska aktivitet och den totala folkhälsan. Evenemang och medborgarförslag gällande fysisk motion och hälsa bör därmed uppmuntras.

Riktlinjer för analyskartan:

Löpträning inom 1000 meter eller enkelt nåbart med kollektivtrafik.

För hjullek och utegym har staden inga riktlinjer, därför redovisas inga avstånd på analyskartan.

Tillgångsanalys motion och idrott, skala 1:40 000 (A4).

Odlingslotter i Rinkebydalen.

Odling

Analyskartan visar tillgången på odlingar i form av koloniträdgårdar och fruktparkar. Under de senaste åren har intresset för odling ökat i popularitet.

Koloniträdgårdarna erbjuder möjligheten till egen odling för privatpersoner. Trycket på att få odla på stadens koloniträdgårdar är ofta högt. Däremot finns det i Kista-Rinkeby ofta lediga lotter, vilket ger en möjlighet för fler invånare att odla.

Möjligheten att odla kollektivt på parkmark stärker den sociala samhörigheten och skapar ett lokalt engagemang i området. Samtidigt bryr sig flera människor om sin närmiljö och tryggheten ökar.

I Rinkeby-Kista finns fler koloniområden på Järvafältet: Akalla koloniområde, Husby gårds koloniområde, Igelbäckens koloniområde, Ärvinge koloniområde, Rinkeby hage och Lilla Rinkeby. Utöver det finns även ett koloniområde i Rinkebydalen.

I Rinkeby-Kista finns en fruktpark, Kistagårdspark, som innehåller en fruktträdsallé och äldre fruktträd i dungar.

Analyskartan visar att tillgången på odling är koncentrerad i utkanterna av stadsdelarna och mycket på Järvafältet. Bristområden utgörs till stor del av själva bostadsområdena där det möjligtvis på vissa ställen erbjuds odling på bostadsgårderna.

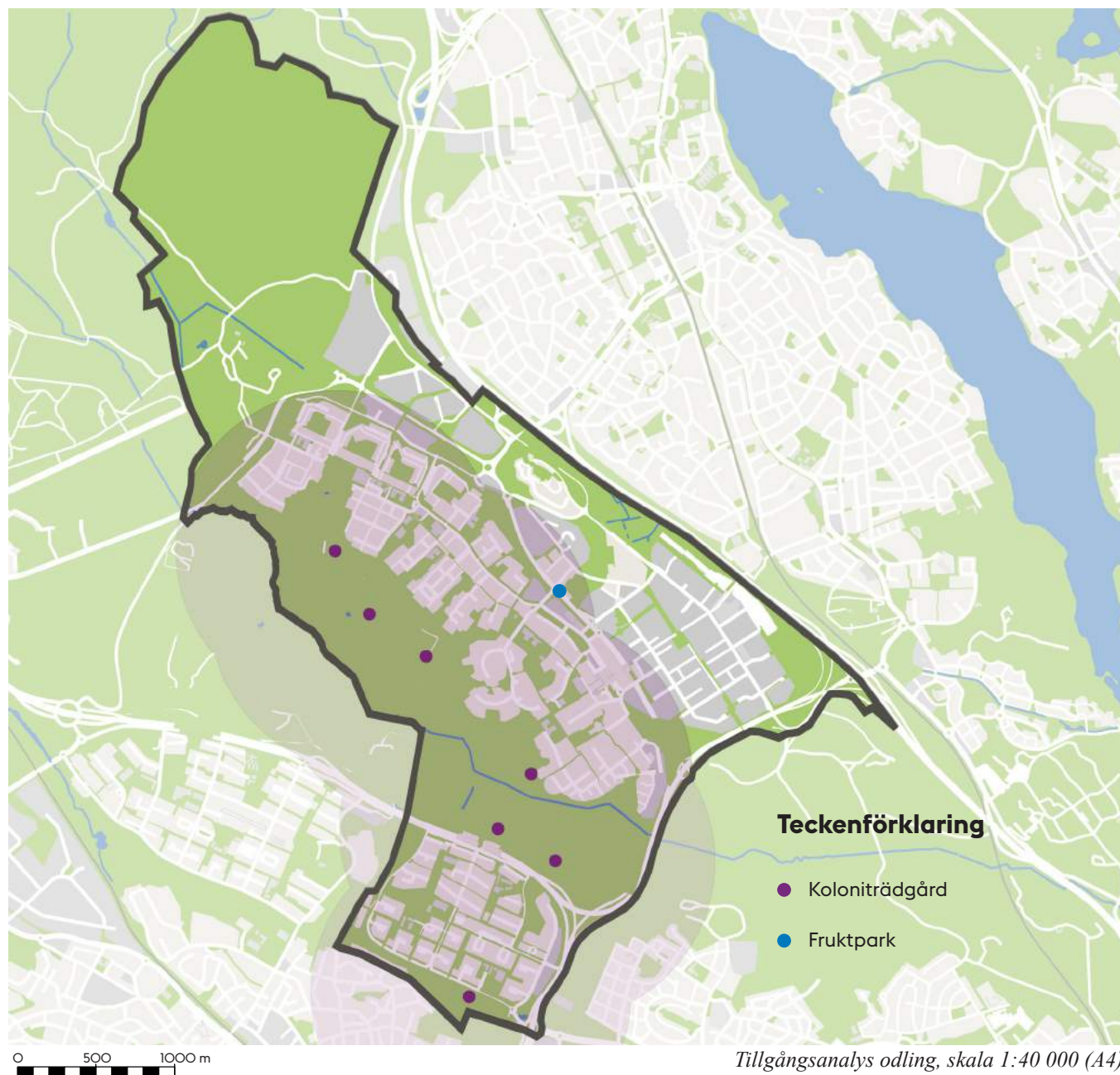
Analyskarta odling

Blommorna och fruktträden som kommer med odlingsmöjligheterna är positiva för stadens biologiska mångfald och för pollineringen. Dessutom kan odlingen bidra till en ökad folkhälsa och ha en pedagogisk inverkan eftersom det kan få människor att reflektera kring bland annat matproduktion och närodling.

Genom att utveckla stadsdelsområdets möjligheter till odling främjas den biologiska mångfalden och den totala folkhälsan. Initiativ från odlarföreningar gällande brukaravtal för stadsodling eller kollektivodling bör därmed uppmuntras på lämpliga platser.

Riktlinjer för analyskartan:

Odling inom 1000 meter eller enkelt nåbart med kollektivtrafik.

Tillgångsanalys odling, skala 1:40 000 (A4).

Utsikt över Järvafältet.

Utsikt

Staden innehåller en mängd landformer som präglar dess identitet och stadsbild. Utsikt är en värdefull rekreativ tillgång som ger en bättre förståelse för landskapet. Höjder, kajer och stränder är utpekade som särskilda landskapselement med möjligheten till utsikt.

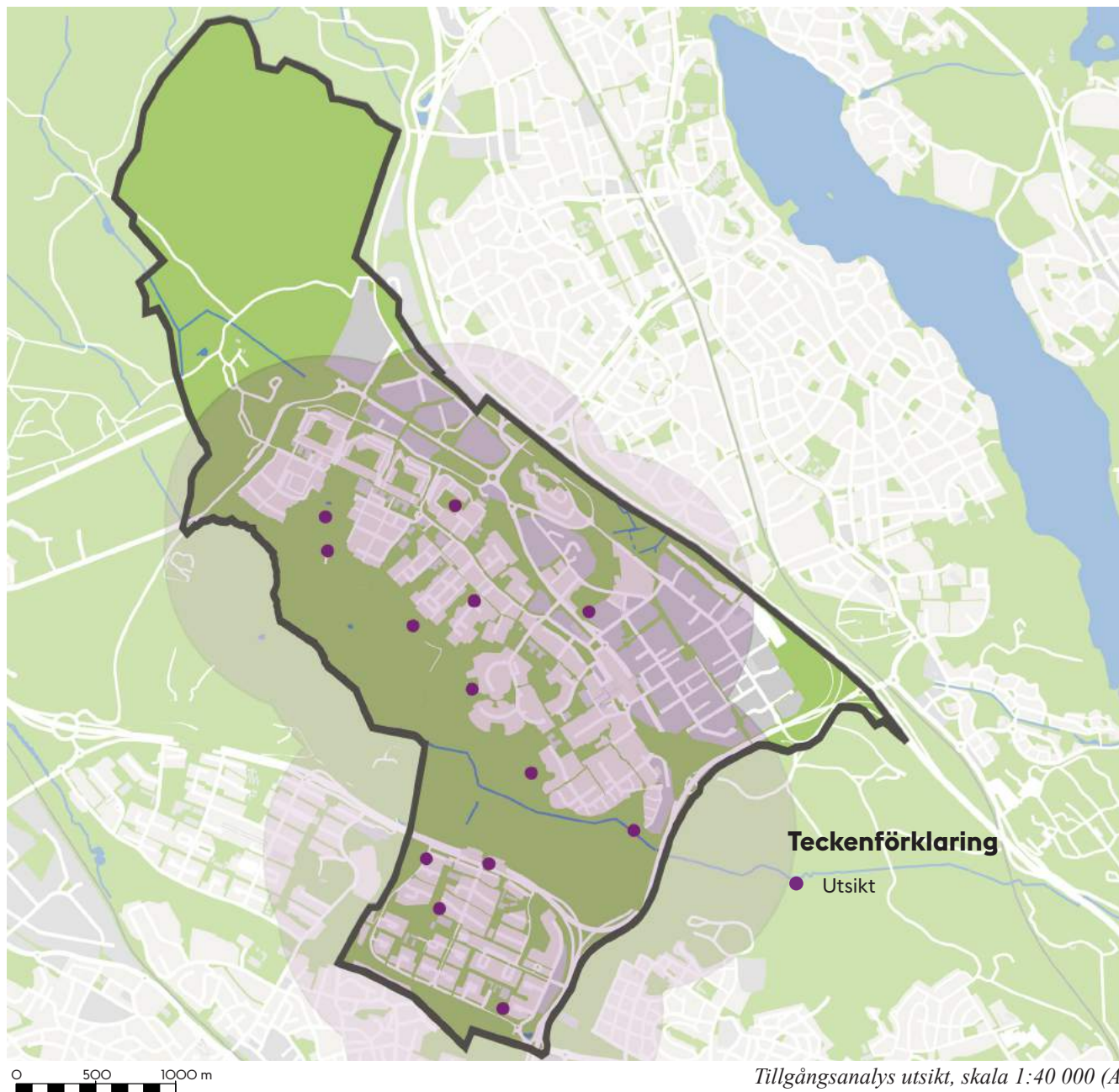
Tillgången på utsikt är beroende av landskapets topografi och bebyggelse. Utsiktsplatserna är populära för platser för bland annat picknick, sitta i solen och promenad.

Analyskartan visar att Rinkeby-Kista har god tillgång på platser med utsikt. Av dessa är flera belägna längs Järvafältet eftersom de öppna ytorna med öar av natur bedöms ge en känsla av rymd. Inom Rinkeby-Kista finns det också sparad natur och bergknallar mellan bostäderna med upphöjda platser där utsikt förekommer.

Analyskarta utsikt

Riktlinjer för analyskartan:

Utsikt inom 1000 meter eller enkelt nåbart med kollektivtrafik.

Ångbåtsbryggan vid Igelbäcken.

Vattenkontakt

Vattnet är en av stadens starkaste karaktärsdrag och är en bidragande faktor till att Stockholm är en så attraktiv stad att bo och leva i. Längs stadens strandlinjer finns kajer, klippor, bryggor, badstränder och vegetationsklädda stränder. Stadens vattenområden är värdefulla för såväl rekreation som ekologiska funktioner. Vattenkontakt syftar till kontakt med en större vattenyta. Staden har goda förutsättningar att bevara och utveckla den blå strukturen. Den allmänna tillgängligheten till stränder och vattenkontakt är en unik tillgång samtidigt som det fortfarande finns stora utvecklingsmöjligheter. I Rinkeby-Kista finns inget större vatten och hela stadsdelsområdet saknar därmed vattenkontakt. Dock rinner Igelbäcken genom Järvafältet och utgör en upplevelse av vatten som kan kompensera för detta. Igelbäcken har tillgängliggjorts bland annat i Kista genom den så kallade Ångbåtsbryggan.

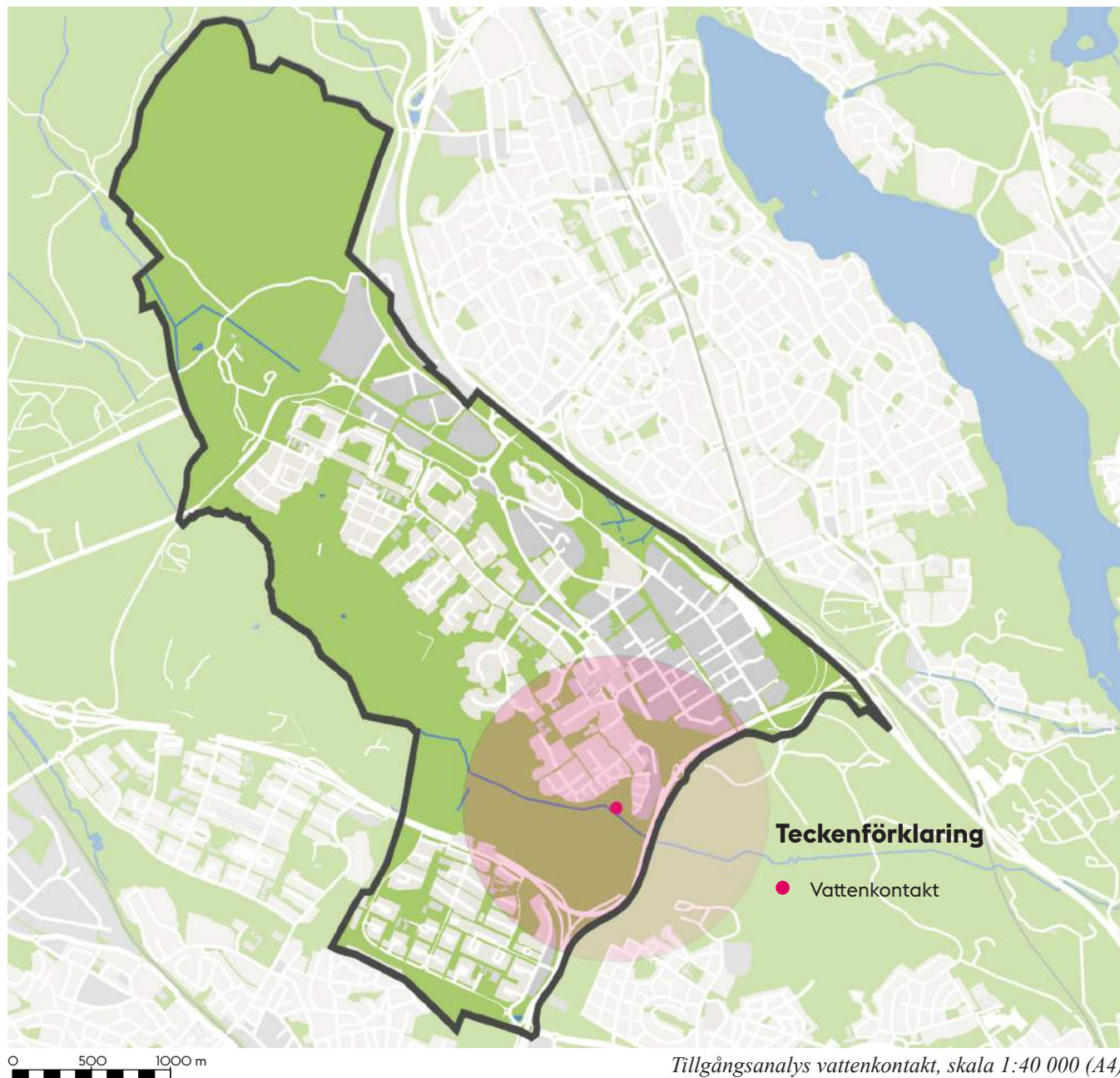
Vattenkontakten är en värdefull tillgång. I ett långsiktigt perspektiv är det därför önskvärt att fler delar av Igelbäcken tillgängliggörs för allmänheten. Promenadstråk längs stadens vatten är populära av både boende och besökare.

Analyskarta vattenkontakt

För att områdena ska kunna nyttjas av alla är det viktigt att tillgängligheten ökar. Samtidigt är det av stort värde att promenadstråk längs strandlinjer hänger samman och bildar en struktur av attraktiva och rekreativa promenadstråk.

Riktlinjer för analyskartan:

Vattenkontakt inom 1000 meter eller enkelt nåbart med kollektivtrafik.

Tillgångsanlys vattenkontakt, skala 1:40 000 (A4).

Husby ishall (överst), isplan intill Husby ishall (ovan t.v) och skidåkning (Olsson, u.å. a, ovan t.v),.

Vinteraktiviteter

Det finns en mängd platser som lämpar sig för vinteraktiviteter i form av skidåkning, pulkaåkning och skridskoåkning. För att förlänga utomhussäsongen är det viktigt att uppmuntra vinteraktiviteter inom stadsdelens park- och naturmark.

Pulkaåkning avser möjligheten att åka pulka i en öppen backe eller grässlånt som har en plan yta nertill. En grundläggande förutsättning är att ytan ska vara trafiksäker, utan hinder eller korsande vägar. Rinkeby-Kistas pulkabackar är få till antal men relativt jämnt fördelade över stadsdelarna. I stadsdelens park- och naturmark finns även många mindre backar. Även om dessa är välanvända har de inte inkluderats i tillgångsanalysen eftersom de inte uppfyller kraven.

Skridskoåkning avser möjligheten att åka skridskor på plana och isbelagda ytor. Ytan kan antingen vara en spolad isbana på en bollplan eller en naturisbana på en sjö.

Husby ishall ligger cirka 600 meter från Husby t-banestation och utanför spolad isbana för allmänheten vintertid. I Kista finns en spolad isbana på bollplanen i Trudelutten. I Rinkeby spolad isbana i Rinken och en i Hinderstorpsparken.

Analyskarta vinteraktiviteter

Strandparkerna är belägna i ett väderstreck så att de erbjuder sol under vinterhalvåret. Parkerna är populära och används under vintern för bland annat promenad, grillning och att sitta i solen. I Rinkeby-Kista finns inga strandparker, men Järvafältet kan fungera på samma sätt med möjlighet till flera vinteraktiviteter.

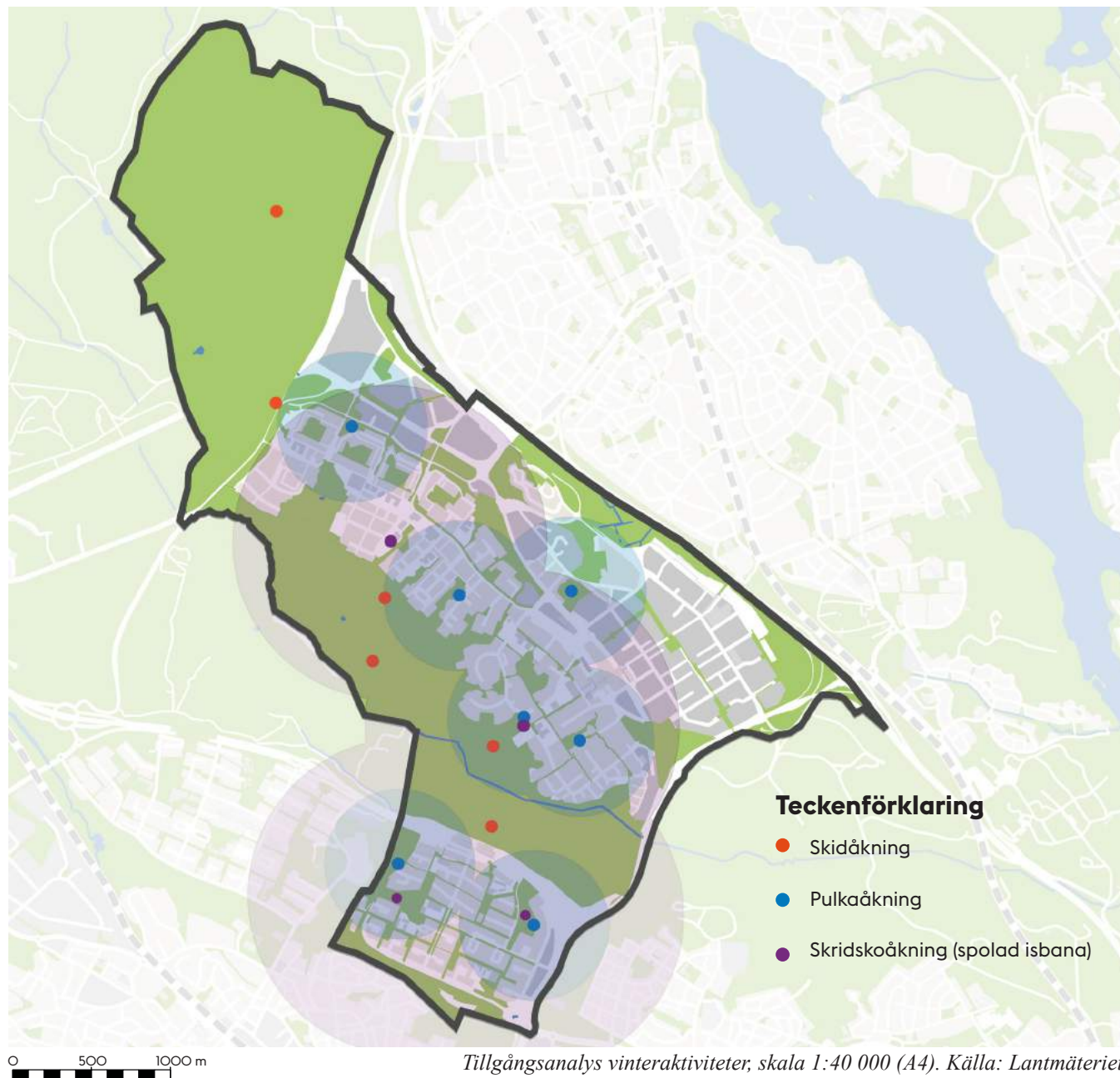
Genom att utveckla informationen om parkernas möjligheter och kvaliteter under vintertid kan vinteraktiviteter uppmuntras. Evenemang som ytterligare ökar intresset för vinteraktiviteter bör uppmuntras, till exempel tävling i snöskulpturer.

Riktlinjer för analyskartan:

Pulkaåkning inom 500 meter.

Skridskoåkning inom 1000 meter eller enkelt nåbart med kollektivtrafik.

För skidåkning har staden inga riktlinjer, därför redovisas inga avstånd på analyskartan.

Hundrastning

Enligt stadens lokala föreskrifter ska hundar hållas kopplade på offentliga platser, med undantag för hundrastområden. Ett hundrastområde är ett utpekad naturområde eller en inhägnad hundrastgård.

En hundrastgård är ett mindre inhägnat och uppskyttat rastområde för hundar på gräs- eller grusyta där hundar kan släppas lösa. Hundrastgårdarna bör vara placerade en bit ifrån bostadsbebyggelse eftersom hundskall kan uppnå höga bullernivåer och anses vara störande. I Rinkeby-Kista finns flera hundrastgårdar. I Akalla finns en i norra delen vid Finlandsgatan och en i södra vid Akallastigen. I Kista finns en vid Igelbäckstigen. I Rinkeby är Rissne skog utmärkt som hundrastområde, men inte som hundrastgård.

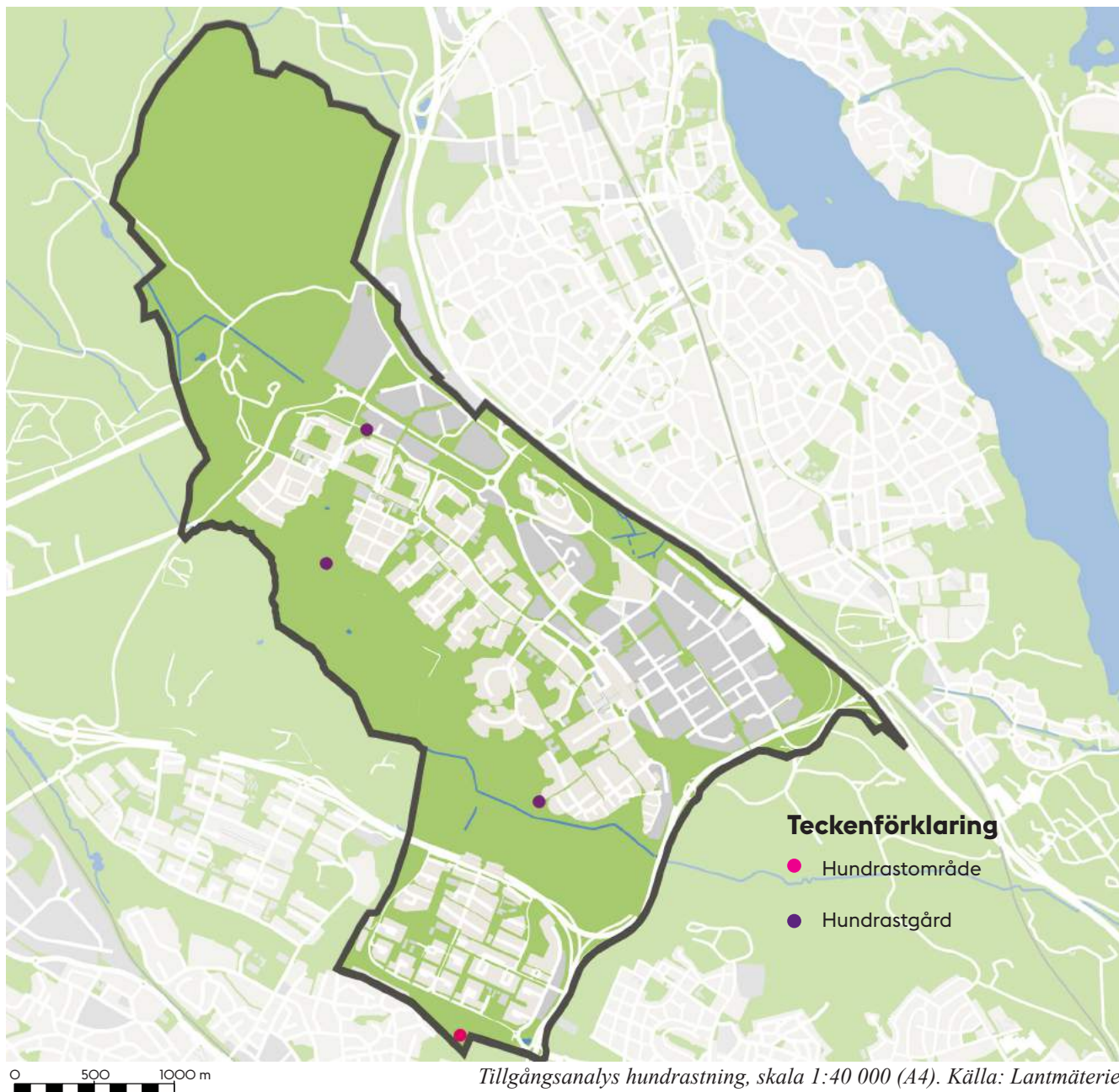
Ett hundrastområde är ett friare rastområde som inte är inhägnat. Där får hunden springa lös under förut-sättning att man har den under uppsikt och att den kommer när man kallar på den. Hundägaren är alltid ansvarig för den skada som hunden kan vålla. Nedan listas ett antal punkter som är viktiga att tänka på:

- Under perioden 1 mars till den 20 augusti bör man vara särskilt noga med att ha tillsyn över sin hund ute i naturen för att inte störa vilda djur med ungar.
- Tikar ska under löptid vara kopplade när de vistas utanför inhägnade områden.
- Hundar får inte vistas inom vissa områden eller vid vissa badplatser. Närmare information om detta finns på stadens hemsida.
- Hundägarna ska alltid se till att deras hund inte orsakar skada eller obehag för andra.

Hundrastning (Olsson, u.ä. c, t.v.), hundrastområde (Ahlberg, 2015, överst t.h) och hundrastgård intill Igelbäckstigen i Kista (ovan t.h).

Analyskarta hundrastning

Stadsdelen har det övergripande ansvaret och beslutar om hundrastning inom sitt område. Inom Stockholms stad finns en grupp som arbetar med riktlinjer för hundrastning. Arbetsgruppen består av de olika stadsdelarna samt Trafikkontoret som även ger råd om riktlinjer och policy.

Analys övriga element

Tillgångsanalyserna har kompletterats med en kartering av hundrastområden och skolverksamheter. Till dessa element har staden inga riktlinjer.

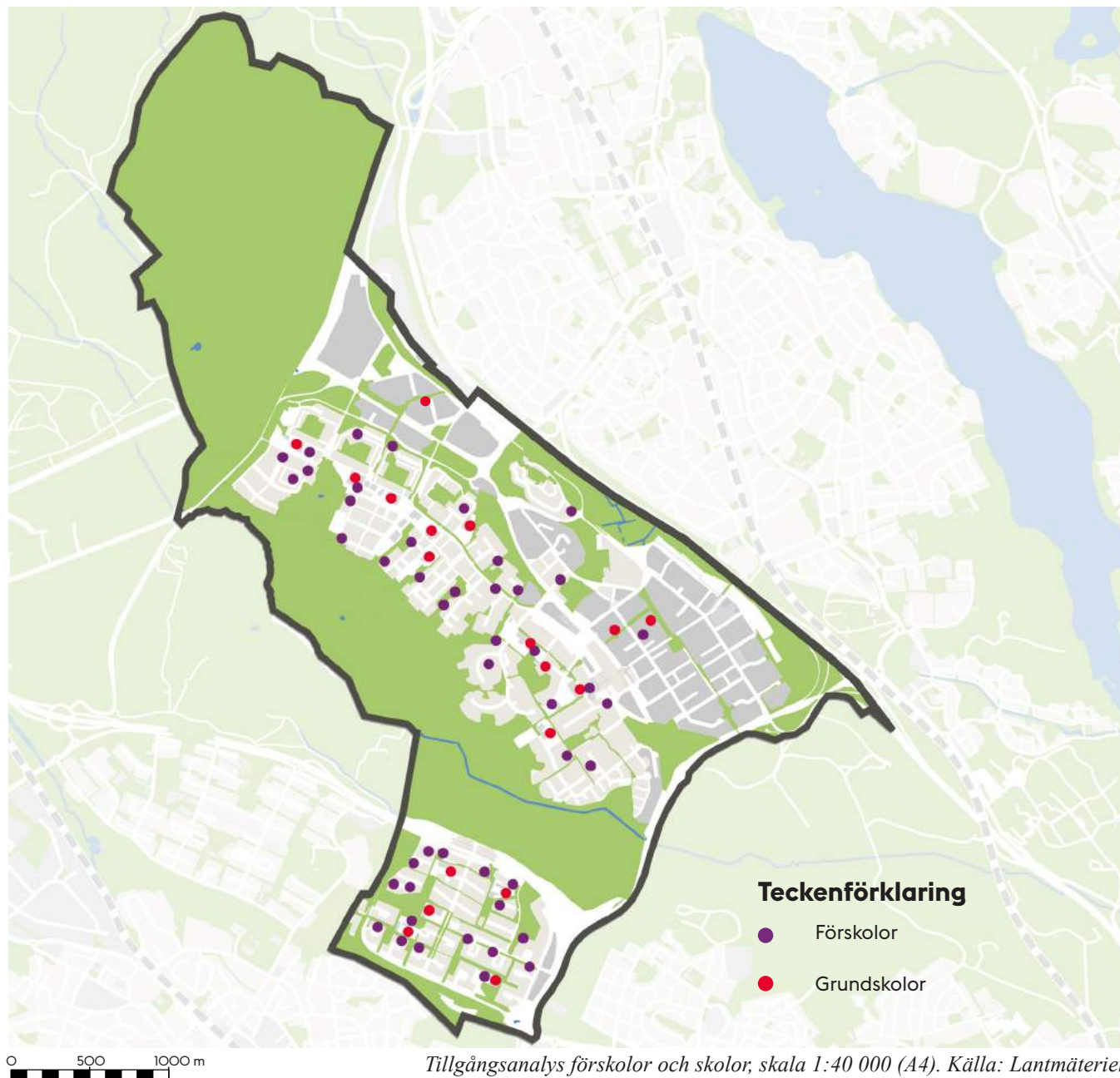
Förskolor och skolor

Lekplatserna, naturlekplatserna och parkleken utnyttjas mer eller mindre av barngrupper från områdets förskolor och grundskolor. Områdena och platserna som barngrupperna utnyttjar mer är i högre grad utsatta för slitage och trängsel.

Parkmarken intill förskolorna och grundskolorna är en värdefull tillgång som kan utnyttjas av verksamheterna. I den växande staden tenderar förskolorna och grundskolornas gårdar att bli mindre till ytan. Trots att den allmänna park- och naturmarken är en värdefull tillgång kan den inte ersätta verksamheternas gårdar utan bör planeras och användas som komplement till dessa.

I analyskartan är både kommunala och enskilt drivna förskole- och skolverksamheter markerade.

Analyskarta förskolor och skolor

Tillgångsanalys förskolor och skolor, skala 1:40 000 (A4). Källa: Lantmäteriet.

Gröna stråk

Grönstrukturen har både en social och en ekologisk funktion. Den sociala grönstrukturen består av två delar, den formella och den informella. Den formella strukturen utgörs av offentliga parker och naturområden medan den informella strukturen utgörs av resterande grönytor, som till exempel är privat eller ingår i ett verksamhetsområde. Tillsammans bildar den formella och informella strukturen ett nätverk av gröna stråk. Stråken varierar i storlek och utformning och består av allt ifrån bredare parkstråk till gång- och cykelvägar med gröna omgivningar.

Stråken binder samman olika målpunkter samtidigt som de stärker kopplingarna mellan olika områden och stadsdelar. För att skapa en sammanhållen grönstruktur med tydliga samband är det viktigt att de gröna stråken förstärks och sammankopplas.

Den gröna stråken är ofta populära och uppskattade för bland annat promenader, hundrastning och löpning. Samtidigt kan de sociala värdena i de gröna stråken sammanfalla med ekologiska värden och kopplingar. Vissa stråk, som i skogsområdena, och på Järvafältet är tydliga och starka medan andra stråk som inom bebyggelseområdena är otydligare och svagare.

I vissa delar är de offentliga ytorna belägna som mindre öar i bebyggelsen eller längs gator. Att plantera en allé kan vara ett sätt att visuellt koppla samman ytorna. Kopplingen mellan grönyttorna kan då bli mer inbjudande samtidigt som de ekologiska sambanden förstärks.

Grönt stråk längs Järvafältet i Kista.

De gröna stråken i karta

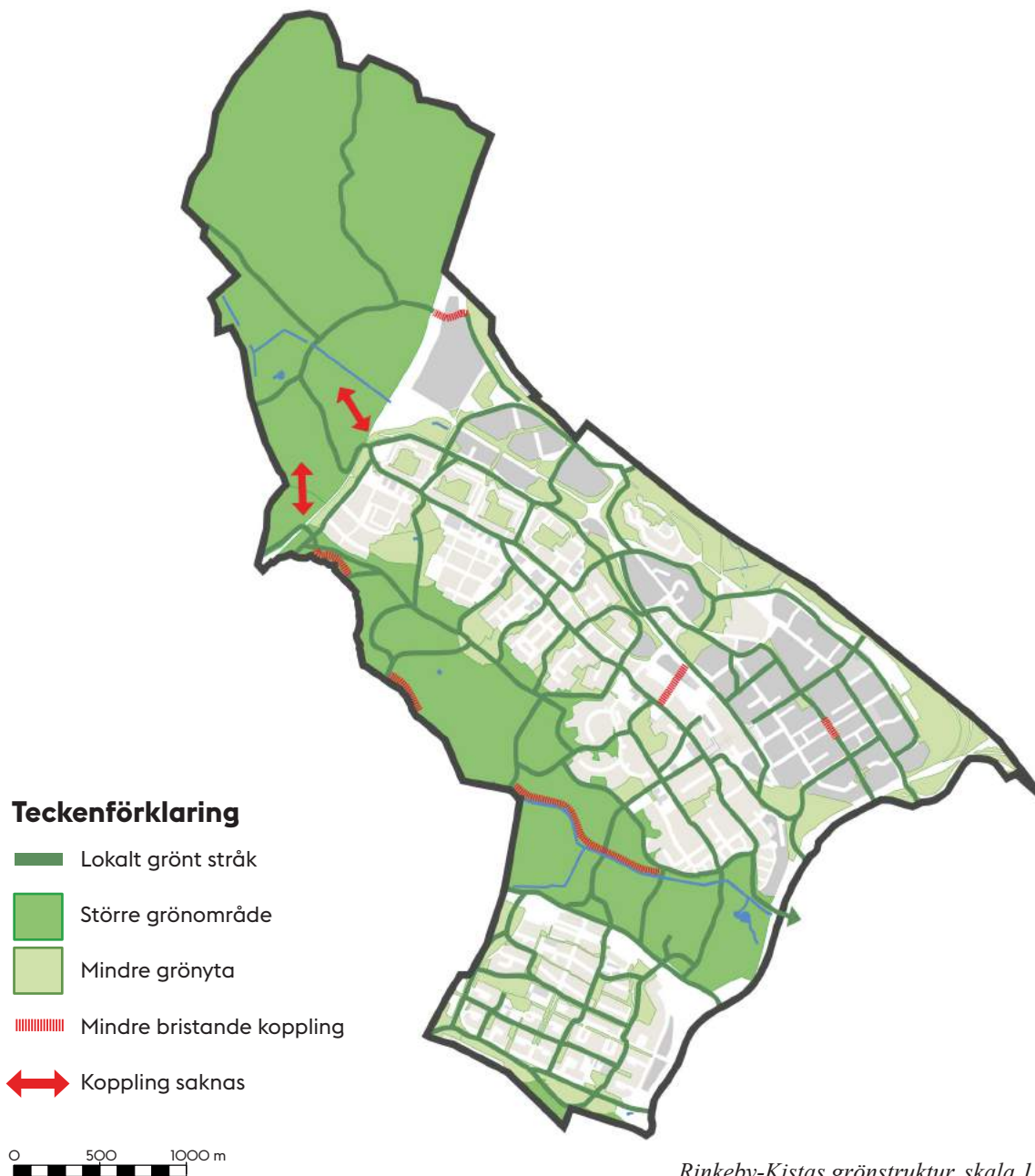
I analyskartan är de tydligaste gröna stråken markerade. Dessa är lokala gröna stråk som sammanbinder större och mindre grönytor.

Även för de gröna stråken utgör de trafikerade lederna barriärer som bryter eller försvagar kopplingarna. Dessa leder är framförallt Kymlingelänken (E18), Uppsalavägen (E4), Rinkebysvängen och Hanstavägen. Barriärerna försämrar kontakten mellan stadsdelarna och grönområdena och gör att stadsbilden bryts upp i olika beståndsdelar. Mindre bristande kopplingar finns längs Igelbäcken som delvis saknar gångvägar längsmed stranden. Större bristande kopplingar finns mellan olika stadsdelar där sambanden bryts av större trafikleder. Hansta naturreservat är ett betydelsefullt rekreationsområde vilket gör kopplingarna dit extra viktiga. Under byggnationen av förbifarten är kopplingarna till Hanstaskogen begränsade.

En viktig koppling för boende i Kista är promenadvägen utmed Igelbäcken som går under Kymlingelänken och leder till Ursviks motionsområde. Även stråken till Kymlingskogen från Kista centrum är viktiga, med tanke på den stora tillgången som skogen utgör, men de kan tydliggöras. Kopplingarna mellan östra och västra Kista går till stor del genom Kista galleria och är således bundna till gallerians öppettider. När norra och östra Kista förtätas är det viktigt att de gröna stråken och kopplingarna förstärks.

Det är viktigt att identifiera behov av förbättringar i befintlig grönstruktur genom att se över länkarna som binder samman stadsdelarna med varandra, inom och utom stadsdelsområdet. Vid de större bristande kopplingarna kan till exempel socio- eller ekodukter skapas för att kopplingen ska stärkas. Andra aktuella åtgärder kan vara att skapa strategiskt placerade målpunkter, utveckla promenadstråk i sammanhängande parkstråk, skapa en tydlighet i stråk där många cyklister och gående samsas med mera.

Analyskarta gröna stråk

Rinkeby-Kistas grönstruktur, skala 1:40 000 (A4).
Baserad på sociotopkartan från 2004 kompletterad med observationer under inventering

Riktlinjer för Rinkeby-Kistabornas parker och naturområden

Rinkeby-Kistaborna ska ha god tillgång till parker och natur med höga rekreations- och naturvärden

I dokumentet Grönare Stockholm listas ett antal riktlinjer för planering, genomförande och förvaltning av stadens parker och naturområden. Riktlinjerna syftar till att stärka stadens gröna kvaliteter och utveckla det offentliga rummet. Följande riktlinjer från Grönare Stockholm är aktuella för Rinkeby-Kistabornas parker och grönområden.

Riktlinjer vid planering och utredning

- Vilka behov och kunskap har fångats upp från medborgarna i samband med projekt inom den fysiska planeringen? Hur har stadsdelsförvaltningen involverats?
- På vilket sätt bidrar projekten till att personer med olika bakgrund, ålder, kön, och förmåga kan tillgodogöra sig parker och natur?
- Hur kan tillräckligt stora och väl placerade parker skapas så att i ett område för bra tillgång till parkkvaliteter för den nuvarande och tillkommande befolkningen?
- Hur har kvalitet, behov och variation på de gröna offentliga rummen beaktats?
- Hur kan vackert gestaltade gröna livsrum skapas?
- På vilket sätt har multifunktionella ytor kunnat skapas?
- Hur har tillgänglighet och närhet till

odlingsmöjligheter, friluftsliv, motion och natur beaktats?

- Hur säkerställs barnens möjligheter till lek och rekreation inom skol- och förskolegårdar, parklekar och närliggande parker och natur?
- På vilket sätt bidrar den fysiska planeringen till att tillgodose stockholmarnas tillgång till parker enligt Stockholms parkriktlinjer.

Riktlinjer vid genomförandet

- Hur säkerställs att stockholmarnas synpunkter från planeringsfasen tillgodoses, till exempel i samband med en parkupprustning? Hur bidrar den detaljerade utformningen till att platsen i praktiken svarar mot medborgarnas olika typer av behov?
- Finns det en preciserad gestaltningsidé som sedan verkställs i genomförandet? Syftet är att säkerställa en estetisk utformning med fina rumsligheter, en läsbar kulturhistoria och material som kan åldras.
- Hur säkerställs att platsen fyller vissa funktioner även under etableringsfasen?
- Hur har funktioner och utrymmeskrav för renhållning, brand, trafik, angöring, bil- och cykelparkering, avfallshantering till-

godosetts på kvarteretsmark? Hur påverkar dessa funktioner utformningen av allmän platsmark samt naturområden och parker?

Riktlinjer vid förvaltning

- Stockholmarna ska ha god tillgång till parker och natur med höga rekreations- och naturvärden
- Finns det en aktuell lokal parkplan och aktuell kunskap om hur boende vill använda sina parker och dess byggnader?
- Hur tillgodoses olika gruppers behov av innehåll i parker och naturområden? Vilka möjligheter finns att tillskapa eller vidareutveckla populära gröna mötesplatser?
- Hur möjliggörs varierande aktiviteter över dygnet respektive över året? Är plaskdammar och andra konstruktioner i fullvärdigt skick?
- Hur väl bidrar belysning, skyltning, allmän orientering till att säkerställa trygga gröna miljöer?
- Hur kan möjlighet till stadsodling i relevanta delar av park- eller naturområdet tillskapas i mån av intresse från de närboende?
- Hur säkerställs att parker med många besökare har tillräcklig skötsel, rätt utformning och rätt ytskikt för att bli slitagetåliga och robusta?

Strategier för Rinkeby-Kistabornas parker och naturområden

Rinkeby-Kistaborna ska ha god tillgång till parker och natur med höga rekreations- och naturvärden

Parker och natur ska vara en del av stadens offentliga rum som kopplar ihop staden och som bidrar till en levande och trygg stad för alla. De offentliga rummen ska vara av hög kvalitet och svara mot olika typer av behov. Medborgarna ska kunna vara delaktiga kring utvecklingen av sina gröna miljöer.

Förståelsen av Rinkeby-Kistabornas behov behöver öka

Stadens arbete med de gröna frågorna ska alltid präglas av medskapande och delaktighet genom dialoger och ökad information.

Kunskaperna om hur grönområdena faktiskt används och en nära dialog med Rinkeby-Kistaborna om innehållet i och förvaltningen av befintliga och nya grönområden ska fortsatt vara en viktig del av arbetet.

Dialogformerna behöver utvecklas löpande för att få in synpunkter även från grupper som normalt inte hör av sig till staden. Dialogmetoder som särskilt passar barn och unga ska utvecklas.

Stadens kanaler för att lämna förslag, synpunkter och klagomål ska även i fortsättningen vara

viktiga kanaler som för samman staden med dess medborgare.

Metoder för medborgarmedverkan och återkoppling ska analyseras och anpassas efter projektets och brukargruppernas förutsättningar.

Upprustningar och andra parksatsningar ska planeras så att prioriteringar kan göras om utifrån inkomna synpunkter och förslag.

Befintlig grönstruktur berikas utifrån behoven i en växande stad

Renhållning, upprustning, tillgänglighetsanpassning och kvalitetsförbättringar inom parker och naturområden planeras och genomförs löpande i takt med ett ökat besöksstryck.

Genom kontinuerliga medborgardialoger bör innehållet i stadens parker anpassas för många olika typer av besökare och de aktiviteter som främjar utevistelse och folkhälsa för Rinkeby-Kistaborna.

Avtal kring parkskötsel och andra engagemang som kan berika stadens parker vidareutvecklas och ska skrivas med intresserade föreningar eller nätverk.

Parkerna ska i högre utsträckning kunna användas året runt. Möjligheterna till vinteraktiviteter ska utvecklas och förbättras. Solbelysta, beskuggade och vindskyddade platser ska tas till vara.

Parkvårdskap, som tar till vara engagemang, ökar den upplevda tryggheten och förståelsen för parkernas skötsel och underhåll, ska utredas och prövas.

Parkerna skall vara anpassade för många olika typer av besökare.

Innehållet i parkerna ska anpassas efter deras karaktär. Alla slags aktiviteter kan inte finnas överallt och upplevelsevärden ska renodlas i utpekade parker.

Trygghet och tillgänglighet ska vara givna utgångspunkter i utvecklingen av parkerna.

Tillfälliga evenemang kan berika de offentliga parkerna.

Kommersiella budskap får inte förekomma i parkerna.

Parkerna ska vara betydelsefulla mötesplatser för rekreation och olika aktiviteter. I parkerna

ska årstidsväxlingar kunna följas och naturens ljud och dofter upplevas.

Ytterstadens grönområden får fler funktioner

Befintlig grönstruktur i ytterstaden omvandlas till parker med fler sociala kvaliteter än tidigare i takt med förtätning. I en växande stad finns det samtidigt ett behov av att behålla, utveckla, förstärka och kompensera för ekologiska funktioner.

Parker och naturområden kompletteras med funktioner för såväl sociala möten, fysisk aktivitet och klimatanpassningsåtgärder.

En övergripande ambition att berika och förstärka befintlig grönstruktur ska utgå från Rinkeby-Kistabornas upplevelser och kunskap om kulturella, sociala och ekologiska funktioner.

Nya parker ska vara en del av stadsutvecklingen

Inom stadens stadsutvecklingsområden tillskapas nya parker som en självklar del av en sammanhållen stadsmiljö.

Miljöer för barn och unga ska särskilt tillgodo-

ses och placeras strategiskt. Det kan vara aktuellt att skol-, idrotts- och parkytor samutnyttjas så att samma yta får olika användning och olika brukare över dygnet och över året.

Gröna ytor bör utformas för att rymma fler funktioner utifrån behovet på platsen och sin storlek, exempelvis fördröjning av vatten i attraktiva planteringsytor. En utgångspunkt är vilka sociotopvärden som behöver skapas för att ge en god park- och naturtillgång för de boende inom området.

Stockholms parkriktlinjer är vägledande för att möta stockholmarnas behov av rekreation.

Om park- eller naturmark tas i anspråk för annat ändamål ska förlorade gröna kvalitéer och värden kompenseras i närområdet.

Öka tillgängligheten till Rinkeby-Kistas grönområden för att få en sammanhängande stad

Befintliga parker och naturområden tillgängliggörs för att klara målen om en tätare och grönare stad.

Stadsdelar kopplas ihop genom att gröna promenader, stråk längs vatten eller genom att

så kallade Stockholmsstråk anläggs i större grönområden.

För att enkelt hitta till gröna målpunkter ska information finnas tillgänglig och vid behov skyltning och vägvisning i parker och natur.

Vid stadens naturreservat tydliggörs ekologiska och rekreativa värden genom pedagogiska insatser och tillgänglig information. Detta kan även göras genom fysiska åtgärder som skötselåtgärder eller utformning av entréområden som ökar orienterbarheten.

Rinkeby-Kistas ekologiska infrastruktur

Den ekologiska infrastrukturen består av gröna och blå ytor som har olika funktioner för människor, djur och natur. Tillsammans bildar de värdefulla ekologiska samband som bidrar med livsviktiga tjänster och nyttor i staden. Funktionerna i dessa samband är viktiga att bevara och ta hänsyn till för att skapa hållbara stadsmiljöer.

Den ekologiska infrastrukturen består av vegetationsklädda och vattentäckta ytor som har olika funktioner för människor, djur och natur. Det betyder att parker, skogar, kyrkogårdar, bostadsgårdar, villaträdgårdar, gröna skolgårdar, sjöar, naturmarker, våtmarker och gröna gaturum ingår i strukturen som bildar ett nätverk av grönska.

Kärnområden & spridningszoner

Ytor där växter och djur kan klara hela sin livscykel kallas kärnområden. För att vara ett kärnområde måste ytan vara tillräckligt stor och innehålla flera naturtyper. I Rinkeby-Kista finns flera kärnområden, dessa är Hanstaskogen och Järvafältet samt de gröna kilarna i de norra stadsdelarna Akalla, Husby och Kista. Järvafältet är ett kulturresevat och Hanstaskogen är ett naturreservat. En viktig förutsättning för växt- och djurlivet är att kärnområden och andra ytor binds samman med väl fungerande spridningszoner. I Rinkeby-Kista saknas tydliga och sammankopplade spridningsvägar genom stadsdelarna och kontakten mellan grönområden försämras även delvis av hårt trafikerade leder som separerar stadsdelarna ifrån varandra.

Rinkeby-Kistas ekologiska infrastruktur har kopplingar till större gröna kilar som sträcker sig över hela Stockholmregionen. De gröna kilarna består av kärnområden som kopplas samman av väl fungerande spridningszoner. Rinkeby - Kista ligger i direkt anslutning till Järvafältet som utgör Stockholms längsta grönkil. För regionen är dessa områden ekologiskt särskilt betydelsefulla eftersom de ger förutsättningar för stadens biologiska mångfald.

Även om ett område saknar regional betydelse har samtliga inslag en stor betydelse för det lokala växt- och djurlivet.

För att bidra till en hållbar stad med biologisk mångfald som levererar tjänster behöver de gröna och blåa inslagen bevaras, sammankopplas eller vidareutvecklas. För att stärka sambanden är det viktigt att kommuner samverkar över kommungränserna.

Rinkeby-Kista ligger i direkt anslutning till Järvakilen som är Stockholms längsta grönkil.

Grön infrastruktur av betydelse för den biologiska mångfalden inom staden (streckad) samt viktiga regionala eksamband (pilar). Källa: Stockholms stad, 2018).

Ekosystemtjänster

Växt- och djurarterna ingår i olika ekosystem som i sin tur tillhandahåller staden med så kallade ekosystemtjänster. Ekosystemen bidrar med tjänster i form av omhändertagande av dagvatten, minskning av bullernivåer, filtrering av luft, temperaturregulering och koldioxidupptag. Genom att koppla samman grönområden och vattendrag kan man utveckla stadens ekosystemtjänster.

En rik biologisk mångfald är en förutsättning för att ekosystemtjänsterna ska fungera. Biologisk mångfald är ett samlat begrepp som innefattar mångfald av ekosystem, arter och genetisk variation. För att skapa en hållbar grönstruktur som kan leverera olika typer av ekosystemtjänster är det därmed viktigt att utveckla variationen av park- och naturtyper. En robust och artrik grönstruktur har bättre anpassningsförmåga och tål därmed förändringar och störningar bättre.

Stadens ekosystemtjänster står för en mångfald av värden: ekonomiska, kulturella, sociala och miljömässiga och bidrar till en mer hållbar stad. Stadens gröna infrastruktur med parker, naturområden och vattendrag har flera effekter för såväl biologisk mångfald som vatten- och klimatregulering och livskvalitet. Ekosystemtjänsterna har även en viktig roll för att dämpa förväntade klimatförändringar med ett varmare stadsklimat, skyfall och översvämningar.

Ett varmare stadsklimat

Ett varmare klimat innebär påfrestningar för stadens växtlighet och ekosystem. Stadens hårdgjorda ytor absorberar värme vilket leder till att stadsmiljöer kan bli varmare än omgivande områden. Parker, naturområden, grönskande stadsrum, vattenområden och skuggande träd bidrar till att sänka temperaturen i

staden. Planeringen bör därmed utgå från att bevara och utveckla gröna och blå strukturer som bidrar till en utjämning av temperaturen.

Skyfall och översvämningar

Enligt SMHI definieras ett skyfall som ett regn med en intensitet som är större än 50 mm/timme eller större än 1 mm/minut. Inom staden kan stora och intensiva skyfall utgöra en potentiell översvämningssrisk eftersom kommunala avloppssystem dimensioneras för en viss mängd intensitet och volym. Vid större regn finns det risk att avloppssystemets kapacitet inte räcker till. Det gäller även för markens infiltrationsförmåga som inte räcker till för att ta emot regnmängderna. Vatten kommer då att ansamlas på markytan och söka sig nedåt i terrängen. Det är vid dessa lågpunkter som översvämningar riskerar att uppstå.

Klimatförändringar och förtätningar

Översvämningssrisken inom staden ökar i takt med klimatförändringar och förtätningar. Med klimatförändringarna kommer det regn som vi idag betraktar som ett 100-årsregn att inträffa allt oftare i framtiden. Genom förtätning minskar ytorna där överskottsvatten kan hanteras.

Genom ett långsiktigt och förebyggande arbete kan staden stå bättre rustad för både dagens och framtidens skyfall. Det övergripande arbetet syftar till att leda vattnet rätt och på så sätt skapa fler ytor där översvämningar kan ske utan allvarliga konsekvenser. Dessa ytor är bland annat grönytor, våtmarker, öppna vattenytor och annan genomsläpplig mark som kan infiltrera och rena regn- och smältvattnet. Ytorna kan också minska vattenmängder och jämna ut flödet från häftiga regn som ett led i klimatanpassningen.

Riskområden

I syfte att få en bild över riskområden har staden gjort en översiktlig skyfallsmodellering. Karteringen visar översvämningssrisken inom olika delar av staden samt pekar ut områden var vidare utredningar kan behövas. Karteringen utgår från en simulering av ett så kallat 100-års regn i ett framtida klimat (år 2100). Ett 100-års regn kan beskrivas som ett skyfall som kan inträffa en gång vart hundra år. Eftersom regn inträffar slumpmässigt kan det därmed komma närsomhelst.

Åtgärder vid riskområden

Parker och naturområden som ligger inom riskområdet bör identifieras och utredas vidare. Exempel på åtgärder vid riskområden kan vara:

- Utveckling och anordnande av ytor där översvämningar kan tillåtas att ske under kontrollerade former.
- Justering av marknivåer högre upp i avrinningsområdet för att styra vattnet mot platser där det gör mindre skada.
- Ökning av andelen grönyta i avrinningsområdet för att öka infiltrationen.
- Nyförläggning av ledningar för att höja ledningskapaciteten över den dimensionerade normen.

Principer för planering och utveckling

Skyfall och översvämningssrisker bör beaktas i såväl planering som utveckling av stadens parker och naturområden. Staden behöver utveckla ett nätverk av grönska och vattenytor som ökar motståndskraften mot översvämningar. Detta innebär ett systematiskt arbete med att skapa gröna och blå multifunktionella ytor. Ytorna kan motverka översvämningar genom att fördröja, rena och infiltrera dagvatten vid skyfall eller ihållande regn. Samtidigt kan de utgöra attraktiva inslag i stadsmiljön, bidra med rekreativa och sociala värden och berika den biologiska mångfalden.

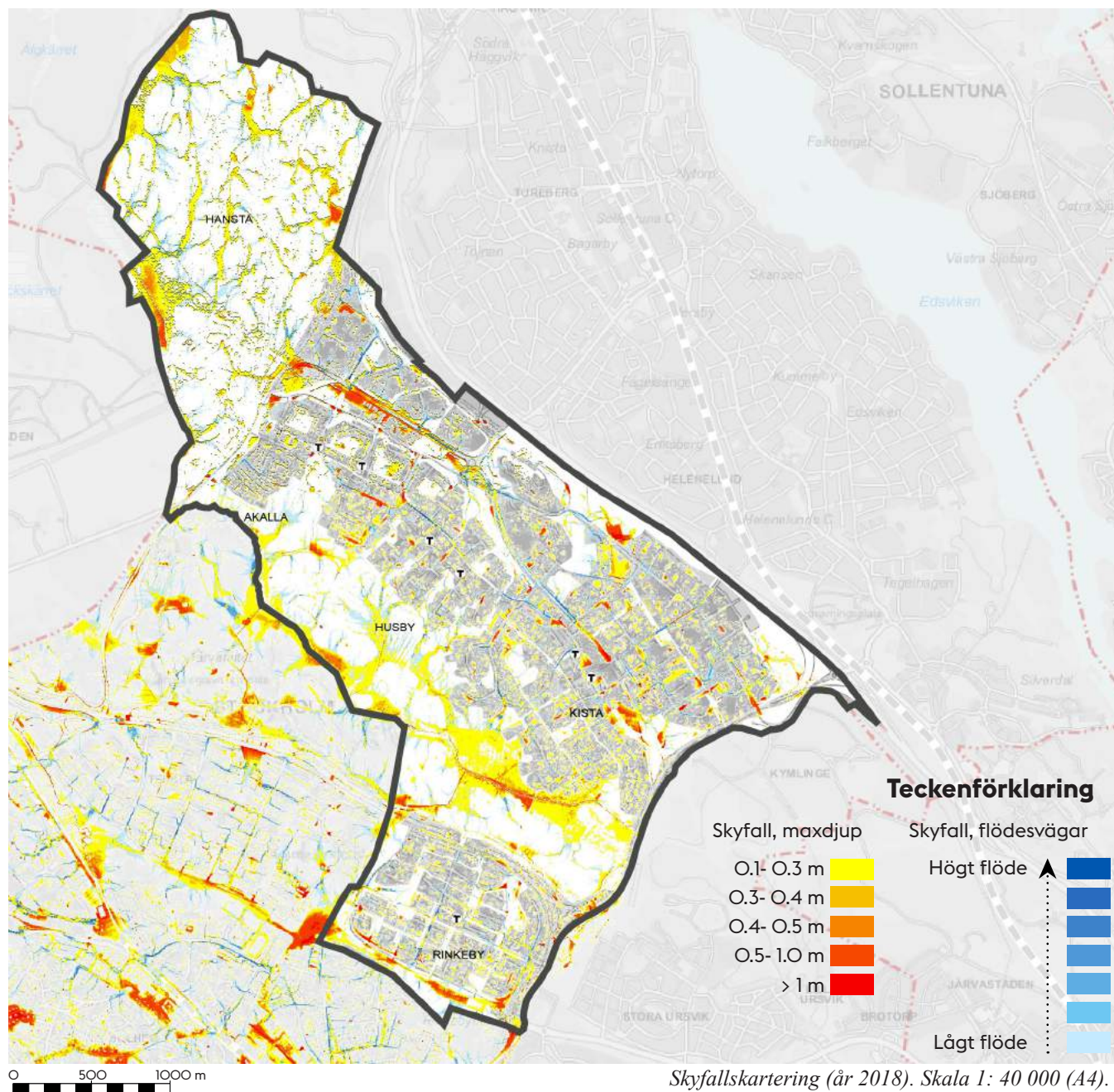
Skyfallskartering Rinkeby-Kista

Karta med maxdjup och flödesvägar för potentiella skyfall inom Rinkeby-Kista. Topografi och infiltrationsförmåga är de faktorer som har störst inverkan på resultatet. Maxdjupen anger de områden som får högst vattendjup. Flödesvägarna anger de områden där vattnet har högst flöde.

De områden som har de djupaste vattennivåerna löper högst risk att översvämmas vid ett skyfall. Djupnivåerna i karteringen motsvarar olika nivåer av stående vatten vid ett potentiellt skyfall. Dessa utgörs av låglänta områden dit vattnet söker sig när kapaciteten av avloppssystem eller infiltrationen inte räcker till. Inom Rinkeby-Kista finns det ett antal områden med djupa vattennivåer som därmed löper högre risk att översvämmas, enligt karteringen. Dessa områden finns bland annat intill Hanstavägen i Akalla, norr om Torshamnsgatan och kring de centrala delarna i Kista samt utmed Rinkebysvängen i södra Rinkeby. Längs med Igelbäcken på Järvafältet finns också ytor som riskerar att översvämmas.

Inom de områden där vattenflödet är som högst har vattnet högre kraft, vilket kan försvåra såväl infiltration i mark som ledningsnät. Vattnets höga kraft gör även att erosionsrisken ökar. Dessa områden kan utgöras av bland annat smala och låglänta passager som omges av högre topografiska nivåer. Karteringen visar att vattnets högsta flödesvägar finns vid bland annat Vandagatan, Norgegatan, Hanstavägen och Torshamnsgatan samt vid Rinkebysvängen inom Rinkeby-Kista.

Skyfallskarta

Biotoper

De olika växt- och djurarterna hör hemma i olika naturligt avgränsade miljöer som kallas biotoper. En biotop är ett område med en enhetlig ekologisk struktur och karaktär som kan fungera som livsmiljö för många växter och djur samtidigt. Biotoperna skiljer sig i storlek och kan innefatta allt ifrån en större granskog till en mindre damm. Rinkeby-Kistas skogsområden innehåller en variation av biotoper inom olika naturtyper. Landskapet karakteriseras av hällmarksbarrskog i de allra högsta partierna, blandskog i de mellersta partierna och lövskog i de lägre partierna. En stor del av Rinkeby-Kistas biotoper domineras av Järvafältets friska till fuktiga gräsmark samt åker och vallodling. Närmare bebyggelsen utgörs gräsmarken av klippta gräsmattor. Inom bebyggelseområdena är andelen vegetation låg.

På flera av dessa platser har den historiska markanvändningen gjort att ytorna kunnat bevara sin öppna karaktär. Våtmarker förekommer mer sparsamt inom stadsdelsområdet och är främst belägna i de största skogsområdena. Dessa biotoper inhyser höga ekologiska värden samtidigt som de inom staden utgör viktiga fokusområden för den biologiska mångfalden.

Stockholm har identifierat tre naturtyper som särskilt betydelsefulla för staden, i och med att de är alltmer sällsynta nationellt eller globalt och hyser en mängd hotade arter samtidigt som de finns kvar i tillräcklig omfattning i staden för att funktionella habitatnätverk ska finnas. För dessa naturtyper - äldre barrskog, äldre ädellövskog respektive våtmarker, vattendrag och stränder - har staden kartlagt habitatnätverk.

Barrskog

Barrskog förekommer framförallt i Rinkeby-Kistas större skogsområden och i de högre belägna partierna. Områdena består framförallt av äldre hällmarkstall-

skog på höjderna och en blandad tall- och grandominerad skog i lägre partier och sluttningar. Inom områdena finns inslag av äldre träd och död ved vilket ökar dess ekologiska värde. Äldre talldominerad barrskog förekommer alltmer sällan. Staden tillsammans med andra kommuner har därmed ett särskilt ansvar att bevara och förvalta dessa miljöer.

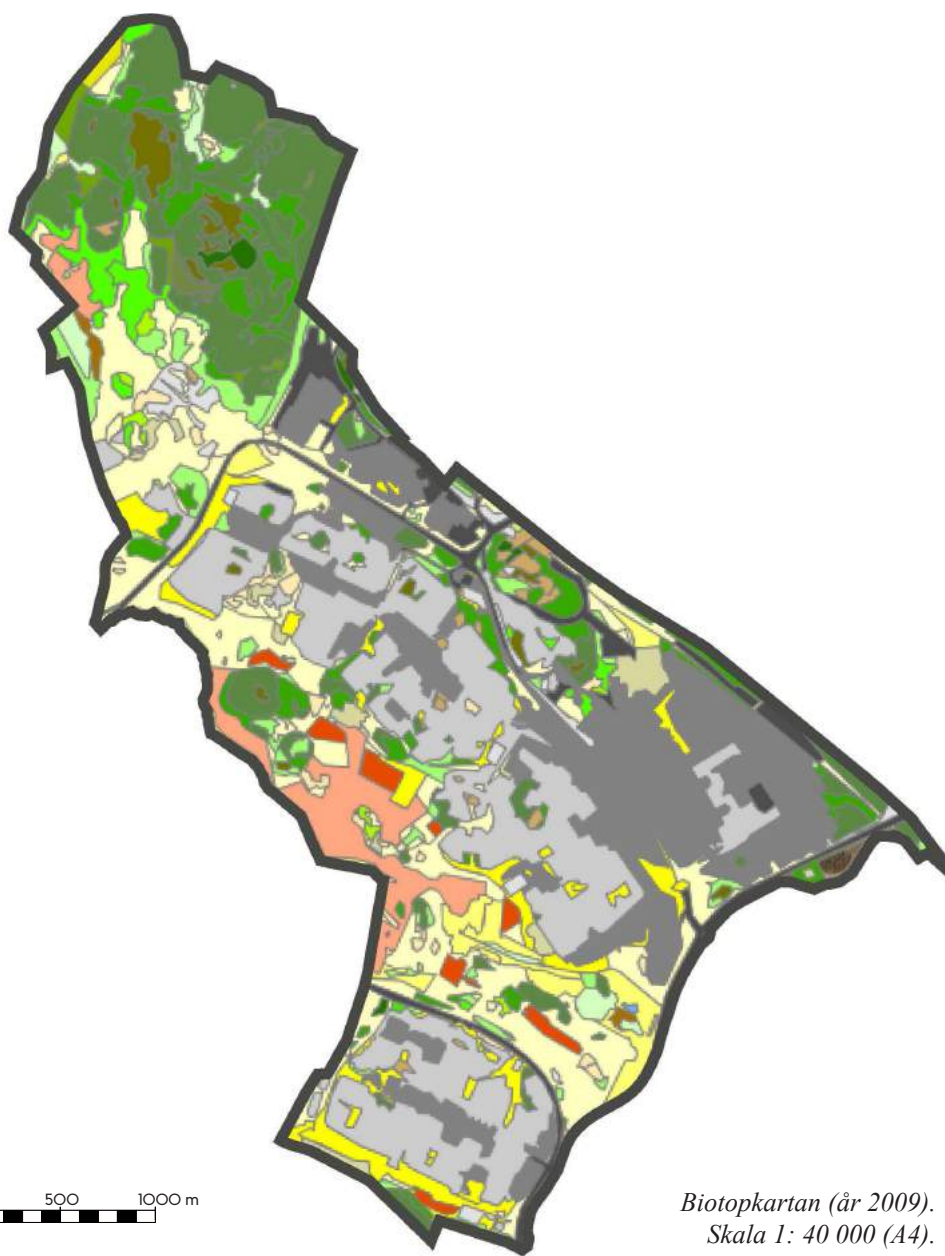
Våtmarker, vattendrag och stränder

Rinkeby-Kista innehåller ett antal våtmarker som är värdefulla för en mängd växter och djur. Dessa är belägna utmed stränderna längs Igelbäcken som är Stockholms stads artrikaste bäck. Flera av landets våtmarker har torkat eller dikats ur. I våtmarkerna förekommer den största delen av landets rödlistade arter, varav några av arterna utgörs av groddjur.

Inom stadsdelsområdet finns även den anlagd våtmarken Skogsvaktarkärret, belägen söder om Kista. Dammen tar hand om näringsämnen och föroreningar och hindrar dessa att nå Igelbäcken. Dammen har också visat sig gynna fågelliv och groddjur. Ytterligare en groddjursdamm planeras vid Ärvinge träsk, området väster om Kista kolonilotter.

Ädellövsområden och ekmiljöer

Till de ädla lövträden räknas avenbok, ask, alm, bok, ek, fågelbär, lind och lönn. Ädellövskogen förekommer endast i den södra delen av Sverige. Motsvarigheten i Stockholmstrakten är ädellövsområden och ekmiljöer. Ädellövskogens utbredning har minskat kraftigt. Ädellövträden utgör ett viktigt ekologiskt nätverk för bland annat skalbaggar som använder träden för reproduktion. I Rinkeby-Kista finns dessa i främst i Hansta naturreservat där äldre hagmarker idag utvecklats till ek- och hassellundar. Dessa är skyddade som ett Natura 2000-område.

Biotopkartan (år 2009).
Skala 1: 40 000 (A4).

Teckenförklaring

- Hällmarksbarrskog
- Barrskog, torr- frisk
- Barrskog, fuktig -våt
- Hällmarksblandskog
- Blandskog, torr- frisk
- Blandskog, fuktig- våt
- Hällmarkslövskog
- Lövskog, torr- frisk
- Lövskog, fuktig- våt
- Hällmarksädellövskog
- Ädellövskog, tät
- Ädellövskog, gles
- Blandad buskmark
- Videbuskmark
- Hällmark
- Gräsmark
- Torr gräsmark
- Frisk gräsmark
- Fuktig gräsmark
- Våt gräsmark
- Åker och vallodling
- Odlingslott
- Tät bebyggelse utan vegetation
- Tät bebyggelse med inslag av vegetation
- Gles bebyggelse med 30-50% vegetation, intensiv skötsel
- Gles bebyggelse med 30-50% vegetation, extensiv skötsel
- Hårdgjord obebyggd och ej genomsläpplig mark
- Övrig mark med avlägsnad vegetation

Habitat

Ett habitat är en lämplig livsmiljö för en viss art eller artgrupp. Habitatnätverk definieras som ett nätverk av habitat som är sammanlänkade med spridningszoner. Habitatnätverkens kvaliteter och sammanbindningsgrad är förutsättningen för arters möjlighet att överleva på sikt i området.

För att underlätta prioriteringar vid stadsplanering, exploatering och skötsel har de ekologiska nätverken sammanställts i olika kartunderlag. Ett av dessa underlag är kommunal grön infrastruktur av betydelse för Stockholms biologiska mångfald som redovisas i översiktsplanen. Den kommunala gröna infrastrukturen visar sammanhängande nätverk av ekologiska funktioner som kärnområden, de viktigaste spridningszonerna och de områden som bedöms ha tillräckligt stora kvaliteter för att hysa särskilt skyddsvärda arter. I Rinkeby-Kista utgör Hanstaskogen och Järvafältet kärnområden för skyddsvärda arter.

Den kommunala gröna infrastrukturen är en sammanställning av nätverken av ekologiska funktioner som starkt påverkar förutsättningarna för biologisk mångfald i staden. Analysunderlagen som legat till grund för den kommunala gröna infrastrukturen är tre olika artgrupper som indikerar på en hög biologisk mångfald. Inom Stockholms stad är dessa artgrupper eklevande insekter, barrskogsfåglar och groddjur. Kartunderlagen visar artgruppernas habitatnätverk.

Staden planerar att utveckla habitatnätverk för pollinatörer kopplade till bland annat gräsmarken och brynzoner samt habitatnätverk för fladdermöss. Både Igelbäckens kulturresevat och Hansta naturreservat bedöms utgöra potentiellt mycket värdefulla miljöer för såväl pollinatörer och fladdermöss, bland annat på grund av artrika ängsmarker med lång hävd, stort inslag av bärande/blommande buskar, gamla ihåliga träd samt tillgång till vattenmiljöer.

Fuktig gräsmark intill Igelbäcken på Järvafältet.

Rinkeby-Kistas gröna infrastruktur

Karta över Rinkeby-Kistas sammanhängande nätverk av ekologiska funktioner. I kartan redovisas kärnområden och de områden som bedöms ha tillräckligt stora kvaliteter för att hysa särskilt skyddsvärda arter, samt de viktigaste spridningszonerna.

Stadsdelområdet innefattar stora ekologiska värden och både Hanstaskogen/Hansta naturreservat och Järvafältet/Igelbäckens kulturresevat räknas som kärnområde för skyddsvärda arter. Kärnområdet innefattar även de gröna kilarna av sparad natur i de norra stadsdelarna Akalla, Husby och Kista. Igelbäcken som rinner genom Järvafältets dalgång är Stockholms arrikaste bäck. Det finns inga tydliga kopplingar till andra kärnområden inom Stockholm stad utan Hanstaskogen och Järvafältet ligger isolerade utan sammankopplade spridningszoner över stadsbebyggelse. Däremot löper Järva friområde vidare västerut genom Järfälla kommun och österut genom Sundbybergs kommun.

Detta nätverk av funktioner är viktigt för att på sikt bevara stadens biologiska mångfald och en förutsättning för robusta ekosystem som över tid och i en föränderlig miljö kan leverera olika ekosystemtjänster.

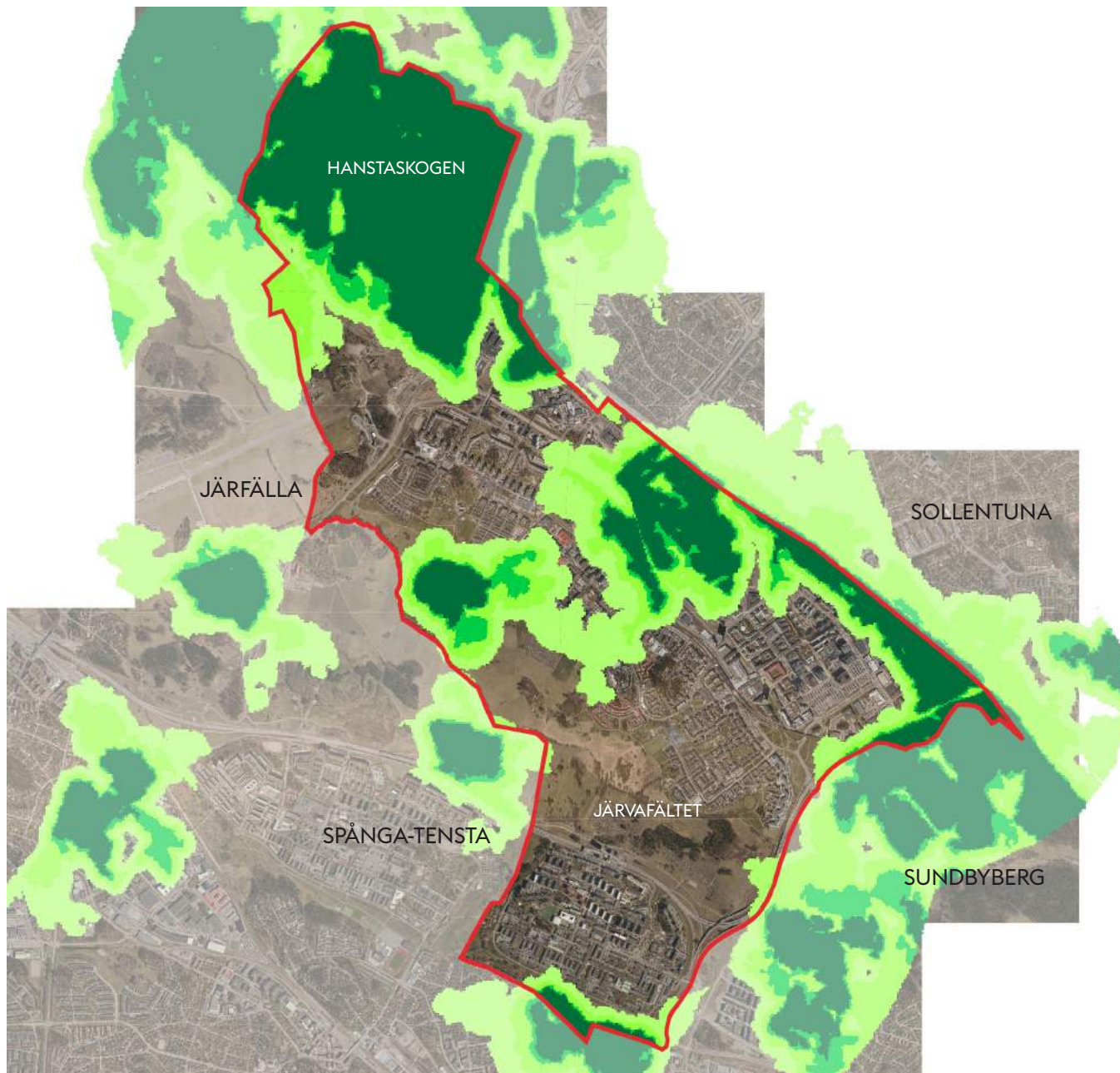
Spridningssambandet har troligen påverkats av Förbifart Stockholm samt andra byggnationer i närområdet, varför underlaget kommer att uppdateras.

Teckenförklaring

- Kärnområde
- Livsmiljö för skyddsvärda arter
- Spridningszon
- Reservatsgräns

Rinkeby-Kistas gröna infrastruktur (år 2013). Skala 1: 40 000 (A4).

Habitatnätverk barrskogsfåglar (år 2007). Skala 1: 40 000 (A4).

Habitatnätverk barrskogsfåglar

Karta över Rinkeby-Kistas habitatnätverk för barrskogsfåglar. I kartan går det att se olika grader av tillgänglighet på barrskogsfågelnas livsmiljöer.

I stadsdelsområdet finns några större tillgängliga habitat för barrskogsfåglar. Dessa är koncentrerade kring de större skogsområdena Hanstaskogen i norr centrala Järvafältet/Igelbäckens kulturresevat och Husby samt sträcker sig längs norra Husby, Kista och kopplar till Kymlingeskogen i öst. Även kring Rissneskogen i södra Rinkeby finns ett koncentrerat habitat. Det finns dock några brutna länkar i spridningskorridorerna bland annat mellan Husby och Akalla, mellan Kymlinge och Rissneskogen samt från centrala Järvafältet mot västra delen av Järva samt mot Rissneskogen.

För att fåglarna ska hitta mellan skogsområdena är det viktigt att siktlinjer hålls öppna. Äldre träd har fler livsmiljöer att erbjuda insekter än unga träd. För fåglarna blir därmed äldre barrskogar en värdefull tillgång för att få föda. Barrskogsfågeln vistas i större och täta skogsområden för att skydda sig från rovfåglar. För att bevara stadens biologiska mångfald är det viktigt att beakta barrskogsfågelnas förutsättningar.

Teckenförklaring

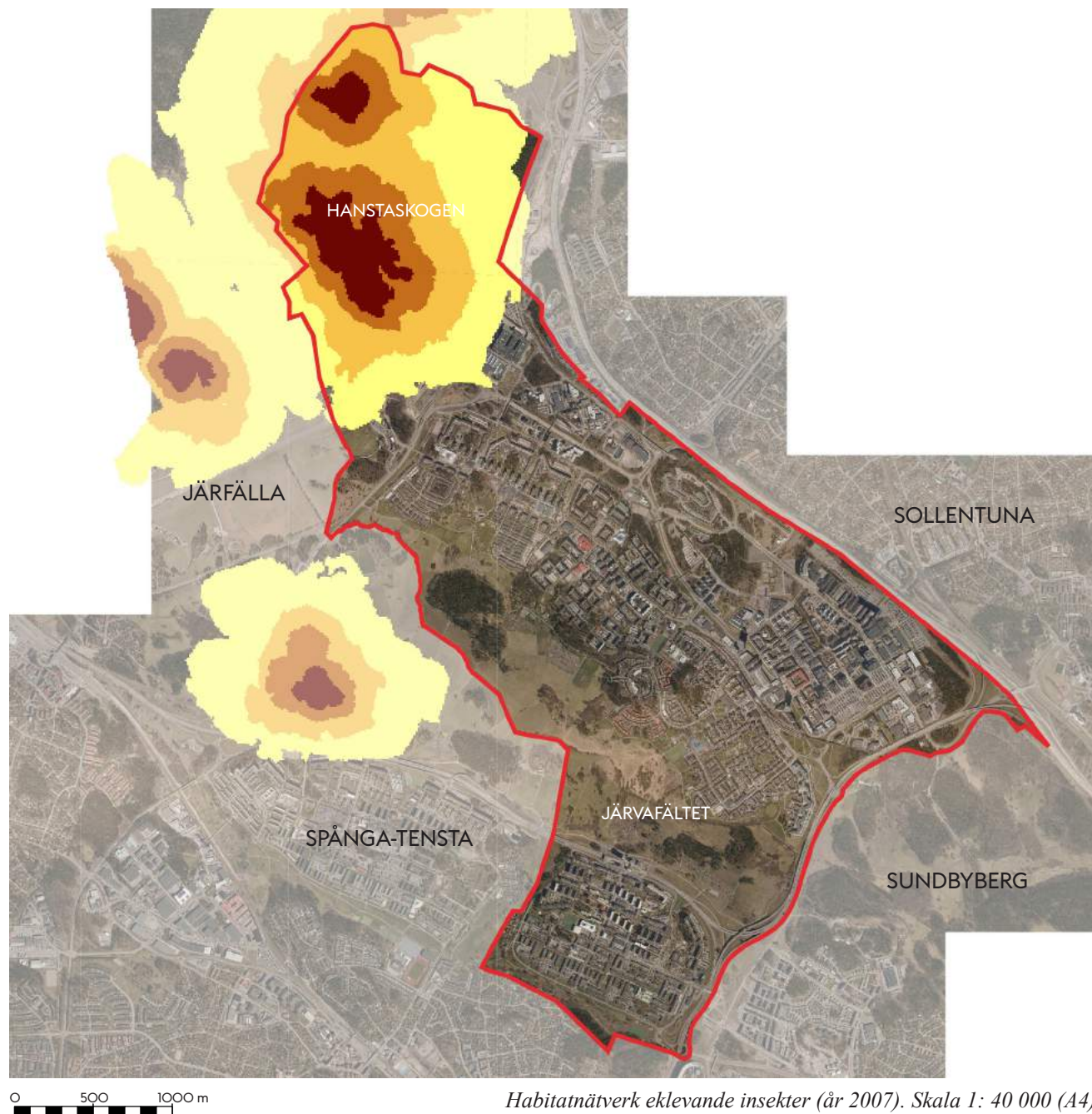
	Mycket hög tillgänglighet
	Hög tillgänglighet
	Relativt hög tillgänglighet
	Medel tillgänglighet

Habitatnätverk eklevande insekter

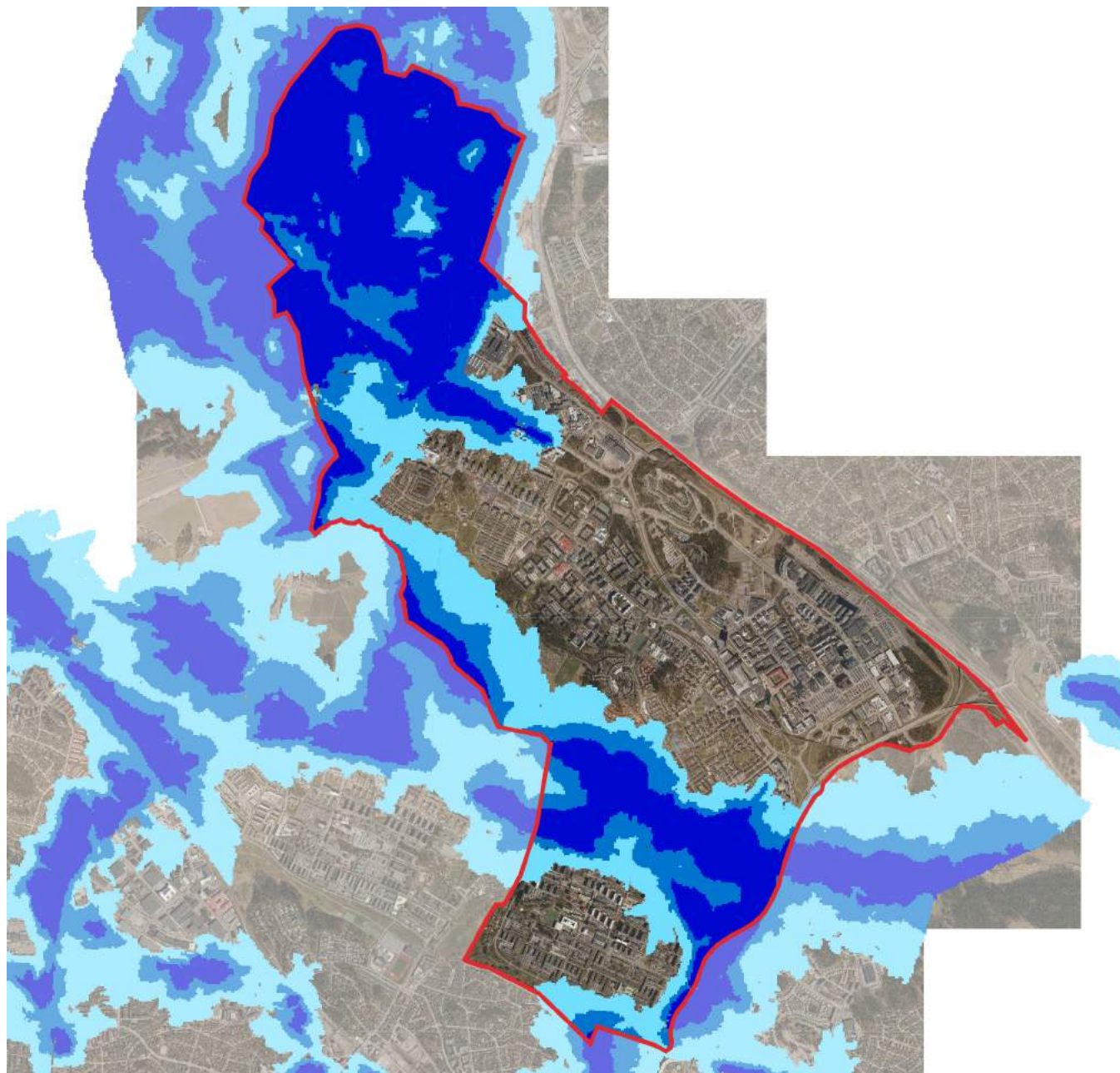
Karta över Rinkeby-Kistas habitatnätverk för eklevande insekter. I kartan redovisas olika avstånd för spridning, vilket innebär hur långt insekterna kan ta sig men fortfarande vara i sitt habitat.

I stadsdelsområdet finns tillgängliga habitat för eklevande insekter enbart i Hanstaskogen.

Flera hotade och sällsynta insektsarter är knutna till gamla och ihåliga ekar. För att bevara stadens biologiska mångfald är det viktigt att säkerställa tillgången genom att planera generationsväxlingar av ekbeståndet.

Habitatnätverk eklevande insekter (år 2007). Skala 1: 40 000 (A4).

Habitatnätverk groddjur (år 2007). Skala 1: 40 000 (A4).

Habitatnätverk groddjur

Karta över Rinkeby-Kistas habitatnätverk för groddjur. I kartan framgår den troliga spridningen för hur långt groddjuren kan ta sig inom sitt habitat.

I stadsdelsområdet finns väl sammanhållna och tillgängliga habitat för groddjur i våtmarker på Järvaområdet, Igelbäckens kulturresevat och i naturreservatet Hanstaskogen. Det är en i princip obruten spridningskorridor som sträcker sig genom hela stadsdelen.

Nära Igelbäcken finns två anlagda dammar som visat sig gynna fågelliv och groddjur. Skogvaktarkärret i sydost och Hästa groddamm i väster. Vid Skogvaktarkärret finns en nybyggd brygga och ett vindskydd med utsikt över vattnet. Planer finns på att anlägga ytterligare en groddjursdamm vid Ärvinge träsk, väster om Kista kolonilotter.

Norr om Akallälänken, under del av det gamla flygfältet, är en del av Igelbäcken kulverterad och utgör därmed ett vandringshinder för många organismer.

För att bevara stadens biologiska mångfald är det viktigt att utveckla och koppla samman groddjurslokaler där groddjuren kan övervintra, hitta föda och föröka sig.

Teckenförklaring

- Spridning högst trolig
- Spridning trolig
- Spridning möjlig

Träd i offentliga miljöer

Park- och gatuträd

Stadens träd i offentliga miljöer är en viktig del av grönstrukturen som ofta har höga kulturhistoriska, sociala och ekologiska värden. Träden utgör livsmiljöer för många växt- och djurarter samtidigt som de levererar olika typer av ekosystemtjänster, som omhändertagande av dagvatten, minskning av bullernivåer, filtrering av luft, temperaturregulering och koldioxidupptag. För att träden ska må bra och utveckla stora kronvolymen är goda markförhållanden en förutsättning. Växtbäddarna behöver anpassas efter art och placering.

I flera parker, alléer och på begravningsplatser finns gamla, grova och ihåliga träd som har höga ekologiska värden. I flera av Rinkeby-Kistas parker finns gamla träd som är värdefulla för insekter, lavar, mossor, svampar, fåglar och fladdermöss. I bland annat Kistagårdspark och Husby gård finns gamla fruktträd som med sina döda vedpartier och håligheter innehåller en mängd mikromiljöer för många olika arter. Den biologiska mångfalden är en grund för att ekosystemen ska fungera och vara effektiva. För att bevara den biologiska mångfalden är det därför viktigt att spara olika biotoper. En del i detta arbete handlar om att bevara dessa gamla, stora och döende träd. För att säkra tillgången på död ved är det även viktigt att bevara träd som fallit eller avverkats eftersom dessa har höga värden för den ekologiska mångfalden.

I Rinkeby-Kista finns även ett flertal alléer som har ekologiska och kulturhistoriska värden. Stadens alléer omfattas av ett generellt biotopskydd.

Gatuträden har störst påfrestningar i en stad eftersom täta beläggningar gör det svårare för trädens rötter att ta upp näring. De vanligaste problemen för gatuträden är brist på utrymme, syre, vatten och näring, skador som orsakas av t ex ledningsschakt, påkörning, felaktig beskärning med mera. Ett av problemen i Rinkeby-Kista är dålig tillväxt på grund av kompaktering. I många fall står träd i hårdgjorda ytor och hämmas av bristen på syre. Även vattentillgången kan vara ett problem, särskilt vid torra somrar.

För att lösa några av dessa problem kan jordkonstruktionen åtgärdas, någonting som staden kontinuerligt arbetar med. Genom att renovera växtbäddar kan träden få bättre tillgång till luft och vatten. En så kallad skelettjord kan bära tung trafik utan att marken kompakteras, samtidigt som dagvatten omhändertas.

Gammalt päronträd vid Husby gård.

Utmaningar

Stadsträden står inför flera utmaningar och hot. Förtätningen innebär ofta exploatering av grönytor vilket innebär en minskning av trädbestånden.

Klimatet förändras och tenderar att bli varmare och torrare med en ökad nederbörd, fler kraftiga skyfall, ökad vind och på sikt högre vattennivåer. För stadsträden innebär även denna förändring ett hot då de i högre utsträckning riskerar att få ekologisk obalans.

En ökad vind innebär att andelen stormfällningar av enstaka träd blir högre. Andelen växtsjukdomar ökar i takt med klimatförändringarna vilket gör att träden löper större risk att drabbas av parasiter och sjukdomar.

Idag har stadsdelen delvis mycket växtlighet i form av både träd och buskage. Trädförnyring och beskärning behöver ske i flera av de grönkantade gångstråken. Det finns också olika behov av trädgröpar, vilka behöver identifieras. Viktigt är också att ny och befintlig belysning ska fungera med träden intill.

Mål

För att upprätthålla trädbeståndet finns behov av att planera och genomföra trädförnyring, där gamla träd ersätts med nya för att säkerställa återväxt och succession.

Träd som avverkats eller fallit bör sparas för att säkerställa tillgången på gamla träd och död ved eftersom dessa har höga ekologiska värden.

För att vara bättre rustad mot stormfällningar bör riskträd identifieras. I första hand bör riskreducerande åtgärder övervägas. Enstaka träd i dålig kondition kan

behöva tas ned. För att bidra till ökad biologisk mångfald kan ett alternativ till att helt ta ned trädet i vissa fall vara att lämna det som stående död ved.

Öka trädvårdsinsatser och upprätta trädvårdsplaner. Genomför trädinventeringar och upprätta trädvårdsplaner i samband med parkupprustningar och renoveringar av växtbäddar. Elledningar bör grävas ner i marken för att inte hamna i konflikt med träden längs gatorna.

För att förbättra växtförhållandena för gatuträden bör arbetet med att renovera växtbäddar fortlöpa.

För att olika växt- och djurarter ska ha möjlighet att anpassa sig till klimatförändringar är det viktigt att ha en genetisk variation av växtmaterial som bättre tål förändringar och nya sjukdomar.

För att kunna hantera en ökad nederbörd och fler kraftiga skyfall är det viktigt med fungerande dagvattensystem där en stor del av vattnet leds till parker och planteringsytor.

Ojämn tillväxt längs Grönlandsgången i Kista.

Misstänkt bladbränna på hästkastanjer intill parkrum vid Sunnanbyplan i Rinkeby.

Döda grenar bör tas bort för att förhindra att grenar faller ned. Lönnallé utmed södra Rinkebygången.

Riktlinjer för Rinkeby-Kistas ekologiska infrastruktur

Rinkeby-Kistas grönstruktur ska ha en rik biologisk mångfald

I dokumentet Grönare Stockholm listas ett antal riktlinjer för planering, genomförande och förvaltning av stadens parker och naturområden. Riktlinjerna syftar till att stärka stadens gröna kvaliteter och utveckla det offentliga rummet. Följande riktlinjer från Grönare Stockholm är aktuella för Rinkeby-Kistas ekologiska infrastruktur.

Riktlinjer vid planering och utredning

- Hur bidrar den fysiska planeringen till att vårda och utveckla den biologiska mångfalden när det till exempel gäller ekologiska samband och skyddsvärda arter?
- Har befintliga ekosystemtjänster analyserats? Har funktioner för framtida behov av ekosystemtjänster beaktats och tillgodosetts med tillräckliga mått inom befintliga ytor och i förslag till stadsutveckling?
- Har relevant grönytekomensation säkerställts i samband med genomförandet av stadsutvecklingsprojekt där anspråkstagande görs av mark med ekologiska och rekreativa värden?
- Har dagvattenstrategin, stadens skyfallsmodell och riktlinjer dagvatten legat till grund för och beaktats i planeringen? Både för normalväder och för extrem nederbörd.

Riktlinjer vid genomförandet

- Hur bidrar den fysiska utformningen till att en rik biologisk mångfald kan sparas eller skapas?
- Hur säkerställs att befintliga karaktärsträd, ekologiska värden och andra värdefulla landskapselement skyddas under hela genomförandefasen?
- Har markbäddar och bevattning utförts på ett sådant sätt att växtlighet kan utvecklas över tid? Hur följs detta upp?
- På vilket sätt har relevanta ekosystemtjänster säkerställts och utvecklats i samband med projektering och utförande av parkmark?
- Har lokal dagvattenhantering i praktiken utförts på ett sätt som fungerar över tid och som kan bidra till pedagogiska och estetiska värden? Hur följs detta upp? Har samråd skett mellan förvaltningar och bolag?

Riktlinjer vid förvaltning

- Finns aktuella planer för skötseln av särskilt värdefulla grönområden och naturreservat för att främja biologisk mångfald?
- Utförs habitatstödjande skötselåtgärder av vissa grönområden och naturreservat?

- Finns löpande gallring med tillhörande föryngring för långsiktig utveckling av vegetationen med i skötselplanen? Tillgodoses nödvändig beskärning?
- Hur genomförs skötsel för att stärka värdefulla spridningsvägar för växter och djur?
- Finns kunskap och ytor för att förbättra grönområdenas ekosystemtjänster och optimera mångfunktionella ytor?
- Har hänsyn tagits till framtida klimatförändringar ur skötselsynpunkt (till exempel genom växtval som klarar översvämning och torka)?
- Säkerställs användning av ett anpassat och varierat växtmaterial för att förbättra motståndskraft inför klimatförändringar när så är lämpligt utifrån projekt och läge?

Strategier för Rinkeby-Kistas ekologiska infrastruktur

Rinkeby-Kistas grönstruktur ska ha en rik biologisk mångfald

Stockholm ska skapa en långsiktigt hållbar grön och blå infrastruktur genom att identifiera, värna om och utveckla de gröna och blå sambanden som finns idag. Begreppet Ekosystemtjänster ska arbetas in som verktyg i stadsutvecklingen och integreras i ekonomiska ställningstaganden i samband med exploatering och förvaltning.

Den rika biologiska mångfalden värnas

Stockholm ska kontinuerligt omhänderta och förvalta en livskraftig grönstruktur med rik biologisk mångfald genom att exempelvis minska barriäreffekten mellan grönområden och undvika habitatförlust och artförlust.

Genom samarbete mellan olika aktörer och mellan stadens förvaltningar skapas möjlighet att utveckla gemensamma strategier för biologisk mångfald och klimatanpassning.

Investering i dagvattensystem i parker ska utvecklas för att kunna hantera en ökad nederbörd och en ökad andel kraftiga skyfall. Användning av dagvatten som bevattning av stadsträd och planteringar ska utvecklas.

Som en följd av ökande vindar kommer stormfällningar av enstaka träd bli allt vanligare. Nedtagning av träd i dålig kondition, trädvårdsinsatser och nyplantering av träd är av största vikt för att säkerställa återväxt och succession. Samtidigt är riskreducerande åtgärder istället för fällning ett sätt att bidra med en ökad mängd stående död ved. För att gynna biologisk mångfald bör mängden död ved öka.

Med ett förändrat klimat ökar andelen växtsjukdomar. En större variation av träd, buskar och blommor ska planteras och därmed ge bättre tålighet mot kommande förändringar och nya sjukdomar.

Ett förändrat klimat ställer andra och nya krav på både skötsel och investeringar. Parker som är särskilt värdefulla att utveckla för en ökad artrikedom och en ekologisk skötsel ska identifieras. Långsiktiga skötselplaner ska tas fram.

Identifiera och värna om gröna och blå samband som utgör den ekologiska infrastrukturen.

Skapa en långsiktigt hållbar ekologisk infrastruktur med ett finmaskigt nätverk genom att

utveckla kopplingar och överbygga barriärer.

Alla gröna ytor i stadsdelsområdet har betydelse för den ekologiska infrastrukturen. Kyrkogårdar, bostadsgårdar och förgårdsmark är en del av de gröna sambanden på samma sätt som stadsdelsområdets parker och naturområden.

Skötseln av parker och grönområden ska främja den biologiska mångfalden, bland annat de naturtyper och artgrupper som staden identifierat som särskilt viktiga för Stockholm - äldre barrskog, äldre ädellövskog samt våtmarker, vattendrag och stränder.

Ekosystemen ger stora bidrag till Stockholm

Stadsodling skapar ökad blomning och pollinering vilket främjar den biologiska mångfalden. Möjligheterna till stadsodling i stadsdelsområdet ska förbättras.

Även nya bostadsområden och byggnader kan bidra med grönska. Andelen gröna ytor bör ökas på olika sätt till exempel genom att omvandla hårdgjorda ytor eller anlägga gröna tak.

Den ekologiska infrastrukturen stärks för att bättre anpassas till nya klimatförutsättningar.

Det ska finnas plats och beredskap för att behålla, utveckla, förstärka och, vid behov, kompensera ekologiska funktioner i strategiskt valda delar av stadsdelsområdets grönområden.

Förvaltning och utveckling

En fungerande skötsel krävs för att säkra parkernas karaktär och värden. Med klimatförändringar och en tätare stad ställs högre krav på att skapa långsiktigt hållbara parker med plats för fler besökare. För att fungera som Stockholmarnas gröna vardagsrum är det viktigt att parker och grönområden upplevas rena, välskötta och säkra att vistas i. Ansvaret för stadens parker, natur och vatten ligger på flera av stadens förvaltningar och bolag.

Många av stadens parker används mycket flitigt och slitaget på både utrustning och vegetation är stort. En stor del av Rinkeby-Kistas anlagda parkmark har ett högt besöksstryck vilket kräver en intensiv skötsel. Även naturmarken och naturkvarteren är omtyckta och mycket använda av de boende. Skötseln av natur är vanligtvis mer extensiv än skötseln av anlagda parker. För naturreservat och vid fornlämningar kan det behövas högre skötselinsatser än vad som är normalt för naturmark för att lagkrav och åtaganden enligt skötselplaner skall kunna uppfyllas.

Med rätt skötsel gynnas den biologiska mångfalden och grönstrukturen blir mer tålig. Staden ska sträva efter att bedriva en ekologiskt inriktad skötsel med målet att skapa och bevara en hög biologisk mångfald. För att kunna erbjuda attraktiva parker och säkra lekplatser behövs god planering av skötseln och kontinuerliga underhållsinsatser. Det kan till exempel handla om att få fram gräsytor som tål ett högre slitage eller att maskinerna som används i arbetet blir mer miljövänliga.

Skötsel

Skötsel är ett samlingsbegrepp för drift och underhåll. Drift är återkommande insatser som sker med olika frekvens beroende på vilken typ av åtgärd det gäller,

till exempel gräsklippning. Underhåll är återkommande reparationer i mindre omfattning för att hålla en anläggning i gott skick, till exempel lagning av en parksoffa.

Ansvaret för stadens parker, natur och vatten ligger på flera av stadens förvaltningar och bolag. Trafikkontoret ansvarar för belysning längs gång- och cykelvägar samt gatuträd. Trafikkontoret förvaltar även Igelbäckens kulturresevat och Hansta naturreservat enligt skötselplaner och särskilda föreskrifter. Miljöförvaltningen fungerar som tillsynsmyndighet för reservaten. Idrottsförvaltningen ansvarar för elljusspår och spårdragning under vintertid. Stadsdelsförvaltningen har ansvaret för skötseln av parker och andra naturområden. I skötseln av parkmark ingår till exempel lekplatser, parkvägar, strandpromenader, motionsspår och utrustning som trappor, murar, parkmöbler, lekutrustning, skräpkorgar, stängsel, plaskdammar, gräsytor, planteringar och parkträd. Stadsdelen sköter även planteringar på gatemark. Ansvar för belysning på vissa lekplatser, bollplaner och elljusspår ingår också i förvaltningens åtagande. I både parker och naturområden förekommer fornlämningar som kräver särskild skötsel och som omfattas av stadsdelens ansvar. Stadsmuseet och Länsstyrelsen kan bistå med råd.

Lekparken Gläntan, en av Kistas parker med högt besöksstryck.

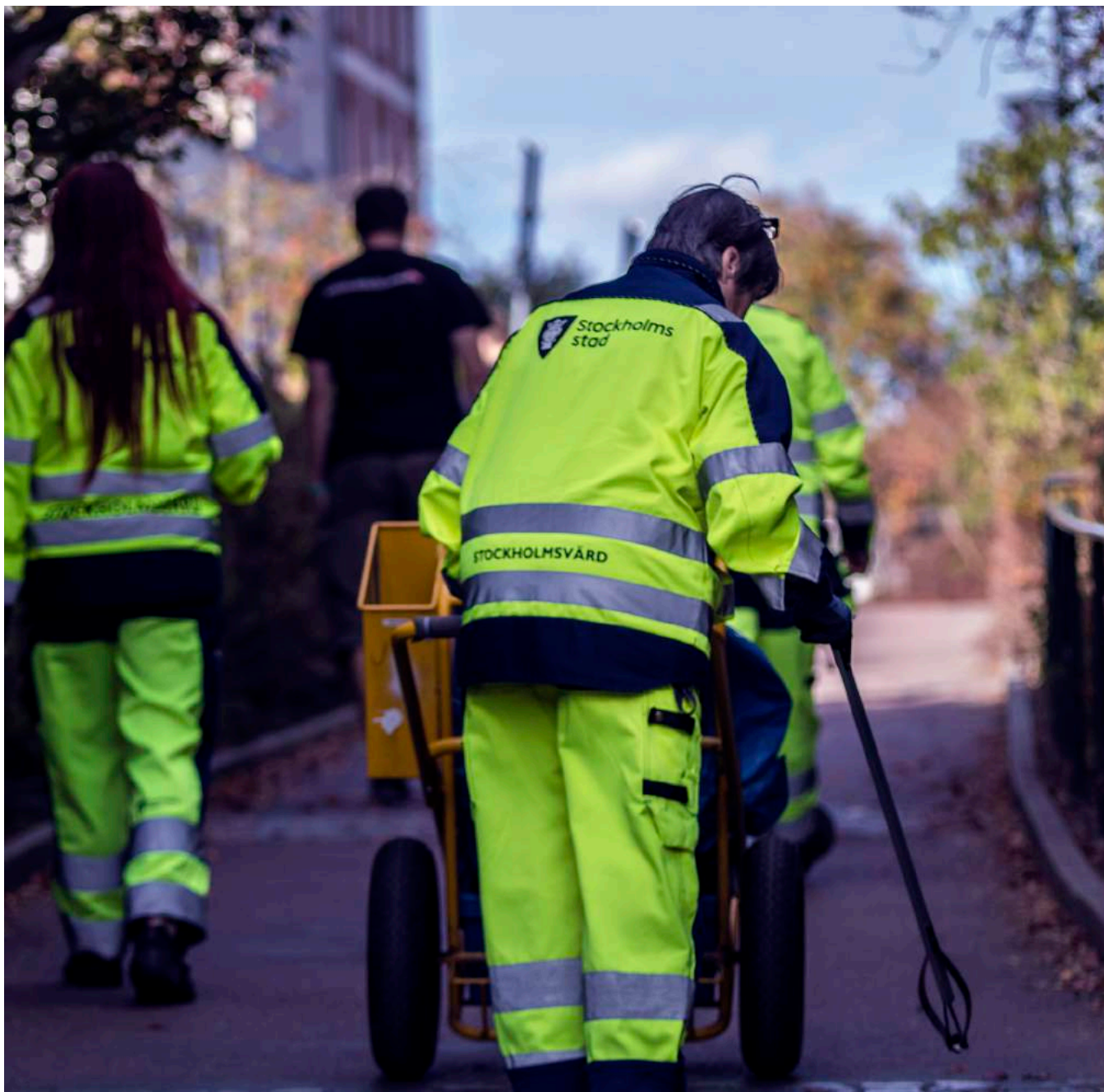

Parskötseln utförs av entreprenörer som stadsdelsförvaltningen har upphandlat i konkurrens. Stadsdelsförvaltningen ställer höga miljökrav på entreprenörerna. Driften av maskiner och deras drivmedel ska vara miljövänlig.

Upphandlingen baseras på ett förfrågningsunderlag som beskriver funktion och utförande av driftarbetet som ska utföras av entreprenören. För att säkerställa ett gott resultat genomför stadsdelsförvaltningen en kontinuerlig kontroll, uppföljning i fält, använder checklistor och har en tät dialog med entreprenören. Utöver detta används tilläggsbeställningar vars omfattning styrs av utrymme i budgeten. Exempel på sådana beställningar är föryngringsbeskärning, uppgrävning av buskage, nyplantering, sådd, trädfällning, naturvård, gallring, lökplantering, vassklippning och uppstamning av parkträd. Budgeten medger inte att alla önskemål om skötsel kan uppfyllas. Stadsdelsförvaltningen måste alltid göra en prioritering mellan olika skötselinsatser.

Husby gård med plaskdamm, lekplats, blomprakt och gräsytor som är utsatta för ett högt besöksstryck och kräver höga skötselinsatser.

Städning av de offentliga friytorna är en del av driften (Melin, u.å.).

Drift

I driften av park- och naturmarken ingår främst gräsklippning, ogräsrensning, röjning av sly och underhållsbeskäring av träd. Besiktning av lekplatser samt provtagning av vattenkvalitet vid bad och plaskdammar utförs enligt gällande rutiner. I driften ingår även renhållning med tömning av papperskorgar. Städning av parkmarken sker kontinuerligt. Två gånger om året sker vår- och höststädning som ska vara klara till 15 maj respektive 1 december.

Utöver det ordinarie arbetet är det vanligt att stadsförvaltningen tvingas prioritera städning och återställande efter tjuvtipning och efter andras entreprenadarbeten.

Renhållning

Stadens skräpkorgar ska tömmas så ofta det behövs och aldrig vara överfulla. Staden tillämpar en 24-timmarsregel som anger att överfull skräpkorg ska vara tömd inom ett dygn efter att anmälan kommit in till entreprenören. Staden jobbar med ständiga förbättringar av renhållningen i våra parker så att de upplevs trivsamma och trygga. Det kan handla om att byta ut gamla skräpkorgar till nya och större eller se över placeringarna av skräpkorgarna så att de står där behovet är störst. På senare tid har Stockholm placerat ut så kallade smarta papperskorgar som med hjälp av solenergi packar avfallet och rapporterar när de är fulla. Dessa papperskorgar bidrar till färre sophämtningsturer, lägre kostnader och minskade utsläpp.

Vinterunderhåll

Snöröjning och halkbekämpning utförs längs de större kommunikationsstråken i parker och i trappor anslutna till dessa. Övriga parkvägar och trappor i parkerna vinterunderhålls inte.

Vårstädning

Efter snösmältningen vårstädas stadens parker. Skräp, kvistar och andra föremål städas bort. Vinterns sandningssand sopas bort från gångvägar och trappor. Stränder ses över och strandkanterna rensas.

Sommarskötsel

Under sommarhalvåret genomförs kontinuerligt klippning av gräsytor och gräskanter, skötsel av perenner och annueller samt rensning av ogräs. Häckbuskage klippas en gång per säsong.

Höststädning

På hösten utförs lövupptagning i parkerna. Lövstädningen genomförs med hjälp av lövblåsar och andra maskiner. Löven omvandlas till kompostjord.

Plaskdammar

Vattnet i plaskdammar renas i ett reningsverk och kloreras. För att hålla en god vattenkvalitet stängs plaskdammarna av för grov rengöring och vattenbyte varje vecka. Mätning av vattenkvalitet och borttagning av skräp i vattnet görs dagligen.

Trädvård

Parkernas trädskick inventeras regelbundet av utbildade arborister (trädexperter). Trädvård prioriteras särskilt i anslutning till lekplatser och de mest besökta parkerna. Det kan handla om borttagning av torra grenar i trädens kronor. Om trädens skick är väldigt dålig, kan ibland hela träd behöva tas bort.

Lekplatssäkerhet

Varje år säkerhetsbesiktigas samtliga allmänna lekplatser. Lekplatsbesiktningarna görs av en oberoende besiktningsman och enligt svensk standard för lekredskap och stötdämpande underlag. Eventuella allvarliga fel åtgärdas omedelbart. Övriga eventuella fel och brister ska åtgärdas inom tre månader. Utöver den årliga säkerhetsbesiktningen genomför parkdriftentreprenören löpande kontroller av lekplatserna. Under vintertid när det är snö och is fungerar inte de stötdämpande fallunderlagen som finns under lekutrustningen.

Platsanpassad skötsel

Genom att anpassa skötseln till parkernas och naturområdenas förutsättningar kan miljöernas unika värden bevaras och utvecklas. Ett exempel på detta är gräsklippning längs park- och naturstråk, där man istället för att klippa en jämbred gräsremsa kan följa naturen och på så sätt framhäva dess egna former.

Nyanläggning

I samband med att en ny park anläggs är, i vissa fall,

anläggningsentreprenören ansvarig för skötseln de första åren. En skötselplan utarbetas för etablerings-skötsel respektive garantiskötsel. Inför överlämnande av skötselansvaret till stadsdelsförvaltningen sker en övertagandebesiktning. En skötselplan för förvaltningen av parker bör upprättas i samråd med stadsdelsförvaltningen. Den ska innehålla mål för park- och naturmarksskötsel samt skötselmetod.

Skötsel i natur- och kulturresevat

Det är flera förvaltningar som ansvarar för arbetet med stadens natur- och kulturresevat. I Hansta naturresevat och Igelbäckens kulturresevat är det Trafikkontoret som ansvarar för skötsel, drift och investeringar. För kommunens övriga naturresevat är det stadsdelsförvaltningarna som har förvaltningsansvar. Miljöförvaltningen kontrollerar att resevatens syften och föreskrifter efterlevs. Trafikkontorets upplåtelseenhet hanterar upplåtelse av olika slag vid evenemang i resevaten.

Skötseln i Igelbäckens kulturresevat och i Hansta naturresevat ska ske enligt resevatens skötselplaner och särskilda föreskrifter. Skötselmetoderna i resevaten utgörs bland annat av bete och slåtter med upptag av höet. Att behålla stående död ved är särskilt viktigt i resevaten.

Underhåll

Stadsdelsförvaltningen ansvarar för underhåll av anläggningar och utrustningar som finns i park- och naturmarken. Exempel på underhåll är asfaltering av parkvägar, lagning av parkmöbler, målning och fogning av trappor och murar. För att hitta, åtgärda och förebygga fel genomförs löpande tillsyn av ytor där skötsel utförs. Även besiktning av lekplatser sker kontinuerligt för att upptäcka skador efter slitage eller skadegörelse. För att öka tryggheten och förbättra siktlinjer genomförs insatser som röjning av buskage och uppstamning av träd.

Hjälpmedel i skötselarbetet

Medborgardialog

En viktig del för att hålla grönytorna i gott skick är en god kommunikation med brukarna. Genom kontakt med dem som vistas i området kan lokala problem ofta lösas smidigt. Stadsdelsförvaltningen är Stockholms stads lokala ansikte utåt. Stadsdelen har kontakt med och tar hjälp av medborgarna på olika sätt. Aktiviteter som Parkernas dag, olika former av brukaravtal och kampanjer mot nedskräpning ger delaktighet i skötselarbete. Medborgarförslag kan lämnas till varje stadsdelsförvaltning. Via mejl eller telefon kan medborgarna kontakta staden och lämna felanmälan. På synpunkts-portalen och i appen Tyck till Stockholm kan synpunkter, felanmälan, förslag och beröm lämnas.

Brukaravtal

Föreningar har möjlighet att teckna brukaravtal med stadsdelsförvaltningen. Brukarmedverkan syftar till att öka medborgarnas möjligheter till inflytande och delaktighet i skötseln av den egna närmiljön. Förutsättningar för brukaravtal är att marken ägs av Stockholms stad och att området med brukaravtal ska vara fullt tillgängliga för allmänheten.

Parkdatabasen

Parkdatabasen är stadens anläggningsregister över stadens samtliga grönytor med fasta anläggningar och möbler som tillhör parker och naturmark. Parkdatabasen är ett underlag för Stadsledningskontoret vid tilldelning av budgetmedel för skötsel. Samtidigt är det ett hjälpmedel för skötsel och förvaltning.

Trafikkontoret har ett övergripande förvaltningsansvar för databasen medan stadsdelsförvaltningarna har ansvaret för karteringen. Den ska uppdateras kontinuerligt vid förändringar och nyanläggning. I samband med denna parkplan har karteringen för hela Rinkeby-Kista uppdaterats.

Arbete vid anläggningen av Ärvinge utegym i Kista.

Teknisk handbok

Handboken innehåller regler, typlösningar och riktlinjer för nyanläggning, upprustning, drift och underhåll på offentlig mark. Syftet att säkerställa en hög kvalité på anläggningar och därmed öka livslängden. God kvalité kan på kort sikt innebära höga investeringskostnader som på längre sikt kan leda till lägre drifts- och underhållskostnader.

Möbelprogrammet

Möbelprogrammet från år 2016 pekar ut riktlinjer vid möblering av nya gator, platser och parker samt vid upprustning av befintliga miljöer. Här finns förslag för soffor, bänkar, skräpkorgar och cykelställ. Programmet ger förutsättningar för att skapa en väl sammanhållen helhet och en enhetlig stadsbild.

Aven naturmark behöver kontinuerlig översyn och skötsel.

Ianspråktagen mark där gamla möbler och nedskräpning försämrar tillgängligheten och försvårar skötsel.

Ianspråktagen mark

I Rinkeby-Kista finns det problem med fastighetsägare/boenden som olovligen utnyttjar stadens mark. Privatisering av kommunens mark försämrar tillgängligheten och gör att det blir svårare för alla att ta del av naturen. Om allmän park- och naturmark används för trädgårdsavfall, skrotupplag, rishögar eller för bosättning blir marken mindre tillgänglig. Marken upplevs privat och skötseln försvåras.

Enligt Brottsbalken kapitel 8 får inga olovliga åtgärder vidtas på annans mark vilket även omfattar offentligt ägd mark. Plan- och bygglagen anger att allmän platsmark inte får stängas av från allmänheten utan endast tillfälligt upplåtas. Den allmänna platsmarken är inte avsedd för bebyggelse eftersom den är reserverad för allmänhetens behov av grönområden eller som buffert mellan bostäder och annan verksamhet.

Undantagen är därmed endast när någon sökt tillstånd för att använda allmän mark tillfälligt. Marken får då utnyttjas så länge tillståndet gäller.

I samband med parkplanen har en inventering påbörjats. I nästa steg bör samtliga gränser mellan privat och kommunal mark inventeras. Därefter kommer staden anmoda berörda fastighetsägare att flytta på det som olovligen ställts dit. Om inget händer efter det kommer åtgärdsplaner och avhysingar begäras hos Kronofogden.

Fastighetsägare som använder allmän mark utanför sin tomt utan lov har två alternativ:

1. Ta bort anläggningen så fort som möjligt. Om anläggningen är stor bör kommunen kontaktas för att avtala en tidplan.
2. Om den allmänna marken behöver användas tillfälligt kan tillstånd sökas.

Målet med arbetet är att göra Rinkeby-Kistas park- och naturmark mer tillgänglig samt att underlätta skötseln.

Olovlig trafik

Ett problem i stadsdelen är personer som utan behörighet kör bil eller annat fordon på parkvägar. Problemet är utbrett i hela stadsdelsområdet och har märkts tydligt på Järvafältet. Det skapar otrygghet och har lett till olyckor. För att förhindra olovlig trafik har stadsdelsförvaltningen arbetat med hastighetsbegränsade gupp (asfaltslimpor) och trafik hinder som bommar och betongsuggor. Vid investeringsprojekt i stadsdelsområdet är det viktigt att frågan om olovlig trafik tas i beaktande i gestaltningsarbetet. Stadsdelsförvaltningen arbetar med ett gemensamt program för trafik hinder och låssystem i Järvaområdet.

Farthinder i form av så kallade asfaltslimpor, intill Sörbygången i Rinkeby.

Riktlinjer för förvaltning och utveckling

Ett effektivt resursutnyttjande och samspel mellan förvaltning och utveckling

I dokumentet Grönare Stockholm listas ett antal riktlinjer för planering, genomförande och förvaltning av stadens parker och naturområden. Riktlinjerna syftar till att stärka stadens gröna kvaliteter och utveckla det offentliga rummet. Följande riktlinjer från Grönare Stockholm är aktuella för Rinkeby-Kistas förvaltning och utveckling.

Riktlinjer vid planering och utredning

- Har samordning kring de gröna frågorna skett med berörda förvaltningar?
- Har förvaltningsperspektivet beaktats i projekt på allmän platsmark? Har synpunkter inhämtas från den som ska vara ansvarig för förvaltning?
- Har genomförandet av aktuell parkplan beaktats i utformningen av föreslagen stadsutveckling?
- Har möjligheten till brukar- och samarbetsavtal undersökts i planprocessen?
- Har funktioner och utrymmeskrav för ledningar, renhållning, brand, trafik, angöring, bil- och cykelparkering, avfallshantering beaktats i detaljplanearbetet? Har samordning mellan olika funktioner gjorts så att inte kvaliteter går förlorade i senare skede.

Riktlinjer vid genomförandet

- Hur säkerställs att den slutliga utformningen och det tekniska utförandet skapar en multifunktionell yta med höga kvaliteter?
- Har nya och befintliga ledningar samordnats med andra funktioner som till exempel träd och annan vegetation? Har samråd kring de gröna frågorna skett mellan förvaltningar enligt stadens gemensamma process för exploateringsprojekt (Ledstången)?
- Har ett livcykelperspektiv använts vid materialval, upphandling och slutbesiktning av en anläggning?
- Har stadens tekniska styrdokument, kunskapsunderlag och handböcker använts vid utformning av allmänplatsmark? Vilka eventuella avsteg har gjorts och varför?

Riktlinjer vid förvaltning

- Hur erbjuder stadsdelsförvaltningen större brukarmedverkan genom avtal till exempelvis föreningar?
- Har behovet av och den långsiktiga kostnaden för tåliga och slitstarka material analyserats?
- Hur uppdateras Parkdatabasen löpande för

att hålla den aktuell och tillförlitlig?

- Innehåller de lokala parkplanerna en beskrivning av hur erfarenhet- och kunskapsåterföring ska ske inom staden, med fastighetsägare och andra aktörer?
- Hur arbetar man med att minska förbrukningen av fossila bränslen i parkskötseln?
- Hur kan skötsel på privat och allmän mark koordineras där samordningsvinster kan göras. Finns det lokala aktörer som kan bidra till utveckling och skötsel av grönstrukturen?

Strategier för förvaltning och utveckling

Ett effektivt resursutnyttjande och samspel mellan förvaltning och utveckling

Parker och naturområden representerar stora värden som har byggts upp under lång tid. Målbilden i vision och kommunfullmäktiges budget är att stadens resurser alltid ska utnyttjas effektivt. Stockholm ska därmed ha en långsiktigt hållbar och ansvarstagande förvaltning av parker och naturområden för att behålla och vidareutveckla stadens attraktionskraft.

Ökat slitage i parkerna ställer krav på smarta lösningar

Klimatförändringar pekar mot att de gröna ytorna behöver anpassas för att fungera för ett ökat antal besökare, en dagvattenhantering som avlastar ledningsnätet och en grönska som jämnar ut temperaturen i ett förändrat klimat.

De många anspråken på grönområdena innebär svåra avvägningar mellan intressen och det krävs smarta lösningar i framförallt förvaltning och skötsel av både mark och parkbyggnader.

Stadens vägledande kunskapsunderlag ska kontinuerligt uppdateras och användas för att utveckla slitstarka och hållbara grönområden.

Parkerna ska skötas och utvecklas så att de

blir långsiktigt hållbara och klarar en ökande befolkning. I en tätare stad är det en stor utmaning att anpassa parker och naturmark till ett högre slitage.

Genom parkteknisk utveckling kring material och markuppbyggnad ska mer slitagetåliga parker skapas vid upprustning och nyanläggning.

Förutsättningarna för parkdrift förändras i takt med att stadsdelen växer. Därför bör den totala budgetramen och fördelningsnyckeln för parkdrift regelbundet ses över och uppdateras.

Bättre erfarenhetsåterföring och lärande mellan olika roller

God kvalitet och en kostnadseffektiv parkskötsel skapas redan i planeringsskedet. Genom ökat samarbete och kunskapsutbyte mellan verksamma i alla led, från planerare till parkarbetare, ska en effektiv parkdrift med god kvalitet skapas.

Skötselns betydelse för den lokala biologiska mångfalden kan synliggöras. Genom utökad information i parkerna och på stadens hemsida

skapas en bättre förståelse för olika typer av skötselinsatser och vad de innebär.

Upphandling av parkdrift ska förenklas och effektiviseras genom enhetlig skötselstandard och gemensamma upphandlingar.

Pröva alternativa upphandlingsformer för ökad kvalitet.

Analys av kostnader för skötsel av park och natur ska regelbundet tas fram som ett underlag för stadens budgetarbete för parkdrift.

Metoder för kontroll och uppföljning av parkskötseln ska vidareutvecklas.

Gröna och blå kvaliteter behöver stärkas i den byggda miljön

Stadens byggda miljöer behöver bli grönare, till exempel med genomsläppliga markmaterial, lokal dagvattenfördröjning, och inslag av gröna tak och väggar, gröna bullerskydd och träd i gatumiljöer.

Verktuget grönytefaktor (GYF) är ett värdefullt verktyg och det är också angeläget att anpassa

skötseln till den här typen av nya funktioner.

Stockholm Vatten har tillsammans med Miljöförvaltningen, Trafikkontoret, Stadsbyggnadskontoret, Idrottsförvaltningen och Exploateringskontoret utarbetat riktlinjer för att genomföra dagvattenutredningar i tidiga planeringsskeden och checklistor i uppföljning i exploaterings- och anläggningsprojekt.

Skötselplaner för hållbara gräsytor ska vidareutvecklas.

Skötseln av parkerna ska utföras enligt stadens antagna riktlinjer och miljökrav.

Skötsel av Hansta naturreservat och Igelbäckens kulturresevat ska ske enligt skötselplaner och efter samråd med miljöförvaltningen samt vid behov med Stadsmuseet och/eller länsstyrelsens kulturmiljöenhet.

Ianspråktagen mark tas tillbaka. Samtidigt bör stadens processer för att ta hantera ianspråktagen mark ses över.

Referenser

Digitala källor

Fornsök, DpMap [Elektronisk resurs]. (red.) (2018). Visby: Riksantikvarieämbetet.

Miljöförvaltningens kartdatabas, DpMap [Elektronisk resurs]. (red.) (2018). Stockholm: Stockholms stad

Parkdatabasen, DpMap [Elektronisk resurs]. (red.) (2018). Stockholm: Stockholms stad

Sociotopkartan, DpMap [Elektronisk resurs]. (red.) (2009). Stockholm: Stockholms stad

Stadsmuseets kulturhistoriska klassifering av byggnader, DpMap [Elektronisk resurs]. (red.) (2016). Stockholm: Stockholms stad

Stockholmskällan [Elektronisk resurs]. (red.) (2018). *Järnvälfältet*. Stockholm: Stockholms stad. Tillgänglig: <https://stockholmskallan.stockholm.se/teman/stockholmsplatser/jarvafaltet/> (Hämtad: 2018-11-29)

Stockholm växer [Elektronisk resurs]. (red.) (2018) Stockholm: Stockholms stad. Tillgänglig via: <http://vaxer.stockholm> (Hämtad 2019-01-04)

Järvalyftet, Svenska Bostäder [Elektronisk resurs]. (red.) (2018). Stockholm: Svenska Bostäder. Tillgänglig: <https://www.svenskabostader.se/var-historia/artiklar/jarvalyftet/> (Hämtad: 2019-02-15)

Muntliga källor

Representanter från Trafikkontoret, Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltning, Miljöförvaltningen och Exploateringskontoret i Stockholms stad (2018). Workshop, 2 oktober.

Örneholm, Roger; parkkontrollant, Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltning (2018). Möte, 16 november.

Lemberg, Jolanda; landskapsingenjör, Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltning (2018). Möte, 16 november.

Sundberg, Emma; landskapsarkitekt, Trafikkontoret (2018). Möte, 16 november.

Tryckta källor

Samtliga kapitel

Barnkonventionen (1989). New York: Generalförsamlingen, FN- förbundet.

Näslund, Ingela (2009). *Parkplan Rinkeby-Kista*. Stockholm: Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltning och Exploateringskontoret, Stockholms stad

Collinder, Per, Haglund, Anders & Kloth, Jens-Henrik (1994). *Naturen i Stockholms län: en utflyktsguide*. Stockholm: Ekologigruppen

Nationella generationsmål och miljö kvalitetsmål (red.) (2016). Tillgänglig: <http://www.miljomal.se/> (Hämtad: 2016-03-07)

Stockholms miljöprogram 2012-2015 (2012). Stockholm: Stockholms stad

Grönare Stockholm- Riktlinjer för planering, genomförande och förvaltning av stadens parker och naturområden (2018). Tillgänglig: <https://vaxer.stockholm/globalassets/tema/utemiljo/gronare-stockholm-faktasida/trk277-gronare-stockholm-a4.pdf> (Hämtad: 2018-06-12)

Översiktsplan för Stockholm (2018). Tillgänglig: <https://vaxer.stockholm/tema/oversiktsplan-for-stockholm/> (Hämtad: 2018-10-01) Stockholm: Stockholms stad

Söderström, Göran & Bernhardsson, Siv (red.) (2003). *Stockholm utanför tullarna: nittiosju stadsdelar i ytterstaden*. Stockholm: Stockholmia

Andersson, Magnus (1997). *Stockholms årsringar: en inblick i stadens framväxt*. Stockholm: Stockholmia

Andersson, Thorbjörn (2000). *Utanför staden: parker i Stockholms förorter*. Stockholmia förlag

Landell, Nils-Erik (1998). *Grönlingens marker: berättelsen om Igelbäcken*. Stockholm: Carlsson

Rinkeby-Kistas gröstruktur

Bernhardsson, Siv & Söderström, Göran (2003). *Stockholm utanför tullarna: nittiosju stadsdelar i ytterstaden*. Stockholm: Stockholmia

Biuw, Anita, Riessen, Kerstin (1981) *Hansta: forn-lämningar och kulturhistoriskt värdefull bebyggelse*. Stockholm: Stockholms stadsmuseum. Tillgänglig: [http://digitalastadsmuseet.stockholm.se/fotoweb/Grid.fwx?archiveId=5000&search=\(IPTC187%20contains\(SSMB_0005506_01_Spanga_Hansta_ARKRAPP.pdf_10093347.pdf\)\)](http://digitalastadsmuseet.stockholm.se/fotoweb/Grid.fwx?archiveId=5000&search=(IPTC187%20contains(SSMB_0005506_01_Spanga_Hansta_ARKRAPP.pdf_10093347.pdf)))

Centrum för näringslivshistoria [Elektronisk resurs]. (2018) *Husby-Akalla*. Svenska bostäder. Tillgänglig: <https://www.svenskabostader.se/var-historia/omraden/husby-akalla--tidernas-storsta-byggprojekt/> (Hämtad: 2018-01-08)

Friman, Helena & Söderström, Göran (2008). *Stockholm: en historia i kartor och bilder*. Stockholm: Wahlström & Widstrand

Cramér, Margareta (1983) *Hägerstalund: Del 1: En byggnadsinventering från Stockholms stadsmuseum 1983*. Tillgänglig: [http://digitalastadsmuseet.stockholm.se/fotoweb/Grid.fwx?archiveId=5000&search=\(IPTC187%20contains\(10044922_Akall_hansta_BYGG.pdf\)\)](http://digitalastadsmuseet.stockholm.se/fotoweb/Grid.fwx?archiveId=5000&search=(IPTC187%20contains(10044922_Akall_hansta_BYGG.pdf)))

Markkontoret (2006) *Övergripande skötselplan för Igelbäckens naturreservat i Stockholms stad*. Stockholm: Markkontoret, Stockholms stad.

Rydh, Ulrika (2018) *Hägerstalunds gård, trädgårdshistorisk utredning och åtgärdsförslag*. Tillhandahållen via Stadsmuséet.

Stadsbyggnadskontoret (2001). *Stockholms byggnadsordning: ett förhållningssätt till stadens karaktärsdrag*. Stockholm: Stadsbyggnadskontoret, Stockholms stad

Sternegård, Sofia (2016) *Kista gård 1 & 2: Kista gård*. (Stadsmuseet rapporterar, 109) Stockholm: Stadsmuseet, Stockholms stad. Tillgänglig: <http://digitalastadsmuseet.stockholm.se>

Stockholms stadsmuseum (2009). *Akalla: Information till Dig som äger ett kulturhistoriskt värdefullt hus i utterstaden*. Stockholm: Dokumentationsenheten. (Dokument ID: SSMB_0029465_01_) Tillgänglig: <http://digitalastadsmuseet.stockholm.se>

Stockholms stadsmuseum (2009). *Husby: Information till Dig som äger ett kulturhistoriskt värdefullt hus i utterstaden*. Stockholm: Dokumentationsenheten. (Dokument ID: SSMB_0029484_01) Tillgänglig: <http://digitalastadsmuseet.stockholm.se>

Strömdahl, T., Andersson, K. & Othzén Y. (2006) *Igelbäckens naturreservat, En beskrivning av områdets kulturvärden och historiska markanvändning*, Solna socken och stad, Uppland (2006:1) Nacka: Stockholms länsmuseum. Tillgänglig: <https://www>

solna.se/Global/Boende%20och%20milj%C3%B6/Igelb%C3%A4cken/Rapport%20om%20kulturhistoria%20Igelb%C3%A4cken.pdf (Hämtad:2018-11-29)

Rinkeby-Kistabornas parker och naturområden

Barns tillgång till lekområden- Analyser av faktiskt gångavstånd från bostäder, förskolor och grundskolor i Stockholms stad. Stockholm: Miljöförvaltningen. Tillgänglig: http://miljobarometern.stockholm.se/content/docs/tema/natur/barns_tillgang_till_lekomraden.pdf (Hämtad: 2016-03-07)

Cykelplan (2012). Stockholm: Trafikkontoret, Stockholms stad

Firth, Daniel (2012). *Framkomlighetsstrategin*. Stockholm: Trafikkontoret, Stockholms stad

Gångplan för Stockholm 2014-10-20 Remisshandling (2014). Stockholm: Trafikkontoret, Stockholms stad

Klaesson, Lennart (2008). *Stockholm - en stad för alla: handbok för utformning av en tillgänglig och användbar miljö*. Stockholm: Trafikkontoret, Stockholms stad

Lekplats för alla- program för handikappanpassning av lekplatser i Stockholms stad (2000). Stockholm: Gatu- och fastighetskontoret

Plats för trygghet: inspiration för stadsutveckling. 1.

uppl. (2010). Karlskrona: Boverket
Regionplanekontoret (2009).

Tätare Stockholm- Analyser av förtätningspotentialen i den inre storstadsregionens kärnor och tyngdpunkter. Stockholm: Stockholms läns landsting. Tillgänglig: http://www.spacescape.se/wp-content/uploads/2015/05/projektrapport_tatare_stockholm_090419.pdf (Hämtad: 2016-05-12)

Statistik om Stockholm- Befolkningsprognos 2013 (2013). Stockholm: Sweco Eurofutures
Stähle, Alexander & Nordström, Tobias (2007).

Stockholms stad (2017) *Tertialrapport 1 för år 2017*: Tjänsteutlåtande 2017-05-09 (Diarienummer 1.2.1.-219-2017) Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltning. Tillgänglig: <https://insynsverige.se/documentHandler.ashx?did=1890071>

Skolor och förskolors användning av närnatur- Undersökning av hur Uppsalas skolor och förskolor använder stadens gröna utemiljöer (2015). Uppsala Kommun och Upplandstiftelsen. Tillgänglig: http://www.upplandsstiftelsen.se/UserFiles/Arkiv_publicationer/Friluftsliv/Rapport_Skolnara_natur_150911_OP_Uppsala_-_redigerad.pdf (Hämtad: 2016-02-08)

Stähle, A., Wezelius, I.(2015). *Rekreation inom Stockholms stad: Analys av park- och naturtillgången i Stockholm.* Stockholm stad, Stadsbyggnadskontoret
Landin Lindroos, A., Classon, I., Wade, E.

(2017). *Kista Grönstrukturstudie* Stockholm: Exploateringskontoret, Stockholms stad
Så blir det i Akalla [Elektronisk resurs]. (2017) Borlänge: Trafikverket. Tillgänglig via: <https://www.trafikverket.se/nara-dig/Stockholm/projekt-i-stockholms-land/Forbifart-stockholm/Vagstrackning/Akalla/Sa-blir-det-i-Akalla/> (Hämtad 2019-01-04)

Stähle, Alexander (2000). Sociotophandboken - Planering av det offentliga uterummet med Stockholmsmarna och sociotopkartan. Stockholm: Stadsbyggnadskontoret, Stockholms stad

Åtgärdsprogram buller; Stockholms stad; 2019-2023. Stockholms stad [Elektronisk resurs] Tillgänglig: <http://www.stockholm.se/PageFiles/400886/%C3%A5tg%C3%A4rdsprogram%20buller%202019-2023.pdf> (Hämtad: 2019-04-18)

Rinkeby-Kistas ekologiska infrastruktur

Bokalders, Varis & Block, Maria (2014). Urbana ekosystemtjänster: låt naturen göra jobbet. [Stockholm]: c/o City. Tillgänglig: <https://insynsverige.se/documentHandler.ashx?did=1797649> (Hämtad: 2016-03-23)

Igelbäckens kulturresevat (2018). Stockholms stad [Elektronisk resurs] .Tillgänglig: <http://www.stockholm.se/igelbackens-kulturresevat> (Hämtad: 2018-01-03)

Järva - Skogvaktarkärret restaurering och ny damm (2018). Stockholms stad [Elektronisk resurs] Tillgänglig: <http://miljobarometern.stockholm.se/vatten/vattendrag/igelbacken/anlaggande-av-vatmark-skogvaktarkaret/> (Hämtad: 2018-01-03)

Lindahl, Ulf (red.) (2003). Träd i Stockholm: en guide till stadens träd och om deras betydelse för vår miljö. Stockholm: Gatu- och fastighetskontoret, Stockholms stad

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (2017). Vägledning för skyfallskartering- tips för genomförande och exempel på användning. Tillgänglig: <https://www.msb.se/RibData/Filer/pdf/28389.pdf>. Hämtad: 2018-12-06

Stadsbyggnadskontoret & Gatu- och fastighetskontoret (2004). *Stockholms grönkarta- ett planeringsunderlag för grönstrukturen Stadsdelsområdet Älvsjö.*

[Kartografiskt material]: Landformer av betydelse för stadens karaktär. Stockholm: Stadsbyggnadskontoret & Gatu- och fastighetskontoret, Stockholms stad

Stockholm Vatten (2015). Skyfallsmodellering för Stockholms stad - Simulering av ett 100-årsregn i ett framtida klimat. Tillgänglig: <http://miljobarometern.stockholm.se/content/docs/tema/klimat/skyfall/skyfallsmodellering/Skyfallsmodellering-Huvudrapport-SVAB-inkl-bilagor.pdf>. Hämtad: 2018-12-06

Förvaltning och utveckling

Parkskötsel (2015). Stockholms stad. Tillgänglig: <http://www.stockholm.se/KulturFritid/Park-och-natur/Parker/Parkskotsel/> (Hämtad 2016-04-14)

Foton, kartor och illustrationer

Samtliga kapitel

Samtliga kartor är hämtade från stadens kartdatabas, DpMap, där inget annat anges.

Samtliga foton är tagna eller framtagna av projektgruppen där inget annat anges.

Övriga fotografier

Ahlberg, Emilia (2015). Hundrastområde [Fotografi].

Carlö, Elisabeth (2012). Parkväg [Fotografi].

Ellgaard, Holger (2013) Hägerstalunds gård [Fotografi] Wikimedia Commons [CC BY-SA 3.0]

(<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0>]. Hämtad 2019-01-11

Johansson, Lennart (a). Farsta_9030 [Fotografi]. Tillgänglig: <https://stockholm.mediaflowpro.com/3/?MJAIKJBGDB>. Hämtad 2019-01-11.

Johansson, Lennart (b). rinkeby_g5q9978 [Fotografi]. Tillgänglig: <https://stockholm.mediaflowpro.com/3/?MJAIKJBGDB>. Hämtad 2019-01-11.

Li, Yanan (u.å.). Vitabergsparken [Fotografi]. Tillgänglig: <https://stockholm.mediaflowpro.com/3/?MJAIKJBGDB>. Hämtad 2019-01-11.

Li, Yanan (2006). Skansen [Fotografi]. Tillgänglig: <https://stockholm.exigus.com/file/18569>. Hämtad 2016-06-16.

Melin, Andreas (u.å.) Stockholmsvärd_0122 [Fotografi] Tillgänglig: <https://stockholm.mediaflowpro.com/3/?MJAIKJBGDB>. Hämtad: 2019-01-03

Olsson, Pär (u.å. a). Stockholmare_0382 [Fotografi]. Tillgänglig: <https://stockholm.mediaflowpro.com/3/?MJAIKJBGDB>. Hämtad 2019-01-11.

Olsson, Pär (u.å. b). Stockholmare_7232 [Fotografi]. Tillgänglig: <https://stockholm.exigus.com/file/312454>. Hämtad 2016-04-20.

Olsson, Pär (u.å. c). Stockholmare_8122 [Fotografi]. Tillgänglig: <https://stockholm.exigus.com/file/312475>. Hämtad: 2016-04-22

Olsson, Pär (u.å. d). Stockholmare_9496 [Fotografi].

Tillgänglig: <https://stockholm.exigus.com/file/340966>. Hämtad 2016-06-16.

Stockholm konst (u.å. a&b) Gnosis (Sophos, Leoa que Ri, LaSiren, Neko, Balam, Esperanza, Jacaré, Chak-Mol)

Marco Cueva [Fotografi]. Tillgänglig: <http://www.stockholmkonst.se/konsten/konstprojekt/gnosis-sophos-leoa-que-ri-lasiren-neko-balam-esper/#> (Hämtad: 2018-12-11)

Bildtexter till introduktionsfoton

Husby gård en höstdag (s. 4).

Hagar i Akalla by (s. 14).

Rinkeby torg (Johansson, b). (s. 44).

Solljus i Rissne skog (s. 91).

Naturmark i Saimaparken (s. 106).

**Stockholms
stad**

Rinkeby-Kista
stadsdelsförvaltning

